

શ્રી
જૈન ધર્મ પ્રવેશ પોથી.
ભાગ ૩ નો.

પ્રતિષ્ઠ કરનાર.

શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ.

પાલીતાણા

પ્રથમાવૃત્તિ

પ્રત ૧૦૦૦

શ્રી જશવત્સિંહ પ્રિન્ટિંગ પ્રેમ—શ્રીભરી.

સંવત ૧૯૧૩

સને ૧૯૦૭

કિંમત રૂ ૮-૫-૦

કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન
રાખ્યા છે

સ્વર્ગસ્થ ગેડ લાવણ દેવણાથ

જ મ,

મવન ૧૯૦૦ ના વાસા યુગી ૧

દેહોસર્ગ,

સવત ૧૯૧૨ ના વાસા યુગી ૩

અર્પણ પત્રિકા.

સ્વર્ગવાસી શેઠ લાલજી દેવણધે

જેઓની શ્રી જૈન ધર્મ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા અચળ
અને દ્રઢ હતી, અને જેઓનું જીવન ધાર્મિક

વિચારો અને નસ્કારોથી ભરપૂર હોય આ

દર્શરૂપ હતું, તથા શ્રાવક વર્ગની ઉન્નતિના

વિચારો જેના મનમાં નિરતર વાસ

કરી રહ્યા હતા, જેઓએ ઉત્તમ

ચારિત્ર અને ધર્મનિષ્ઠપણે

પોતાનું જીવન વહન કે

રેલું હતું એવા ઉત્તમ

શ્રાવક સ્વર્ગવાસી શેઠ

લાલજી દેવણધને

અમે આ પુ-

સ્તક અર્પણ

કરી કૃતાર્થ

ચઈએ

છીએ

પ્રસિદ્ધ કર્તા.

પ્રસ્તાવના.

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રવેશ પોથીના જે ભાગ અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયા છે, તેનો આ ત્રીજો ભાગ છે પ્રથમના જે ભાગોમા જે જ્ઞાન આપવામા આવ્યું છે તેના કરતા વધારે ચર્ચાના વિષયો આ ભાગમા લેવામા આવ્યા છે, તેમજ પાછળના ભાગોમા આવેલા વિષયોને પુનઃવર્નનરૂપે લઈ તેનો કાંઈ વધારે વિસ્તાર કર્યો છે

શ્રી જૈન ધર્મ રૂપી વિશાળ જ્ઞાન આગરમા પ્રવેશ કરવાને સુગમ પડે એવો મૂળ ઉદ્દેશ આ પુસ્તકોનો છે અને તે માટે પુસ્તકને ક્રિયા, ધર્મ, નીતિ અને તત્ત્વ એ ચાર વિભાગોમા વહેંચેલું છે બાળકોની શક્તિ અનુસાર પ્રત્યેક ભાગોનું જ્ઞાન થવાને માટે તે સળધી પાઠોની યોજના કરેલી છે ધર્મ તત્ત્વ સળધી જ્ઞાન બાળકોને આપવું શક્ય નથી, અને તે માત્ર તત્ત્વજ્ઞાન, કે ક્રિયા વિગેરેની વાતજ બાળકોને કહેવામા આવે તો તેમનાથી તે મમજાય નહિ એ વાસ્તવિક છે, માટે બનતા સુધી સર્વ વિષયોને વ્યાવહારિક દૃષ્ટાંતોમા ઉતાર્યા છે, અને બાળકોને રસિકર તથા પ્રિય થઈ પડે એવી યોજના કરેલી છે

આ પુસ્તકમા આવકે વગમા ગરુ મળધી જે ભેદ તે લક્ષમા નહિ લેતા માત્ર સર્વ આવક વગને સામાન્ય રીતે ઉપયોગી થાય તેવી રીતે દર્શન, પૂજા, આભાષક, પ્રતિક્રમણ વગેરેની આનંદકતા તથા તેનું ફળ એ પાઠો આપ્યા છે, પ્રતિક્રમણાદિ આવશ્યક પ્રત્યેક ગરુના આવકો પોતપોતાના ક્ષેત્ર શિષ્યોતોજ ઠીક થાય એવી અમારી માન્યતા છે, કારણ કે ગરુના સર્વ એવા ભેદો લક્ષમા લઈ સર્વને ઉપયોગી થાય એવી એ વિષયની સામાન્ય રીતિની યોજના કરવીએ અશક્ય જેવું છે, તેથીજ અમે અમારી જૈન પોથીઓમા સર્વ આવકોને સામાન્ય ધર્મ બોધ થાય એવી યોજના કરેલી છે

આ પુસ્તકમાં વિષયને લગતા ખૂબ જિજ્ઞાસુઓ આપી તેને મનોરંજક બનાવવાનો અમારો વિચાર હતો, પણ આ પ્રથમાવૃત્તિમાં તેમ કરવા બની શક્યું નથી તોપણ અમે એ વિષય મહત્વને ગણીએ છીએ, તેટલા માટે અમે બીજી આવૃત્તિમાં જિજ્ઞાસુઓ આપવાનો અમારો વિચાર પાર પાડીશું એવી આશા છે.

આ પુસ્તક તૈયાર થયા પછી મુનિ મહારાજ શ્રી ૧૦૦૮ આ વિવિધજન્ય પાત્રે ગુરુ કરાવ્યું છે, તેઓ શ્રીએ જે જે સ્થળે જૈન ધર્મ વિરુદ્ધ શબ્દ કે વાક્યો જણાયા તે સુધારો આપ્યા છે. સિવાય બાળકોને આ પુસ્તક વધારે ઉપયોગી કેમ થાય તે માં ઘણી સહાય આપેલી છે તેથી આ પ્રસંગે અમે ઉત્તમ મુનિ મહારાજનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

વળી આ પુસ્તકની ભાષા બાળકોને અનુકુળ અને રુચિકર થાય તે માટે અત્રેની ગુજરાતી નાલુકા સંલના હેડમાસ્તર શા આપશીલાઈ ગુલાબચંદ તેઓએ પુસ્તક તપાસી યોગ્ય સુચના આપી છે તેથી અમે તેમનો આ સ્થળે ઉપકાર માનીએ છીએ.

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં સ્વર્ગસ્થ શેઠ લાલજી દેવલાલ સમર્થાર્થે તેમના વિધવા સોન બાઈએ રૂ. ૨૫૦)ની મદદ આપેલ છે, તેથી આ પ્રસંગે અમે તેમનો આભાર માનીએ છીએ તથા અન્ય ધ્રાવક આવિડાઓને પણ ઉક્ત બાઈનો દાખલો લઈ આ ધર્મ કાર્યને સહાય આપવા માટે નિવેદન કરીએ છીએ.

પ્રસિદ્ધ કર્તા

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
આવકના દિનકૃત્ય વિષે કવિતા	૧
દર્શન	૩
પૂજન	૫
સામાયિક	૮
પ્રતિક્રમણ	૧૦
આવકના સ સાર સુધારવા વિષે કવિતા	૧૨
ન્યાયથી પૈસા કમાવવો.	૧૩
વિવાહ	૧૬
સરાચાર	૧૮
છ શત્રુઓ	૨૧
ઈદ્રિયોનો જય	૨૩
સારા ગામમાં વામ કરવો	૨૬
આવકનું ધર	૨૭
ચાપની ણીક	૩૦
પોતાના ધર્મને હાની ન પહોંચે, તેવો દેશાચાર પાળવો	૩૨
કોઈની નિંદા કરવી નહીં	૩૪
આવક પ્રમાણે ખર્ચ રાખવું	૩૫
પહેરવેષ	૩૭
ગૃહસ્થ આવકના સામાન્ય ધર્મ વિષે કવિતા	૪૦
સેવા	૪૧
ડી	૪૩
હોય તો જમવું નહિ	૪૬
જમવું	૪૮
સેવા	૫૦

લણવાધી ચતા લાભ	૧૦૯
અભયસિહ અને રવિદત્ત	૧૧૦
ખ ત	૧૧૩
સાધર્મી વાત્સલ્ય વિષે કવિતા	૧૧૫
અધુરા કામ કરવા નહિ	૧૧૬
ભવાઈ	૧૧૮
નિત્ય કર્મની નોધ પોથી	૧૨૦
દુશુણ્ય છોડવા વિષે કવિતા	૧૨૨
ચાર ગતિ	૧૨૩
પાંચ જાતિ	૧૨૫
છકાય	૧૨૬
પાંચ ઇન્દ્રિય	૧૨૭
છ પર્યાસિ	૧૨૯
છ પર્યાસિની વાત	૧૩૧
દશ પ્રાણુ	૧૩૨
પાંચ શરીર	૧૩૪
બાર ઉપયોગ	૧૩૭
આઠ ઈર્મ	૧૩૯
આઠ કર્મની કથા	૧૪૧
ત્રેવીશ વિષય	૧૪૩
દશ પ્રકારના મિથ્યાત્વ	૧૪૬
જેન શાસન વિષે કવિતા	૧૪૮

શ્રીજૈન ધર્મ પ્રવેશ પોથી

ભાગ ૩ જો.

ખંડ ૧ લો.

જૈન ક્રિયા માર્ગ.

પાઠ ૧ લો

શ્રાવકના દિનકૃત્ય વિષે કવિતા.

હુગ્ગીત

જાગે પ્રથમ લઈ 'અ'પ નિદ્રા ધર્મ કરી રીતમા,
હુ કોણ ને ક્યારે સુતો એવું વિચારે 'ચિત્તમા,
'શય્યા વિષે સભારતા નવકાગને મનમા ઘણું,
સાધર્મિ જાણે સાલણો દિનકૃત્ય તે શ્રાવક તણું ૧

કરી ધર્મ 'જાગણ્યા સુખે પ્રતિક્રમણને પછી આચરે,
પછી ચાલે 'નિયમો ધારવા પથખાણુ પ્રીતે આદરે,

૧ ચોડી નિદ્રા ૨ મનમા ૩ પથા ૪ વિષે ૫ હુ મેણુ મારી જાતિ,
કુળ, દેવ, ગુરુ અને મારો ધર્મ કોણ ઇલાદિ નિચાઈ કવો તે ધર્મ જાગણ્યા
ઠહેવાય છે ૫ ચાલે જાનના નિયમ ધારવા

પાઠ ૨ બે.

દર્શન

મોહન ડરીને એક શ્રાવડનો છોકરો હતો, તે હમેશા દેરાસરમાં દર્શન કરવા જતો હતો તે એકદમ દર્શન કરીને પાછો આવતો હતો એક વખતે વિકૂલ કરીને એક ઘીળે છોકરો તેને સામો મળ્યો તે વિકૂલ, મોહનનો મિત્ર હતો વિકૂલને મોહન પુછ્યું, વિકૂલ ! તું કયા બાથ છે ? વિકૂલે કહ્યું, હું દેહેડે દર્શન કરવાને બાજી છું મોહન બોલ્યો, બા, જલદી દર્શન કરી આવ, પછી આપણે સાથે ખાંદેર ફરવા જઈએ તારી રાહ ભેઠને હું અહિં જિલ્લો છું વિકૂલે કહ્યું, મોહન ! દર્શન કરતા મને વાર લાગશે, માટે બે તારાથી તેટલી વાર સુધી રાહ ભેઠ ચકાવ તેમ હોય તો, જિલ્લો રહે, નહિતો તું એકલો ફરવા બા, હું પછીથી તને મળીશ મોહન બોલ્યો, ભાઈ વિકૂલ ! દર્શન કરવામાં શી વાર લાગે ? એ તો બે ત્રણ મીનીટનું કામ છે હું બે કે ત્રણ મીનીટમાં દર્શનનું કામ પતાવી ફરિયાદ છું વિકૂલ હસીને બોલ્યો, મોહન ! આ ઉપરથી મને લાગે છે કે, તું દર્શન ડરી બાજીતો નથી મોહને કહ્યું, વિકૂલ ! દર્શનમાં વળી શું કરવાનું છે ? પહેલાં મોટા ભગવાનની સામે બે હાથ ભેંડી દર્શન કરવા, અને પછી બહાર દેલા રહી ધીજી પ્રતિમા જીને છેટેથી હાથ ભેંડી પતાવી રેવું, એમાં વાર શાની લાગે ? વિકૂલ બોલ્યો, ભાઈ મોહન, આ તારી મોટી ભુલ થાય છે ભગવાનનાં દર્શન કેવી રીતે કરવા ભેઠએ, એ વાત દરેક શ્રાવકે બાજીવી ભેઠએ મોહન બોલ્યો, બાઈ વિકૂલ ! હું તો એટલું જ બાજીજી, ધીજી કામ મને ખબર નથી કેવી રીતે દર્શન કરવા

કરિ દેહ ૧ચિ તા ગુદ્ર થઇ પછી ગમ લે દાતણતણ,
સાધર્મિ બધુ સાલજો દિનકૃત્ય તે આવડ તણ ૨

૧. આગ ૨સમારી ઠેશને નહાવણ કડે નિમગ જજે,
૧ મુદર લલાટે તિવક ડરતા દેવપૂદમા વજે,
શુદ્ધ વદનાને આચરે નવ દોઝ આવે ત્યા અણુ,
સાધર્મિ બધુ સાલજો દિનકૃત્ય તે આવડ તણ ૩

૨સ્વાધ્યાય મામાયિક ઠરી ૧નિર્દોષ લોચનને રે,
શ્રી દેવગુરુને જ્ઞાનગી આશાતના આ ૫પરિહરે,
ધન દેવનુ સલાખના નખે નહિ ઢાયરપણ,
સાધર્મિ બધુ સાલજો દિનકૃત્ય તે આવડ તણ ૪

નીતિથકી ઉગોગ કરિ ૧નિર્વાહ ધરનો આચરે,
૭સાધર્મિને માધુ અતિથી સર્વનો આહર ડરે,
સૌ સાથ ૮ચિતાઆરથી ચાવી વધારે જ્યસ થણુ,
સાધર્મિ બધુ સાલજો દિનકૃત્ય તે આવડ તણ ૫

માઝે ખડિલ્લમણુ કરી અવસર વિચારે આપથી,
થઇ શુદ્ધ ગમ્યામા મુવે ભજે નહિ ૧૦પગિતાપથી,
આવુ કની દિનકૃત્ય આવડ પુણ્ય બાધે ચોગણુ,
સાધર્મિ બધુ સાલજો દિનકૃત્ય તે આવડ તણ ૬

— ૧ ગડે જવુ ૨ સુધારી ૩ સગ ૪ દોઝ વજરનુ ૫ છોડી દે
૬ આટનિમ ૭ સગ્ગા ધમગાગા બા.ઓને ૮ સનદી સાથે ચોગ
આચારથી ચાલીને ૯ મીર્તિ ૧૦ ચિતાઓ

પાઠ ૨ બે.

દર્શન

મોહન ડરીને એક આવકનો છોકરો હતો, તે હમેશા દેરાસરમાં દર્શન કરવા જતો હતો તે એકદમ દર્શન કરીને પાછો આવતો હતો એક વખતે વિઠ્ઠલ કરીને એ જ બીજો છોકરો તેને સાથે મળ્યો તે વિઠ્ઠલ, મોહનનો મિત્ર હતો વિઠ્ઠલને મોહનને પ્રશ્ન, વિઠ્ઠલ ! તું કયા બાથ છે ? વિઠ્ઠલે જવાબ, હું દેહેડે દર્શન કરવાને જાઉં છું મોહન બોલ્યો, જા, જલદી દર્શન કરી આવ, પછી આ પથ્થે સાથે જાહેડ કરના જઈએ તારી રાહ જોઈને હું અહિં જીલો છું વિઠ્ઠલે કહ્યું, મોહન ! દર્શન કરતા મને વાર લાગશે, માટે જો તારાથી તેટલી વાર મુખી રાહ જોઈ શકાય તેમ હોય તો, જીલો રહે, નહિતો તું એકલો ફરવા જા, હું પછીથી તને મળીશ મોહન બોલ્યો, ભાઈ વિઠ્ઠલ ! દર્શન કરવામાં શી વાર લાગે ? એ તો બે ત્રણ મીનીટનું કામ છે હું બે કે ત્રણ મીનીટમાં દર્શનનું કામ પતાવી દઉં છું વિઠ્ઠલ હસીને બોલ્યો, મોહન ! આ ઉપરથી મને લાગે છે કે, તું દર્શન કરી બાજુતો નથી મોહનને જણ્યું, વિઠ્ઠલ ! દર્શનમાં વળી તું કરવાનું છે ? પહેલાં મોટા લગવાનની માને બે હાથ ભેડી દર્શન કરવા, અને પછી ઘડાર ઉભા રહી બીજી પ્રતિમા જીને છેટેથી હાથ ભેડી પતાવી દેવું, એમાં વાર શાની લાગે ? વિઠ્ઠલ બોલ્યો, ભાઈ મોહન, આ તારી મોટી ભુલ થાય છે લગવાના દર્શન કેવી રીતે કરવા જોઈએ, એ વાત દરેક આવકે જણવી જોઈએ મોહન બોલ્યો, ભાઈ વિઠ્ઠલ ! હું તો એટલું જ જાણું છું, બીજી કાંઈ મને ખબર નથી કેવી રીતે દર્શન કરવા

જોઈએ, તે મને જરાખર સમજાવ વિઠૂલ જોડ્યો, મોહન !
 પહેલા જ્યારે દશન કરવાની વારગાથી ઘરની બહાર નીકળીએ,
 ત્યારે મનમા સારી લાવના લાવવી, અને ઘણી હોશ લાવવી જ્યા
 રે દેરાસરની ધન કે જાર જોવામા આવે, ત્યારે આપણા મનના
 સારા પરિણામ કરવા દેશસરમા પેમતી વખતે આપણા પાસે
 કોઈ જાતની મચિત વસ્તુ છે કે નહિ, તેની તપાસ કરવી તે વ
 ખતે આપણા મોઢામા પાન સોપારી કે કાંઈ પણ ગળવુ નહિ
 પણ પ્રભુની સામે ઉભા ગ્હી જે હાથ મસ્તક ઉપર જોડી તેમને
 વદના કરવી વદના કયા પછે પ્રભુના સ્તવન ગાવા, અને મનમા
 પ્રેમ લાવીને પ્રભુજીનુ જિજ્ઞાસુ વાર સુધી નીરખવુ પછી ત્રણ
 પ્રદક્ષિણા કરી ખીજ જિનપ્રતિમાજીના લાવથી દર્શન કરવા દ
 ર્શન કરતી વખતે ઘરના પાઠશાળાના કે કોઈ રમન ગમતના વિ
 ચારે મનમા લાવવા નહિ ભાઈ મોહન ! આવી રીતે દશન કરવાથી
 આપણને દર્શનનો પૂરો લાભ મળે છે ઉતાવળથી વેઠ કાઢવાની
 જેમ દર્શન કરવાથી કાંઈ પણ લાભ મળતો નથી

મોહન જોડ્યો—ભાઈ વિઠૂલ ! હવે હું તારૂં કહેલું જરાખર
 સમજી ગયો મને તો આવી કાંઈ ખપરજ ન હતી આજ સુધી
 હું ઉતાવળથીજ દર્શનનું કામ પતાવી દેતો હતો ભાઈ વિઠૂલ !
 તે મને આવી સારી સૂચના આપી, તેને માટે હું તારો ઉપકાર
 માનું છું ચાલ, તારી સાથે ફરીથી દર્શન કરવા આવું પછી મોહન,
 વિઠૂલની માથે ફરી વાર દેશસરમા દશન કરવા આવ્યો, અને વિઠૂલ,
 પાસેથી દર્શન કરવાની બધી રીત તેણે નજરે જોઈ લીધી પછી
 તે હમેશા વિધિ પ્રમાણે દશન કરવા લાગ્યો

માગ બોધ

વિકૃતની જેમ દરેક શ્રાવણના છોરાએ દેશશરમા જઈને દર્શન કરવા ભેધએ મોહનની જેમ ઊતાવળવી જેમ તેમ દર્શન કરવા ન ભેધએ .

માગશ પ્રશ્નો.

- ૧ મોહન કેવી રીતે દર્શન કરતો હતો ?
- ૨ વિકૃતે તેને દર્શન કરવાને માટે શુ કહ્યું હતું ?
- ૩ દર્શન કેવી રીતે કરવા ભેધએ ?
- ૪ મોહન આખરે કેવી રીતે દર્શન કરવા લાગ્યો ?

પાઠ ૩ ને

પૂર્વજન

શુલાબચંદ, અને વાડિલાલ નામે બે મિત્રો હતા તે બંને સાથે અભ્યાસ કરતા, અને માયેજ કરતા હતા શુલાબચંદ ચાલાક અને નિયમ પ્રમાણે વર્તનારો હોય, અને વાડિલાલ બુદ્ધિમા ચાલાક, પણ આળસુ હોય.

એક વખતે વાડિલાલ, શુલાબચંદને પાઠશાળામાં જવાને તે ક્ષણ આપ્યો, તે વખતે શુલાબચંદ દેહિરેથી ઘેર આવતો હતો.

વાડિલાલ—શુલાબચંદ ! કેમ હજી તૈયાર થયો નથી ? પાઠશાળામાં જ્યારે જવું છે ?

શુલાબચંદ—વાડિલાલ ! હજી પાઠશાળાનો વખત થયો નથી, મારે હજી જમવું છે

વાડિલાલ—તુ હમેશા મોડું કરેછે, પેહેવેથી જઈને આપણે ત્યાં ઘડી વાગે રમીશું, પછી વખત થયે, એટલે પાઠશાળામાં જઈશું.

શુભાખચ દ—ભાઈ વાડિલાલ ! વહેલા જઈને ત્યાં રમવું, એ મને પસંદ નથી. પાઠશાળા ઠીકડીયા પહેલાં આપણે ત્યાં શામાટે જવું જોઈએ ? જો આપણે વહેલા તૈયાર થઈએ તો ઘેર વાચવું, અને જ્યારે વખત થાય, ત્યારે પાઠશાળામાં જવું જોઈએ.

વાડિલાલ—તુ હમેશા જતનપૂર્વક પાઠશાળાના વખત પ્રમાણે આવેછે, તે મને તો પસંદ નથી. વળી તુ અત્યાર સુધી જાણ્યો નથી, એ પછી કેવી વાત કહેવાય ?

શુભાખચ દ—વાડિલાલ ! તુ હમેશા વહેળા શી રીતે તૈયાર થાયછે ? નવારે શું શું કામ કરેછે ? તે કહે.

વાડિલાલ—નવારે બહાર શરીરની બધી ક્રિયા કરી પછી ચોડીવાગ વાગીને તરત જમવા બેસું છું.

શુભાખચ દ—વાડિલાલ ! તુ દેહેરે પૂજા કરવા જાયછે કે નહિ ?

વાડિલાલ—ભાઈ શુભાખચ દ ! મને પૂજા કરવાનો વખત મળતો નથી, તેથી જઈ શકતો નથી. કોઈ કોઈ વાર રજાને દિવસે જાઉં છું.

શુભાખચ દ—ત્યારે તારા ઠપાળમાં રોજ આદલો તો હું લેઉં છું.

વાડિલાલ—હા, એ આલો તો હું ઘેર કંઈ છું. વળી કોઈ વાગ પૂજા કરવા ગયો હોઈ, તો ત્યાં કરેલો આદલો બે ત્રણ દિવસ સુધી પણ ભુખાડે જવા દેતો નથી.

શુભાખચ દ—ભાઈ વાડિલાલ ! આ તો ઘણી દિલગીરીની વાત કહેવાય. તુ આવકનો છોડેલો થઈ દેહેરે પૂજા કરવા જાય નહીં, અને કોઈ વાગ પૂજા કરી હોય, તેનો વાગી આદલો બે ત્રણ દિવસ સુધી રાખી મુકે, એ કેવી નક્કરી વાત કહેવાય ? આજ દિવસ

મુધી મને આ વાતની ખબર નહોતી દેહેરે પૂજા નહિ કરનારો,
 ઘેર ચાલ્યો ઢગી કરનારો, અથવા બે ત્રણ દિવસ મુધી વાગી ચા
 દ્યો ગંખનારો, તાગ જેવો શ્રાવણનો ઝાડરો મારો મિત્ર કહેવાય,
 એ મને પણ ગમ્મ લાગવા જેવું છે

ભાઈ વાડિલાલ ! હવેવી તું હમેશા દેહેરે પૂજા કરવા જજે
 તું કહેછે કે, મને વખત મળતો નથી, તે પણ તારૂં બોલું બહા
 નું છે જાજ પાંડ્યાણાનો વખત થયા પહેલા તું મને વહેલો તે
 ઠવાને આવે છે, તો દેહેરે પૂજા કરવામા ચામાટે વખત ન મળે ?
 તું જાણે છે કે, આપણા વિદ્યા ગુરુ દેહેરે પૂજા કરવાની હમેશા
 ભલામણ કરે છે બે તું હવેવી દેહેરે પૂજા કરવા નહીં જાય તો, હું
 તારી મિત્રતા છોડી દઈશ જેઓ શ્રાવણના છોકરા થઈ દેહેરે પૂજા
 કરવા જતા નથી, તેઓ નકામ છોકરા કહેવાય છે, અને નકામ છો-
 કરાની સોબત કરી ન લેઈએ, એ વાત આપણે શીખ્યા છીએ

વાડિલાલ—ભાઈ શુભાભચંદ ! મને માફ કરજો, હવેવી હું
 હમેશા દેહેરે પૂજા કરવા જઈશ, અને પાંડ્યાણાના વખતેજ તને
 તેડવા આવીશ પછી વાડિલાલ હમેશા શુભાભચંદની સાથે દેહેરે
 પૂજા કરવા જવા લાગ્યો, અને પૂજા કરવાના પ્રસાવથી તેના મનના
 પગિણામ સાગ થઈ ગયા

સાર જોઈ

દરેક શ્રાવણના ઝાકરાએ શુભાભચંદની જેમ હમેશા દેહેરે પૂજા
 કરવા જવું જોઈએ વાડિલાલની જેમ ન કરવું જોઈએ તેમજ જેઓ
 પૂજા કરતા ન હોય, તેની મોખત પણ ન કરવી જોઈએ

સારાશ પ્રશ્નો.

- ૧ ગુલાબચંદ કેવો છોકરો હતો ?
- ૨ વાડિલાલ કેવો છોકરો હતો ?
- ૩ ગુલાબચંદે વાડીવાલને પૂજાને માટે શુ પુછ્યું હતું ?
- ૪ ગુલાબચંદે વાડિલાલને ડેવી શીખામણ આપી હતી ?
- ૫ છેવટે વાડિલાલે શી કબુલાત આપી હતી ?

પાઠ ૪ થો.

સામાયિક

માધવ અને મનસુખ ડરીને બે શ્રાવકના છોકરા હતા. માધવ હંમેશા ધર્મ ઉપર પ્રીતિનાળો, અને ધર્મને માર્ગ ચાલનારો હતો. મનસુખ ધર્મ ઉપર પ્રીતિવાળો અને ધર્મની વાતો કરનારો હતો. પણ તે પ્રમાણે વર્તનારો નહતો. આ જાને મિત્રો પડોશમા રહેતા હતા અને સાથેજ અભ્યાસ કરતા હતા. મનસુખ દ્વંદ્વ ધર્મની વાતો કરનારો છે, પણ ધર્મની ક્રિયા કરનારો નથી, એ વાત માધવના જાણવામા નહતી તે તો મનસુખને ઘણાજ ધર્મી અને ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારો જાણતો હતો.

એક વખતે સવારમા માધવ, મનસુખને ઘેર આંબો. મનસુખ તે વખતે પોતાના ભાઈઓની માથે નોગઠાળાજી રમતો હતો. તે જોઈ માધવે પુછ્યું, ભાઈ મનસુખ ! આજે અત્યાદે આ ક્યાર્ય મુઝ્યું ? તમે જધાને તો એમ કહો છો કે, સવારમા તો સામાયિક કરવું જોઈએ, અને તે પછી પોતાનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ વળી.

તમે જુગારની રમતો રમવાની પણ ના કહો છો, અને આ તમે પોતેજ રમો છો, તે પણ મવારના વખતમા ગમો છો, એ ડેવી વાત કહેવાય ? માધવના આવા વચન સાંભળી મનસુખ ઝાંખો પડી ગયો. થોડી વાર વિચારીને મનસુખ બોલ્યો,—માધવ ! તારૂં કહેવું બગબર છે મારા મનમા સવારે સામાયિક વિગેરે કરવાની ઇચ્છા રહ્યાં ક રહે, પણ કોઈ કર્મયોગે મારાથી જની શક્તિ નથી જે વાતની હું બીજાને ના કહું છું, તે વાત મારાથી જની જાય છે

માધવ બોલ્યો—ભાઈ મનસુખ ! કદિ બીજી ધર્મની ક્રિયા તારાથી ન બને તો ચાલ્યું, પણ સામાયિક તો દરેક ગ્રાવકે અવશ્ય જરૂર જોઈએ સામાયિક કરવાથી કેટલા લાભ થાય ? એ વાત તું પોતે પણ જાણે છે, એટલે તે વિષે તારી આગળ કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી કારણ કે સામાયિક કરવાનો ઉપદેશ મને તેજ આપ્યો હતો

મનસુખ—ભાઈ માધવ ! આજે તારો મોટો આભાર માનું છું તારા આવવાથી મને મારી ખામીનું લાન થયું છે, હવે હું કદિપણ આવો દુરાચાર સેવીશ નહીં માધવ ! આ તારા દુર્ગુણી મિત્ર મનસુખને હજાર વાર ધિક્કાર છે જે માણસ બીજાને બોધ આપે છે, અને બીજાને સારે માર્ગે ચાલવાની ભલામણ કરે છે, છતાં તે પોતે અવળે માર્ગે ચાલે, તો તે ઘણાજ પાપી માણસે મમજવો મિત્ર માધવ ! આ તારા પાપી મિત્રનું મોહુ તારે જોવા લાયક નથી

એમ કહી મનસુખે સોગઠાબાજી દુર દેકી દીધી, અને તરત માધવને સાથે લઈ ઉપાશ્રયે ગુરૂ પાસે ગયો ત્યાં ગુરૂની આજ્ઞા જોડી સામાયિક કરવાના તથા જે પ્રમાણે બીજાને કહેવું, તે પ્રમાણે પોતે વર્તવાના પરચખાણ લીધા ત્યારથી મનસુખ હમેશા સામાયિક કરવા લાગ્યો

સાગ જોખ

દરેક શ્રાવકે માધવની જેમ હમેશા ધર્મમાં વર્તવું જોઈએ અને જીવનને જેવો જોખ આપવો, તે પ્રમાણે પોતે પણ ચાલવું જોઈએ તેમ નહીં કરવાથી મનસુખની જેમ પ્રમત્તવો થાય છે.

માગરા પ્રશ્નો.

- ૧ માધવ કેવો ઊકડે? હતો ?
- ૨ મનસુખ કેવો ઊકડે? હતો ?
- ૩ મનસુખને માધવે શું કહ્યું હતું ?
- ૪ સામાયિક કરવાને વખતે મનસુખ શું કરતો હતો ?
- ૫ માધવના ઝહેવાથી મનસુખે શું કહ્યું હતું ?
- ૬ ઉપદે મનસુખે શેના પચ્ચખાવું લીધા હતા ?

પાઠ ૫ મો

પ્રતિક્રમણ.

દેવપુરીમાં કથાર્થ કરીને એક શ્રાવકને ઊકડે હતો તે એક વખતે ઉપાશરતમાં મુનિના મુખનું વ્યાખ્યાન સાંભળવા ગયો ત્યાં તેણે એવું સાંભળ્યું કે, “ સસારી જીવ જાત અને દિવસ પાપ કર્યા કરે છે ” આ વચન સાંભળતાજ તેના મનમાં ચિંતા થવા લાગી કથાધર ધર્મ ઉપર યજ્ઞો આગ્નિક ઊકડે હતો, તેથી તેના મનમાં ઉચાટ થવા લાગ્યા કે, હવે મારે શું કરવું ? હું પણ સસારી છું, તો મારાથી પણ હમેશા પાપ થતું હશે જ્યારે રોજને રોજ પાપ વધતા જાયે, તો પછી મારે નરકમાં પડવું / ૫

હશે તે નરકની ખીડા માગથી શી રીતે લોગવી શકાશે ? આવી ચિંતા કરતો તે ઘેર આવ્યો તેના બાપનું નામ પ્રેમધર' હતું તે જૈનધર્મમા ધણો પ્રવીણ હતો. પ્રેમધરે કહ્યું, દીકરા ! જમવાનો વખત થયો છે, માટે જમી લે દયાધર બોલ્યો, બાપા ! આજે મને જમવાની રૂચિ નથી મારો જીવ ગભરાય છે પ્રેમધર બોલ્યો, બેટા ! તને શું થયું છે ? શું તારા પેટમા કાંઈ રોગ થયો છે ? દયાધરે કહ્યું, બાપા ! મને કાંઈ થયું નથી ફક્ત મને એક મોટી ચિંતા થઈ પડી છે પ્રેમધર બોલ્યો, બેટા ! તારા જેવા બાળકને ચિંતા શી હોય ? શું છે ? તે કહે પછી દયાધરે પોતાને ચિંતા થવાની બધી વાત પહેલેથી કહી સંભળાવી તે માબળી પ્રેમધર બોલ્યો, બેટા ! તેવી ચિંતા શામાટે ગએ છે ? પાપ દૂર કરવાનો એક સે હિલો ઉપાય ॥ અને તે ઉપાય પણ તારી પાસેજ છે દયાધર બોલ્યો, બાપા ! તે કયો ઉપાય ? તે મને જલદી કહો પ્રેમધરે કહ્યું, બેટા ! શ્રાવકના દીઝરાએ હુમેશા બે વાગ પ્રતિક્રમણ કરવું, તેથી તેને ટોઈ જાતના પાપ વધતા નથી દિવસે કરેલા પાપ રાત્રિના પ્રતિક્રમણથી આલોવાય છે, અને રાત્રે કરેલા પાપ દિવસના પ્રતિક્રમણથી આલોવાય છે તેથી જો શ્રાવક હુમેશા ॥ પ્રતિક્રમણ કરવાનો નિયમ રાખે તો, તેને પાપની આવડ વધી શકતી નથી વળી હુમેશા પ્રતિક્રમણ કરવાથી મન નિર્મળ થાય છે, અને મન નિર્મળ થવાથી તેમા પાપ ડરવાના નહાસ વિચારો આવતા નથી એથી પાપ થવાના ડારણો બધ થઈ જાય છે બેટા, દયાધર ! તું પાપની ચિંતા કરીશ નહિ તું બે પ્રતિક્રમણ શીખ્યો છું, માટે હુમેશા સવારે અને સાંજે પ્રતિક્રમણ કર્યા કરજો એટલે તાગમા કદિ પણ પાપ પેશી શકશે નહિ પ્રેમધરના આવા વચન

માનની દયાધર ખુશી થઈ ગયે અને તેણે પોતાના પિતાને આજ્ઞા
માની લગાડી કે, તારા 'દયધી' નું હૃદય એવા પ્રતિક્રમણ
કરીશ, અને પાપની આવડો બંધ કરીશ.

ત્યારથી દયાધર હંમેશા તે વખત પ્રતિક્રમણ કરવા તૈયાર,
અને તે ઓળી ઉમર એક મુદ્દા સુધી વરીકે પ્રજ્વળત મયેલ.

માન ઓળી

દયાધર પી ને । દરેક સંજના હાથમાં પાપો ૩૨ મળ્યો
મેળવે, અને તે વર પ્રતિક્રમણ કરીને પાપની આવડો બંધ કરી
મેળવે.

માગમ પ્રશ્નો

- ૧ દયાધર કેવો ઓળી હતો ?
- ૨ તેણે યેની જિના થઈ હતી ?
- ૩ પ્રેમધરે તેને શું કહ્યું હતું ?
- ૪ પ્રેમધરના કહેવાથી દયધરે શું કહ્યું હતું ?
- ૫ એ વાત પ્રતિક્રમણ કરવાથી દયધર કેવો થયો હતો ?

પાઠકો

શ્રાવકના મનારને મુધાગવા વિષે.

ગિજાનિહી

મન મ પે ચાતો 'ગુજ' ગુજ વધારે વિનયથી,
દયા પાતો નિત્યે ગિજમદિ ૩ । પાપ બંધથી,

- તપસ્યાના તેજે ^૧નિરમળ બની ઝર્મજ હણે,
 સુધારો ^૨સાધર્મી અકલ ભવ આ શ્રાવક તણે ૧
- બની ધર્મે ધીરા ^૩સુખકર સદાચાર કરને, ^૪
^૫વદો વાણી સાચી નિજ હૃદયમા ટેક ધરને,
 કરો મારા કામો ^૬દુ ખકર વિપત્તિ નવ ગણે,
 સુધારો સાધર્મી સકલ ભવ આ શ્રાવક તણે ૨
- કરો પ્રેમે પૂજા જિનવગ તણી ભાવ ધરીને,
 ધરો ભક્તિ સારી શુદ્ધ જન તણી ^૧દોષ હરિને,
 વધારો વિદ્યાનો ^૨પરમ મહિમા જે અતિ ધણે,
 સુધારો સાધર્મી અકલ ભવ આ શ્રાવક તણે ૩

પાંડ ર ભો.

ગૃહસ્થ શ્રાવકનો સામાન્ય ધર્મ.

પાંડ ૭ મો

ન્યાયથી પૈસો કમાવવો.

હરેક શ્રાવકે નીતિથી પૈસો કમાવવો જોઈએ પોતાના શેઠને,
 મિત્રને અને વિદ્યાસી માણસને છેતરીને તથા ચોરી કરીને પૈસો

૧ મેનનાના ૨ હે સાધર્મીભાઈ ' આ શ્રાવકનો બધો જ સાર સુધારો
 ૩ સુખ આપના ૪ જોનો ૫ દુ ખ આપના ૬ નાશક રીતે ૭ મોટા મહિમા

મેળવવો, તે અનીતિનો પેસો કહેવાય છે જે પેસો નીતિથી મેળવે
હોય, તે પેસાનો ઉપલોગ ચકા વગર થઈ શકે છે વળી નીતિનો
પેસો જે સત્પાત્રને આપ્યો હોય, અથવા ગરીબ અને દુષ્ટી મા
જુસોની મદદમા આપ્યો હોય તો, તેથી આપતું કદયાણ થાય છે
અનીતિથી મેળવેલો પેસો જે કદિ સારે માગે વાપરે, તોપણ તેનું
સારૂ ફળ મળતું નથી, એટલુંજ નહીં, પણ તેનાથી આલોક્ષમા
રાજ તરફથી શિક્ષા થાયછે, અને મુલા પછી નગ્નની શિક્ષા લોગ
વવી પડેછે માટે અનીતિથી પેસો મેળવવો નહીં, પણ નીતિથી
પેસો મેળવવો નીતિથી પેસાદાર બનેલો માણુમ જે કાઈ સખાવત
કરે, અથવા લોકોના ભલાને માટે પેસો ખરચે, તે બધા લેખે યા
યછે, અને તે આલોક અને પરોક્ષ બનેમા સુખી થાયછે તે ઉપ
વામચંદ નામના એક વાણીયાની વાર્તા છે

વામચંદની વાર્તા

પદ્મપુરનગરમા વામચંદ નામે એક વાણિયો હતો તે વેપારન
ામમા ઘણો પ્રવીણ હતો રામદાસ નામના એક પેસાદાર શેઠન
દુકાને તે નોકર રહ્યો હતો રામદાસ ઘણો નીતિવાળો અને જીદ
હતો. દુકાનનું બધું કામ વામચંદ વચાવતો હતો રામદાસ શેઠને
તેની ઉપર એટલો બધો વિશ્વાસ હતો, કે જે કાંઈ વામચંદ કહે
તેજ વાત રામદાસ કબુલ કરતો એક વખતે વેપારમા રામદાસ
ઘણી કમાણી થઈ, તે જોઈ વામચંદને તેનો એક કામચંદ નામને
મિત્ર કહેવા આજ્યો ભાઈ વામચંદ ! તારો શેક ઘણું કમાય છે, અ
ને તે કમાણી તારાથીજ થાયછે, માટે તું પેસાદાર કેમ થતો નથી
નોકરીના પગારમા તારૂ કાંઈ વળશે નહીં વામચંદે કહ્યું, ભા
કામચંદ ! પેસાદાર થઈને શું કરવું છે ? આટલાથીજ હું સતો

માતુ છુ કામચ દ બોલ્યો—જે તારી આગળ પૈસો હશે, તો તુ વધારે મુખી થઇશ માગ જેવા પરઉપકાર કરીશ, અને ગરીબોને મદદ આપીશ વામચ દે કહ્યું, મિત્ર! વધારે પૈસાથી વાંધ વધારે મુખી થવાતુ નથી મુખ તો મતોપમાજ છે માગ શેઠને છેતરી અનીતિનો પૈસો લઇ હુ બીજાને ઉપકાર કરું, તેના કરતા પ્રમાણિકપણાથી નોકરી કરું, અને મારૂ પાલન કરનાર શેઠનુ લલુ છંટી પગાવના પૈસામાજ સતોપ માતુ, જો કેવુ મારૂ ? અનીતિના પૈસાજડે પરોપકાર કરવાથી વાંધવણુ રળ થતુ નથી વામચ દના આ વચન તેનો શેઠ રામદાસ ઘરની દીવાલની ઝોલે રહી સાબળતો હતો તે સાબળી ઘણાજ મુશી થઈ ગયો અને પોતાના પ્રમાણિક નોકરની આવી સારી દાનત જોઇ તેણે વામચ દને મોટી રકમ ધનામમા આપી

માઝ બોધ.

વામચ દની જેમ પ્રમાણિકતાથી નોકરી કરનાર માણસને તેની પ્રમાણિકતાનો બદલો મળ્યા વગર રહેતો નથી, તેથી દરેક શ્રાવકે પ્રમાણિકતા રાખી નીતિથી પૈસો મેળવવો જોઇએ

મારાંશ મશ્વ્રા.

- ૧ અનીતિનો પૈસો કયો કહેવાય ?
- ૨ અનીતિનો પૈસો મારે માર્ગ વાપર્યાંથી શુ થાય ?
- ૩ કેવો પૈસો વાપરવાથી કલ્યાણુ થાય ?
- ૪ વામચ દની વાતનો માઝ શુ છે ?
- ૫ વામચ દને કામચ દે કેવી મલાહ આપી હતી ?
- ૬ વામચ દને તેના ગેઠે શુ કર્યું હતુ ?

પાઠ ૮ મો.

વિવાહ

અહસ્થ શ્રાવકે ણીજા ગામના જે ણીજા વશના માણસની સાથે વિવાહનો ન બંધ જોડવો તેમા વગી જોટલુ પણ જોડુ કે, જેની સાથે સબંધ જોડવાનો હોય, તેમના કુળ અને સ્વભાવ વિગેરે પોતાના સરખા હોવા જોઈએ તેમ વગી તેમનો વ્યવહાર યોગ્ય હોય, માસ, મહિનાનું સેવન અને રાત્રિ જોગન કરવાનો નઠારો પ્રચાર તેમનામા ન હોય તેવા જનોની સાથે વિવાહનો સબંધ કરવો જોઈએ જો બાર વર્ષ થી વધ્યા અને સોળ વર્ષનો પુરુષ હોય તોજ, એ બંનેનો વિવાહ કરવો યોગ્ય ગણાય છે રૂપ, શુભ અને વય જોઈને વિદ્વાન પુરુષને કન્યા પરણાવવી, તે વિવાહ બધાથી ઉત્તમ ગણાય છે અને કાંઈ પેસા લઈને કન્યા આપવી, તે સર્વથી નઠારો વિવાહ ગણાય છે જેમના કુળ તથા સ્વભાવ સરખા ન હોય, જેમનો વ્યવહાર યોગ્ય ન હોય, અને જેમના ઘરમા દુરાચાર હોય, તેનાઓની સાથે વિવાહનો સબંધ કઠિપણ કરવો નહિ તેને માટે મહારામ અને પ્રેમજી નામના બે અહસ્થની વાર્તા ઘટો લેવા જેવી છે મથુરા નગરીમા મહારામ નામનો એક શ્રાવક રહેતો હતો તેને ચંદના નામે એક દીકરી હતી ચંદના બાળ વયમાથી ઘણી ચતુર હતી તેણે સારીરીતે સ્ત્રી કેળવણી લીધી હતી ચંદના ત્યારે યોગ્ય ઉમરની થઈ, જોટલે તેના પિતા મહારામને તેના વિવાહની ચિંતા થઈ પડી તેવામા કાંઈ મીત્રના કહેવાથી પ્રેમજી નામના એક અહસ્થના રામજી નામના દીકરાની સાથે મહારામે ચંદનાનું વેવિશાળ કર્યું ચંદનાની ઉમર ચાંદ વર્ષની હતી, ત્યારે પ્રેમજીના પુત્રની ઉમર બાર

વર્ષની હતી મહાગમનું કુટુંબ શ્રાવણ ધર્મને લઈને શ્રાવણના ષઠી આચારને લાલુનાગ અને પાગનાગ હતું, અને પ્રેમજીવ કુટુંબ માત્ર નામથીજ શ્રાવણ હતું તેના ઘરમા મિથ્યાત્વીના ષઠી આચાર ચાલતા હતા ચંદના અને ગમજીનો વિવાહ થયો ચંદના લ્યાગે માસગે આવી, ત્યાગે તે શ્રાવણની દીઠગીએ પોતાના મામગના ઘરમા ષઠી મિથ્યાત્વીના ગીવાજ લેયા જે દિવસે ચંદના પ્રેમજીને ઘેર આવી, તેજ દિવસે ચંદનાને તેની માસુએ જમવા બોલાવી તે વખત રાત્રિનો હતો એટલે ચંદનાએ ઠહુ ઢે, હું ગરે જમતી નથી તમે શ્રાવણ થઈને રાત્રે કેમ જમો છે ? તેની માસુ નમગ સ્વભાવની હતી તેણે ચંદનાને કહ્યું ઢે, તારે અમારે ઘેર રાત્રે જમવું પડશે નહીંતો તું તારે પિયર ચાલીજ એમ કહી તેણીએ ચંદનાને દેટલી એક ગાળો આપી રામજી હજુ ઠાકગે હતો પોતાની માના ઠહે વાથી તેણે ચંદનાને ઘણો માર માર્યો ચંદના ગાતી રાત્રી પોતાના પિતાને ઘેર ગઈ, અને તે બધી વાત પોતાના બાપ મહારામને કહી મલગાવી મહારામ પ્રેમજીને ઓડો આપના ગયો ત્યા પ્રેમજી એ તેની માથે મારમાગ કરી, અને મોટો વિરોધ થયો આખરે ચંદના ગાપને ઘેરજ ગઈ, અને મહાગમ અને પ્રેમજીની વચ્ચે ઘણા વર્ષ સુધી કલ્યા આદ્યા કર્યા

સાગ બોધ

જેમના કુળ, સ્વભાવ અને આચાર મગજા ન હોય, તેવાઓની સાથે વિવાહ સળધ કરવાથી મહાગમ અને પ્રેમજીની જેમ મોટો ટટો થાયછે, અને તેવા કુળમા દગી આપવાથી તે દીઠગી ચંદનાની જેમ દુખી થાયછે

સાગંધ પ્રશ્નો

- ૧ શ્રાવકે દેવા પુરુષોની આથે વિવાહનો નબ વસો?
- ૨ વિવાહમા કન્યા અને વરની દેહલી દનર દોરો?
- ૩ જિત્તમ વિવાહ કયો અને નદારા વિવાહ કયો?
- ૪ મદારામ અને પ્રેમજી દેવા મહુમ્મ હતા?
- ૫ ચદના અને ગમજી ॥ ઉમર વિવાહને યોગ્ય હતી?
- ૬ પ્રેમજીના ઘરમા દેવા આવ્યા હતા?
- ૭ ચદના માલજે કેમ ગ્હી ન હતી?
- ૮ ચદનાને કોણે માગ માયો હતો?

પાઠ ૯ મો

મદાચાર

ગૃહસ્થ શ્રાવકે નદારા પાળવો, અને તેની પ્રસાદ
શાની અને દુદ્ધ પુરુષોની મેવાધી જેમણે ચારી શીખાવ
હોય, તેવા પુરુષોનું જે આવગણુ તે મદારા કહેવાય છે
માણસ લોકના અપવાદથી બીજી છે, ગરીબ અને દુષ્ટી
ઉદાર કરવામા તેને આદર હોયછે, અને તે હમેશા કમ
એવા સદાચારી શ્રાવકના મારી રીતે વખાણ કરવા જે
વકનો ખરેખરો શુભ કહેવાય છે મદાચારીના અને
વખાણ કરવામા તેનો લાભ છે? તેને માટે એક નીચેની
પયોગી છે

માધવ અને દેશવ નામે જે લાઇઓ હતા. માધવ
મદાચાર ગમતો હતો, અને દેશવ તેની વિરુદ્ધ હતો.

અવળી રીતે વર્તનારો કેશવ એક વખતે વાડીમા ફરવા ગયો, ત્યાં
 ટેટલાએક લુચ્ચા છોડરાઓ ભુગાર રમતા હતા ભુગાર રમતા
 રમતા તેઓની વચ્ચે હાર જિતનો મોટો વાઘો ઉઠ્યો તે વાઘો
 પતાવવાને તે વાડીમા આવી ચડેલા કેશવને તેઓ લઈ ગયા, અને
 કેશવ જેમ કહે તે કબુલ કરવાને બધાઓ બધાયા કેશવ સદાચાર
 નો વિરોધી હતો, તેથી તેનામા ઘરાણ ન્યાય આપવાનું પ્રમા-
 ણિકપણ હતું નહીં આથી તેણે પમપાત ડગી, એ વાઘો બીભ્મના
 લાભમા ચુક્યો કેશવની અનીતિ જોઈ તેઓ નાપુશ થઈ ગયા,
 અને સામા પક્ષના માણસોને માગવા તેવાગ થયા એમ કગતા તે
 ઓની વચ્ચે મારામારી થઈ, અને તેમા બે ત્રણ ખુન થઈ ગયા
 આ બખગ થતાજ રાજના માણસોએ તે બધાને કેદ કર્યા, તેમા
 કેશવ પણ ખુની તરીકે પકડાયો રાજાએ તેમનો ન્યાય કરાવી શિક્ષા
 આપવાનો ઠગવ કર્યો, ત્યાં માધવ પોતાના ભાઈ કેશવને છોડાવવાને
 રાજાની પાસે આ-યો રાજા જૈની અને નીતિવાળો હતો, તેણે મા-
 ધવને પુછ્યું કે, તું કેમ આંચો છું ? માધવે કહ્યું, મારા નિ-
 રપરાધી ભાઈ કેશવને છોડાવવાને આ-યો છું રાજાએ કહ્યું, તારો
 ભાઈ નિરપરાધી છે, તેની શી ખાત્રી ? માધવે કહ્યું, જે આપ કહો,
 તે ખાત્રી આપુ ગજાએ પોતાના પિઠાન્ મત્રીઓની સાથે મશલત
 ઠરી કહ્યું-માધવ ! જેના કુળમા સદાચાર પળાતો હોય, અને જે મદા-
 ચારના વખાણ ઠરા હોય, તેવા કુળનો માણસ આવા ખરાબ કામ
 કરેજ નહિ તે તો હમેશા ઘણું ડગીને નિરપરાધી હોવો જોઈએ
 મને તેવી ખાત્રી છે, માટે જો તારો ભાઈ કેશવ નિર્દોષ
 હોય તો, તું મદાચાર એટલે શું ? અને મદાચારના વખાણ કેવી
 રીતે કગવા જોઈએ ? તે માગી આગળ જણાવ પછી માધવે સ-
 દાચારનું સ્વરૂપ રાજાને ઢહી સજાગાવ્યું, અને તે પછી નીચે પ્ર-

માણે સત્કારના વખાણ કર્યા, ' જે માણસ હુમેશા કોઈની નિંદા કરે નહિ, નારા માનુસની પ્રશંસા કરે, વિપત્તિ આવે ત્યારે ધીરજ રાખે, સપત્તિ મળે ત્યારે નમ થાય, પ્રમગ આવે થોડું બેસે, કોઈની માથે જાત કરે નહિ, જે પોતે ઝળુવ કર્યું હોય, તે પ્રમાણે રીતે, પોતાના શુભનો ધર્મ પાળે, ખોટે માર્ગે જાય કરે નહિ, જે ઘટે તેવું કામ કરે, ખરૂં કામ કરવામાં આમલું મળે, કોઈ કામમાં ગાડલું રહે નહિ, ગંગા લોડ ગીવાજને અનુસરે, જે જે યોગ્ય હોય તેનું પાલન કરે, અને કંઈ પ્રાણુ આવે તોપણ મોકલૂં કામ કરે નહિ, એ મનસાગર કહેવાય છે અને તેથી જ દાચાર સેવનાર પુત્રપને ધન્ય છે માધવના આરા વચન સાંભળી રાજા ખુશી થયો, અને ' આ દેશવ સદાચારને જાણનારા માધવનો લાઈ છે, માટે તે નિર્દાષ હોય અથવા ન હોય, પણ માધવની લાયકાતની ખાતર છોડી મુકો જોઈએ " આવું ધારી તેણે કે શવને છોડી મુક્યો.

સાગર પોદ્ધ

દેશવ મદાચારની વિરૂદ્ધ હતો, પણ માધવનો મદાચાર જોઈ રાજાએ તેને છોડી મુક્યો હતો, માટે દરેક શ્રાવણના પુને સદાચાર રાખ્યો, અને જે ખીજે સદાચાર પાળ્યો હોય તેના વખાણ કરવા.

માગના પ્રશ્નો

- ૧ મદાચાર જોઈને શું ?
- ૨ માધવે દેશવને કયા સુલની દાખવ્યો ?
- ૩ દેશવ શા માટે પ ગયો હતો ?
- ૪ સદાચારના વખાણ માધવે કેવી રીતે કર્યા હતા ?

પાઠ ૧૦ મો.

છ શત્રુઓ.

આપણા શત્રુગની અદ્દ કામ, કોન, લોભ માન, મદ અને હુર્ષ—એ છ શત્રુઓ છે તેઓ ગદ્દ ગદ્દી ગાનના જેવું ઢામ કરે છે, માટે તે ખરેખર નાનુઓ કહેવાય છે બીજાએ પગલેથી અથવા કુવાડી સ્ત્રી ઉપર નાની ઠીંગા ઢે, તથા પોતાની પગલેથી સ્ત્રી ઉપર અતિ અમીવાધા ધરે તે કાન કહેવાય છે વિચાર વગર ચોતાનો અને બીજાનો નાના કાનનું કાણુ તે ક્રોધ કહેવાય છે બીજાને પોતાનું ધન આપે નહિ, અને બીજાના વનને કાણુ વગર તે તે લોભ કહેવાય છે નાની હઠને તથા અહાઠને લઈ ચોગ્ય વચન માને નહિ, તે માન કહેવાય છે બળ, કંકુરાડ, વિદ્યા અને ક્રમ વિગેરેથી મગકર થતા કારણ તે મદ કહેવાય છે અને કાણુ મિનાય બીજાને દુષ્ટ ઉત્પત્તિ કરનાથી અથવા જુગાર શીઠાર વિગેરે નકારી દેવાની મનમા યુગી યાચ તે હુર્ષ કહેવાય છે આ અદ્દના છ શત્રુઓનો જે ત્યગ કરે, તે ખરેખર શ્રાવક છે જે શ્રાવક હોય, તેમણે દેશ ૧૩ ગાળના ભેડાએ, તે ઉપર રાજસિંહ રાજાની દયા છે

પાટણ નગરમા રાજસિંહ નામે એક રાજા હતો તે શ્રાવક ધર્મને માનતા હતો, પણ તેનામા વ્રાત્તના શુભ આચાર નહતા એક વખતે ડોડ બાનનીગને બળત આપ્યા કે, તાની ઉપર તારા શત્રુઓ ચડી આગે છે, આ બમર તાણતાજ તેણે ચડાઈ કરી, અને થોડા દિનમા દુશ્મનોને જીતી તે પાટો તરત રાજવાનીમા આ બ્યો તે વખતે ક્ષમાનિગ્ધ નામે એક મુનિ ગહેગી પાસેની વા

ડીમા ઉતર્યા હતા સમ વિજય કી આવનો હતો, ત્યાં તેને મા
ગમા ખળર પડી કે, વાડીમા મુનિ પધાર્યા છે, એટલે રાજા તે
મને વાદવા ગયો મુનિએ ગળને ધમ લાજ આપ્યો, અને ધર્મ
સબધી વાત પુછી શત્રુઓની ઉપર ઘોડા વખતમા છત મેગવી
આવેલા રાજાએ મુનિને ગર્વથી જણાવ્યું કે, મહારાજ ! ઘોડા વ
ખતમા મોગી છત કરીને હું આપને વાદવા આંચો છું મે મોટા
શત્રુઓને હરાવી દીધા, તેને મા' હું આપના જેવા મહાત્માનો
ઉપકાર માત્રુ છું રાજાના આવા ગર્વ ભરેલા વચન સાંભળી મુ
નિ બોલ્યા—હે રાજા ! તે શત્રુઓની ઉપર મોગી છત મેગવી, એ
વાત સાંભળી મને અચ્ચો થાય છે હમણા જે તું બોલ્યો, એ
ઉપરથી તો સમજાય છે કે, હજુ તાગથી બીજા દુરમનો છતી
શમયા તથી રાજાએ કહ્યું, ભગવન ! તે વાન ચી રીતે મનાય ?
મારે હવે કોણ શત્રુ છે ? તે બનાવો મુનિ બોલ્યા—રાજા ! તું જે
ની ઉપર જિત મેગવીને આંચો, તે તો તારા બાહેગના શત્રુઓ
છે, પણ હજુ અતરના શત્રુઓ છતવા બાકી છે ગજાએ પુછ્યું,
તે અતરના કયા શત્રુ ? તે મ્હો મુનિ બોલ્યા—કામ, કોપ, લોભ,
માન, મદ અને હર્ષ એ છ શત્રુઓ અતરના ગણાય છે હમણા
તે જે ગર્વના વચન કહ્યા, તે તારો મદ નામનો શત્રુ છે એમ
કહી મુનિએ તેને સમજૂતી આપી બાગ મમજાવ્યો રાજા સ
મજ ગયો, અને ત્યાર પછી તેજે ચોટે ચોટે પ્રયાસ કરી અતરના
છ શત્રુઓને છતી લીધા, અને મુખી થયો

અદગ્ના છ શત્રુઓને છતી લેવા, એટલે ઝામી, કોધી, લોભી, માની,
મદવાળા અને હર્ષવાળા ઘણુ ન ભેળવે

સારાશ પ્રશ્નો.

- ૧ અદગ્ના છ શત્રુઓ કયા? તે ગણાવો
- ૨ તે છ શત્રુઓના જુદા જુદા સ્વરૂપ સમજાવો
- ૩ ખરે શ્રાવક કયો હોવાય ?
- ૪ રાજમિત્ર ગત્યને શાવી જર્વ કયો હતો ?
- ૫ તેમને કયા મુનિએ બોધ આપ્યો હતો ?
- ૬ રાજા રાજમિત્રને કેવી રીતે બોધ થયો હતો ?

પાઠ ૧૧ મો

ઇદ્રિયોનો જય

ગૃહસ્થ શ્રાવકે પોતાની ઇદ્રિયોનો જય કરવો જોઈએ. નાક, કાન, હાથ વિગેરે ઇદ્રિયો પોતપોતાના વિકારમા માણુમને આસક્ત કરે છે, તેવી ઇદ્રિયોનો શ્રાવકે જય કરવો જોઈએ ઇદ્રિયોને નિયમમા ન રાખવી, તે વિપત્તિનો માર્ગ છે, અને ઇદ્રિયોને નિયમમા રાખવી, તે સપત્તિનો માર્ગ છે જો ઇદ્રિયો તાબે કરી હોય તો, તે સુખનુ કારણ છે, અને છુટી ચુકી હોય તો, તે દુઃખનુ કારણ છે, માટે ગૃહસ્થ શ્રાવકે પોતાથી બને તેમ ઇદ્રિયોને કબજે રાખવી કબજે નહીં ગળેલી ઇદ્રિયો માણુમને નકારી સ્થિતિમા લઇ જાય છે, તે ઉપર ચદ્રકેતુ રાજાની વાત બરાબર દાખલા રૂપ છે

અવતી નગરીમા ચદ્રદેતુ રાત્ર તો તે ઘણો ધર્મી અને ન્યાયી હતો તેના રાત્રમા ધમ અને ન્યાય બને સમાન ગીતે શોભી રહ્યા હતા કેટલોક વખત ગજવ કયા પછી, તે રાત્રએ દીક્ષા લેવાનો વિચાર પણ કર્યો હતો આના ઉપા વિચારને રાત્ર એક વખતે રાત્રે પોતાના મેહેવમા ડુનો હતો, ત્યાં દુરથી એક બધુર અવાજ તેના કાને આગ્યો તે માલગતાર ગત્ર મેહેવમાથી નીઝળી છુપી રીતે તે અવાજને અનુસાર આ પો નગર બાહર આવતા એક વડતુ ઝાડ આગ્યુ, તેની નીચે એ સુદગ શ્રી ગાયન કરતી જોવામા આવી, તેને જોતાજ ગજને મોહ વધ ગયો અને તે શ્રીનુ ગાયન સાલગનામા તન્નીન થઈ ગયો થોડીવાર પછી તે તે બાઈ ગાતી બધ રહી, એન્દે રાત્રએ પુગ્યુ, કે તમે શા માટે ગાયન બધ કર્યું? તે શ્રી બોલી-રાત્રી જે પુરુષ આ મારા રસને પીએ, અને આ સુગંધી પુલ સુધે, તેનેજ હુ ગાયન મલગાવુ છુ બીજાને સલગાવતી નથી રાત્રએ તે વાત કબુલ કરી, પછી તે શ્રીએ રાત્રને ગ્રસ પાચો, અને સુગંધી પુલ સુધાડ્યુ તરતજ રાત્ર ઘણે ખુશી થઈ ગયો, અને તે શ્રીમા આશ્રક થઈ ગયો તે આખી રાત્ર તેની પાસેજ બેસી ગ્દેા મવારે પપ રાત્ર તેની સાથે ચાલી નીકળ્યો જ્યા તે શ્રી જાય, ત્યા તે પાઠળ ભમરા લાગ્યો

રાત્રને તેના કારભારીઓ અને હજુગી માણસો શોધવા નીઝળી પડ્યા ફરતા ફરતા કેટલેક દિવસે રાત્રનો પત્તો જ મલની અંદર મળ્યો રાત્રની નકારી સ્થિતિ જોઈ કારભારીઓ ચિતામા પડ્યા એલી શ્રી ત્યાંથી કોઈ ઠેકાણે છુપાઈ ગઈ રાત્રને ઘણુ સમજાવવા માડ્યુ પણ તે રાત્ર તે શ્રીને વારવાર યાદ કરવા લાગ્યો તેવામા કોઈ જન સાધુ ત્યા આવી ચઢ્યા તેમણે ગત્રને બોધ આપ્યો,

એટલે ગાનને જગ ભાન આપ્યું મુનિ બોલ્યા-રાજા ! તું ખરે-ખરે જૈન થઈને આશુ કરે છે ? રાજાએ પુછ્યું, મહારાજ ! હું શુ કરું છું અને મને શુ થયું છે ? તે કહો મુનિ બોલ્યા-ગાન ! તું તારી ઇદ્રિયોને વશ ગણી શક્યો નહીં, તેનું આ પશ્ચિભ છે પહેલા તે બાઈનું ગાયન સાંભળી તું તેની પાસે દોડી ગયો, પછી તેને મુદર બેઠું, તેમા આગક વયો, પછી તે તેની પાનેધી વસ પીધો, અને તે મુગધી કુલ મુદ્યુ જાન, આખ, છલ અને નાન, એ આર ઇદ્રિયોને તું વશ કરી શક્યો નહિ, માટે તારી આ સ્થિતિ થઈ ગઈ તરત સારી રીતે સમજી ગયો, અને પછી તે મુનિની પાસે દીક્ષા લઈને રાજ્ય છોડી આશ્રી નીડ્યો.

સાર જોધ

અદ્રકેતુ રાજાની જેમ માણસે ઇદ્રિયોને વશ વધુ નહિ ઇદ્રિયોને વશ થવાથી અદ્રકેતુની જેમ નહારી સ્થિતિમા આવી જવાય છે

સારાંશ પ્રશ્નો

- ૧ ઇદ્રિયોને જીતવી અને ઇદ્રિયોને ન જીતવી, તેથી શુ થાય છે ?
- ૨ અદ્રકેતુ રાજા કેવો હતો ?
- ૩ અદ્રકેતુ રાજા કેવી રીતે નહારી સ્થિતિમા આવ્યો હતો ?
- ૪ અદ્રકેતુ રાજાને કોણે અને કેવી રીતે જોધ આપ્યો હતો ?

પાઠ ૧૨ મો.

સારા ગામમા વાસ કરવો.

ગૃહસ્થ આવકે કેવા ગામમા રહેવું જોઈએ ? તે પહેલાં મળ્યું વાતું છે જે ગામ કે શહેરમા લકાઈ, બગવો કે બડ જાગે તેવું ન હોય, તેમજ જ્યાં દુકાળ, મરકી અને લોકોમા વિરોધ ન હોય, અને જ્યાં સ્વધર્મ રહેતા હોય, અને દેરાશરણ હોય, તેવા શહેર કે ગામમા આવકે નિવાસ કરવો જોઈએ જો તેવા સ્થળમા નિવાસ ન કરે તો, આવકનો ધર્મ સચવાય નહીં અને બધી જાતની તુકશાની થાયછે અને જ્યારે ધર્મ અચવાય નહીં, ત્યારે પછી તેના આલોક અને પરલોક બને બગડે છે તે ઉપર નહીં કયા ધટો લેવા લા યક ॥

રાજપર નામના એક ગામમા જુદા નામે એક આવક રહેતો હતો તે નહ આવક ધર્મમા પ્રીતિવાળો અને લીધેલી ટેક તે પાળનારો હતો એક વખતે તે ગામમા રાજાની સાથે લોકોને વાધા પડવાથી લોકોએ મોટો બળવો ઉઠાવ્યો બળવો શમાવવાને રાજાએ લશ્કરના માણસોને લોકોની સામે મોકલ્યા રાજાના માણસોએ લોગોના માલ કબજે કરી લીધા, અને તેમના ઘરને કડીઓ દેવા માડી તે વખતે નહના ઘર ઉપર પણ ધાક આવી નહ બળવાખોર ન હતો પણ નહારાની સાથે બધા નહારા ગણાય, એ રીતથી રાજાના માણસોએ નહતુ ઘર પણ જપ્ત કર્યું ન દે પોતાના ઘરમા ઘર દેરાશર કરી મહાવીર સ્વામીની પ્રતિમા પધરાવી હતી તે પ્રતિમા ની પૂજા કર્યા વિના જમવું નહીં, એવી નહને બાધા હતી આથી પડાએલા ન દે ઘણી આશ્ચર્ય કરી, પણ રાજાના માણસો સમજ્યા

નહીં, અને તેને કેદ કરી પૂરી રાખ્યો. છેવટે રાજાએ એવો ઠરાવ જ્યો કે, બળવાખોર માણુમોને દરીઆ પાર બિતારી દેવા નહ તે બધાની માથે દરિઆપાર ગયો, અને પોતાની બાધાની ટેડ રાખી અનશન કરીને ત્યાજ મરી સ્વર્ગમા ગયો.

સાર જોધ.

નહારા ગામમા ગહેવાધી નદની જેમ દુ ખી થવાયછે, તેથી દરેક ગૃહસ્થ શ્રાવણે તેવા ગામમા રહેવું નહીં અને નદના જેવી ધર્મની ટેક રાખવી જોઈએ.

સારાંશ પ્રશ્નો.

- ૧ કેવા ગામમા શ્રાવણે ન રહેવું જોઈએ ?
- ૨ ધર્મ ન સચવાય તો તેને શી નુકશાની થાય ?
- ૩ નદ કેવા ગામમા રહ્યા હતા ?
- ૪ આખરે નદને શું થયું હતું ?

પાઠ ૧૩ મો.

શ્રાવકનું ઘર

ગાયત્રી—મોહન! જો આ ઠેકું મળનું ઘર છે ?

મોહન—હા, સારું ઘર છે.

ગાયત્રી—એ ઘર કોનું હશે વા ?

મોહન— એ ઘર કોઈ શ્રાવકનું લાગે છે.

ગાયત્રી—આ શ્રાવકનું ઘર છે, એમ તે શી રીતે જાણ્યું ?

મોહન—ઢાવકના ઘરની બાધણી કેવી હોવી જોઇએ ?

ગયથ દુ—ત્યારે તુ મને કહે, તેની તને ખબર છે ? મારે તે જાણવાની ઇચ્છા છે

મોહન—ઢાવકના ઘરના બારણા ઉપર જણપતીની મૂર્તિ ન હોય, તેમજ ઘણા બાર પલ્લુ ન હોય જે જમીનમા હાકડા ન હોય, ઘેરા તથા ડાલ ડિગતા હોય, સુગંધદાર માગી હોય, અને મીઠું જળ નીકળે તેમ હોય, તેવી જમીન ઉપર ઢાવડતુ ઘર બાંધાય છે, જ્યાં પાડોશ સારો હોય, આસપાસ ગીચ વસ્તી ન હોય, તેમ તદ્દન ખુલ્લું પલ્લુ ન હોય, તેવા સ્થળમા ઢાવડતુ ઘર હોવું જોઇએ

ગયથ દુ—ખરેખર હવે માગથી મમજાયુ આ ઘર તેવું જ છે ગૃહસ્થ ઢાવકને જોઇએ તેવી તેની બાધણી છે જો ઘરને જ્યાં આવવાના વધારે બારણા હોય તો વખતે દોષ ચોર કે છુપ્યા લોકો પેશી જાય છે જો નજારો પાડોશ હોય તો, આપણને વારવાર હેરાન ગતિ લોગવવી પડે છે હલકી જાતના લોકોની પાસે રહેવાથી આપણા કુટુંબના માણસોમા હલકાઈ દાખલ થાય છે

મોહન—હવે તુ બરાબર મમજાયો નહારા પડોશથી જોયો ગેરલાભ થાય છે, તેનો દાખલો એક જાણવા જોયો છે મનમોહન વરીને એક આનંદ નહારા પાડોશમા ગહેતો હતો તેને વિકુલ કરીને એક છોરા હતો મનમોહને પોતાના છોકરાને જૈનશાળામા દાખલ કર્યો જનશાળામા એક વર્ષે પરીક્ષા આવી, એટલે તે છોકરો નાપાસ થયો મનમોહન તેવું કારણ પુછવાને પાઠશાળાના શિક્ષકની પાસે ગયો શિક્ષકે કહ્યું કે, તમારો છોકરો આખા વર્ષમા પદર દિવસજ શાળામા આવ્યો છે પછી વિકુલને બોલાવી તેના બા

પે પુછ્યુ, ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, હું હમેશા શાળામા આવતો જ્યારે તેને ધમકી આપી પુછ્યુ, ત્યારે તે માની ગયો, અને સાચુ બોલ્યો કે, હું હમેશા શાળાનુ નામ દઈને રખડવા જતો હતો તેના બાપે પુછ્યુ કે, ક્યા રખડવા જતો હતો ? વિકુલે કહ્યુ, આપણા પાડોશ મા લવજી કઠીને એક મોચીનો છોકરો રહેછે, તેની માથે આખો દિવસ રખડતો અને ગમતો હતો છેવટે એટલે ગુધી માન્યો કે, હું કોઈ કોઈ વાગ તેના ઘેર ખાનોપીતો પણ હતો આ પ્રમાણે પોતાનો છોકરો વટલાયો અને બગડ્યો, એમ બહુી મનમોહન ત્યા થી પોતાનુ ઘર ફેરવી ખીન્ન પાડોશમા ગહેવા ગયો જ્યા રહેવાથી વિકુલ માડમાડ સુવર્ચા, અને મનમોહનને જાતિ તન્કની મોટી ગિલા ખમવી પડી

માગ બોધ

કોઈ પણ શ્રાવકે નહારા પાડોશમા ગહેવુ નહીં જોઈએ ન હાગ પાડોશમા રહેવાથી વિકુલની માફક છોકરા બગડે છે, અને નાતની ગિલા ખમવી પડે છે

માગશ પ્રશ્નો,

- ૧ શ્રાવકનુ ઘર કેવુ જોઈએ ?
- ૨ શ્રાવકે કેવે કેડાગે ઘર બાધવુ જોઈએ ?
- ૩ શ્રાવકના ઘરની બાવળી કેવી જોઈએ ?
- ૪ હલજા પાડોશથી શુ વાચ છે ?
- ૫ મનમોહન અને વિકુલને નુ બન્યુ હતુ ?

પાઠ ૧૪ મો

પાપની ણીક

દરેક શ્રાવણના છોકરાઓ પાપની ણીક રાખવી જોઈએ પાપ ભેજતના છે, એક એવા પાપ છે કે જે પાપના દુગ્ધ આલોડમાજ જોઈ શકાય છે, અને બીજા એવા પાપ છે કે જે પાપના દુગ્ધ પગ લોકમા જોઈ શકાય છે તે જ ને જાતના પાપથી હુમ્મલા ડરતા રહેવું ચોરી, વ્યભિચાર, અને જૂઠાં વિગેરે પાપ કરવાથી ગત શિક્ષા ઠરે છે, તે દુ ખ આ લોકમા જોઈ શકીએ છીએ, અને મામ ખાવું તથા દારૂ પીવો વિગેરે પાપ કરવાથી નરકમા જવાય છે તે દુ ખ પરલોકમા જોઈ શકાય છે આ જ ને જાતના પાપ કરવાથી આવોક તથા પરલોકમા દુ ખી થવાય છે તે ઉપર એક મધુશર્મા નામના ગ્રાહણની વાત છે

મધુશર્મા નામે એક જુવાન ગ્રાહણ હતો તેને નકારી સો જાત વવાથી તે ઘણો વઠી ગયો હતો આ જાણર તેના જાપને પછી, એટલે તેણે દીકરને સુધારવાને માટે ઘણા ઉપાય કર્યા, પણ આખરે તે જાધા નકામા થયા તેના જાપનું નામ દેવશર્મા હતું તેણે બીજા માગી માગીને ઘણું ધન એકઠું કર્યું હતું તે માહેથી ઘણું ધન પોતાના પુત્ર મધુશર્માને સુધારવામા તેણે ખર્ચા નાખ્યું તે છતાં પણ જ્યારે તે મુધર્થો નહિ, એટલે દેવશર્મા ક ટાળી ગયો અને પોતાનો નિવાસ આવે તેમજુ ધન લઇને, પોતાના ઘરમાથી નીકળી ગીજે રહેવા ગયો

મધુશર્માની પાને જ્યારે કાંઈ પણ પેનો રહ્યો નહિ, એટલે તેણે મનમા વિચાર કર્યો કે, આજ રાત્રે હું જાપને મારી નાખું

ધનમાથી ધન હરી લાવુ, તો પછી મારે પૈસાની છુટ થાય, અને સારી ગીતે ભુગાર રમવાની મજા પડે આવુ વિચારી તેજ રાત્રે તે ભુદા ઘરમા રહેલા દેવશર્માને મારવા તૈયાર થઈ ચાલ્યો, ત્યાં રસ્તામા હરિચંદ્ર કરીને એક શ્રાવક મળ્યો હરિચંદ્ર મધુ શર્માનો બાળમિત્ર હતો, પણ મધુશર્માની કુચાલ ભેદને તેણે તેનો મગ છોડી દીધો હતો હરિચંદ્રે પુછ્યું—કેમ મધુ ! અમારે કયા ભય છે ? મધુશર્માએ કહ્યું, કાર્ક કામે જાઉં છું તે કામ ધણુ છુપુ છે, તને કહી શકાય તેમ નથી હરિચંદ્ર બોલ્યો—મારે તારૂં કામ જાણવા મરજી નથી, પણ જે જ્ઞાની છે, તે તારા કામને જાણે છે મારે તો તારા હિતની ખાતર એટલું જ કહેવાનું છે કે, પાપનો ભય રાખજે જે માણસ પાપનો ભય રાખે છે, તે સદા સુખી રહે છે મધુશર્મા બોલ્યો—પાપ શી વસ્તુ છે કે જેનો ભય રાખવો ? હરિચંદ્રે જણાવ્યું પાપ એવી વસ્તુ છે કે, તે છાની રહેતી નથી, અને તેનો બદલો મળ્યા વગર રહેતો નથી હરિચંદ્રના આવા વચન સાંભળીને મધુશર્માએ વિચાર્યું કે, પાપ છાત્ર રહેશે નહિ, માટે મારે પાપનો ડર રાખવો પછી તે પાછો વળ્યો, અને હરિચંદ્રનો ઉપકાર માની સારે માર્ગે ચાલવા લાગ્યો અને આખરે પોતાના પિતાને પ્રિય થઈ પડ્યો.

સાર બોધ.

મધુશર્માની જેમ દરેક શ્રાવકે પાપનો ડર રાખી નકારા કામ-માથી પાછા ફરવું, અને બીજાનો ઉપદેશ માની સારે માર્ગે ચાલવું

સારાંશ પ્રશ્નો.

૧ પાપ કેટલી ભલતના છે ?

૨ જે જાતના પાપ વિષે મમજવો

૩ શ્રાવકે પાપને માટે શુ ડરવુ જોઈએ ?

૪ મધુશર્મા કેવો હતો, અને તેને માટે (દેવશનાએ) શુ કર્યું હતું ?

૫ મધુશર્માને પાપનો ભય ઠેના દેવેવાથી લાગ્યો હતો ?

૬ આખરે મધુશર્માનું શુ વધુ ?

પાઠ ૧૫ મો

પોતાના ધર્મને હાની ન પડેાએ, તેવો દેશાચાર પાળવો

શ્રદ્ધસ્થ શ્રાવકે પોતાના દેશમા ઘણા વખતની રૂઢિથી જે સારો આચાર આવ્યો આવતો હોય, તે જરાજગ્ પાળવો. પોતાના દેશમા ખાવાપીવાની અને પેહેન્ના ઝોઢવાની જે સારી રીત હોય, તે રીતને શ્રદ્ધસ્થ શ્રાવકે કદિ પણ છોડી દેવી ન જોઈએ. જે પોતાના દેશાચારને પાળે નહીં, તેની સાથે દેશના તમામ લોકો વિરોધ કરે છે. કદિ દેશાચારમા આપણને કોઈ નકારી રૂઢિ લાગતી હોય, પણ જ્યાં સુધી લોકો તે રૂઢિને છોડી દે નહિ, ત્યાં સુધી આપણે તે રૂઢિને વળગ્યા રહેવું, જો તે રૂઢિ લોકોને ઘણીજ હાનિ કરનારી હોય, તો લોકોને તેની સમજણ પાડી, પછી મર્વની સાથે તે રૂઢિનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. દેશાચારને છોડી દઈ સ્વતંત્રપણે વર્તવાથી માણસ યશોલાલની જેમ લોકમા વગોવાય છે, અને ઠંકાણે ઠંકાણે તેનું અપમાન થાય. ■

તિલ-પુરમા યશોલાલ નામે એક બુવાન શ્રાવક હતો. તે વેપારને માટે જહાઝ ગામ ગયો. ટલાએક વર્ષ સુધી જહાઝ ગામ રહી,

તે પોતાને વતન પાછો આન્વે બાહેરના દેશમા ફરવાથી તેને પોતાના દેશની રૂઢિ પમદ પડી નહીં દેશમા ચાલતી ફરક રૂઢિને તે ધિક્કારવા લાગ્યો દોડને ઘેર મરણ કે બિવાહનો પ્રસંગ આવે, તેમા તે લાગ લેતો નહીં તેમજ પોતે વેષ પણ જુદીજ રીતનો પહેરવા લાગ્યો તેવામા તેની મા અચાનક મરણ પામી તે વખતે તે ના વિરોધી જનેલા મગાવાહાલાઓ પણ તેને ઘેર આન્વા નહીં માતાના મુઠદાને રમશાનમા ચી રીતે લઇ જવુ ? તેને માટે યશોલાલને મોટી મુઝવણ થઇ પડી તેણે ઘણીવાર સુધી કંઈન કયુ, અને પછી માતાના મુઠદાની આગળ બેસી રહ્યો તેની સમજુ હતી, તેથી તેણીએ યશોલાલને મગાઓને તેડવા જવાનુ કહ્યુ, ત્યારે તે ઘેર થોડુ ફરવા નીકળ્યો દેશાચારની વિરુદ્ધ વર્તનારા યશોલાલને દોષએ પણ મો માડ્યુ નહીં તેમ ડરતા ત્રણ દિવસ ચાલ્યા ગયા છેવટે યશોલાલ બધા લોકોની આગળ રાઈને નમી પડ્યો, અને દેશાચાર વિરુદ્ધ નહીં ચાલવાની તેણે સર્વની આગળ પ્રતિજ્ઞા લીધી, ત્યારે લોકો તેની મદદે આન્વા, અને છ દિવસે ગંધી જીઠેલા તેની માના મુઠદાને રમશાનમા લઇ ગયા અને બીજા બધી જાતની મદદ કરી

સાર બોધ

યશોલાલની જેમ દોષએ દેશાચાર વિરુદ્ધ વર્તવુ નહીં, દેશાચારની વિરુદ્ધ વર્તનારો માણસ યશોલાલની જેમ હુ ખી થાયછે

મારાંશ પ્રશ્નો.

૧ દેશાચાર એટલે શુ ?

૨ કય કય દેશાચારની રીત છોડવી નહીં ?

- ૩ દેશાચાર પ્રમાણે નહીં ચાલનાથી ગો ગેરલાભ છે ?
 ૪ કોઈ જુની રૂઢિ નકારી હોય તો તેનો દેવી રીતે ત્યાગ કરવો ?
 ૫ યથોક્તાલ શી રીતે વર્ત્યો હતો ?
 ૬ યથોક્તાલ મુધાને ઠેકાણે કયાં આવ્યો ?

પાઠ ૧૬ મો.

કોઈનો નિંદા કરવી નહીં

ગૃહસ્થ આવકે કોઈની નિંદા કરવી ન જોઈએ ઉચી જાતના, માધારણ કે હલકી જાતના ઝાંઘપણ માણસની નિંદા કરવી નહીં તેમા પણ ખાસ કરીને રાજા અથવા જેમને ઘણા લોકો માન આપે છે, તેવા મોટા માણસોની તો કદિપણ નિંદા કરવી નહીં આપણા શાસ્ત્રમા લખે છે કે, જે માણસ બીજાની નિંદા કરે અને પોતાની બહાઈના વખાણ કરે, તે માણસ નીચ ગોત્રનું કર્મ બાધે છે એવા કર્મને બાધનારા માણસો હલકા કુળમા અવતરે છે બીજાની નિંદા કરવાથી આરૂદ્ધતને મોટી શિક્ષા થઈ હતી તે વાર્તાંજલિવાધી આ પણને બીજાની નિંદા કરવાથી કેવા કુળ મળે છે, તેની ખાત્રી થશે

ઉજ્જવનગરીમા આરૂદ્ધત નામે એક આવક હતો આરૂદ્ધતમા બીજા ઘણા ગુણ હતા, પણ એક તેનામા એવો અવગુણ હતો, કે જે તેના બીજા ગુણને ઢાંકી દેતો હતો તે હમેશા બીજાની નિંદા અને પોતાના વખાણ કર્યા કરતો હતો ઉજ્જવનગરીમા મદનપાળ નામે રાજા હતો તે ઘણો કોપી સ્વભાવનો હતો તેના કોપી સ્વભાવને લઈને યોગે તેનાથી ત્રાસ પામતા હતા એક વખતે રાજા મદન

પાળ છુપી રીતે નગ્ન ચર્ચા બેવાને નીકળી પડ્યો. પોતાને માટે લોકો કેવું કહેછે ? તે બાપુવાની તેની ઇચ્છા હતી રાખના ત્રાસથી લોકો તેનું કાર્ધપણ કહી ગડતા ન હતા. રાખ ફરતો ફરતો ચાડ-દત્તના ઘરની આગળ આંચો બીજની નિદા કરવાના સ્વભાવવાળો. ચાડદત્ત પોતાના ઘરમા બેસી છાની રીતે પોતાની સ્ત્રીની આગળ રાખની નિદા આ પ્રમાણે કરતો હતો. “રાખ મદનપાળ નઠારો છે, તેના ક્રોધી સ્વભાવથી લોકો ત્રાસ પામી તેને ગાળો આપેછે ” આ બધા વચન રાખએ કાનો ઢાન માલજ્યા તમ્તજ ગત પોતાના હગ્ગાગમા આંચો, અને સવારે તેણે ચાડદત્તને માણસો મોકલીને પડકાર્યો. પછી રાખ મદનપાળે ક્રોધથી ચાડદત્તને મારી નાખ્યો.

માગ બોધ

બીજની નિદા કરવાથી ચાડદત્તના જેવા હાલ થાય છે, માટે કોઈ શ્રાવકે બીજની નિદા ન કરવી બેધએ

સારારી પ્રશ્નો.

- ૧ ખાસ ઢગીને ડોની નિદા કરવી ન બેધએ ?
- ૨ આપણા શાસ્ત્રમા નિદા ઢગનારને માટે શું લખે છે ?
- ૩ ચાડદત્તનો નઠારો સ્વભાવ કયો હતો ?
- ૪ મદનપાળે ચાડદત્તને શા માટે માર્યો ?

પાઠ ૧૭ મો

આવક પ્રમાણે ખર્ચ રાખવું.

ગૃહસ્થ શ્રાવકે હમેશા પોતાની આવક પ્રમાણે ખર્ચ રાખવો.

આવકથી વધારે ખર્ચ રાખવો ન જોઈએ પોતાની આવકમાંથી જે ખર્ચ કરવો હોય, તે ત્રણ પ્રકારે કરવો પ્રથમ પોતાને લગણુ પોષણ કરવા યોગ્ય જે કુટુંબના માણસો દોય, તેના લગણુ પોષણને માટે એક ભાગ ખર્ચવો, એક ભાગ ધર્મ તથા પોતાના ઉપભોગમાં ખર્ચ વો, અને એક ભાગ બચાવીને સંગ્રહમાં રાખવો આવી રીતે ત્રણ ભાગે પોતાની આવકની ગોઠવણ કરવી તેની ગોઠવણથી ગૃહ-સ-સારમાં આવનારો માણસ સર્વ રીતે સુખી થાય છે જે તે પ્રમાણે ન વર્તે તો, ગૃહસ્થનો સારો વ્યવહાર ચાલતો નથી, અને તે દુ ખી થાય છે આવક પ્રમાણે ખર્ચ નહીં રાખનાર માણસ, ઉમેદશ્ય દની જેમ અતિશય દુ ખી થાય છે

ધનપુરમાં ઉમેદશ્ય દ શ્રીને એ વેપારી હતો તે હૃદયનો ભોગો અને વ્યવહારમાં ગોળગો કરનારો હતો તેની દુઝાન સારી ચાલતી, પણ ખર્ચનો નિયમ નહોતો કર્યો તેને એ રૂપિયાની આવક હતી, અને દોઢસોનો ખર્ચ થતો હતો આ પ્રમાણે બેઠલોક વખત ગોળગો ચાલતા તેની દુઝાનમાં મોટો ખાડો પડ્યો એક વખતે તેના વિશ્વાસી વાણીતરે આવી જણાવ્યું કે, ચેડા ! હવે દુઝાન ચાલે તેમ નથી ત્રણ કે આપણી દુઝાનના મોટી ખાધ છે ઉમેદશ્ય દ બોલ્યો—આપણે શેના ખર્ચ હોય ? કર્યોએ સો રૂપિયાની આપણે આવક છે વાણીતરે કહ્યું, ચેડા ! તમે એ રૂપિયાની આવક મનમાં લાવીને વધુ ખર્ચ કરો છો, તેની હદ રહેતી નથી પર્યાય રૂપિયાનું તો તમારું ઘરનું ખાનગી ખર્ચ છે તેનો તો કાંઈ હિસાબ જ નથી પર્યવીશ રૂપિયા નોકરનું ખર્ચ છે, અને પર્યાય રૂપિયા ઘરનું ઉધાકું ખર્ચ છે તે શિવાય તમે પરચરણ ખર્ચ કરો છો, તે તો જુદું આવી નહારી રીતથી આપણને કર્યોએ મોટો ખાડો પડે છે

પહેરવેય રાખવામા જો પેસો, ઉમ્મગ, ગિથિતિ અને નિવાસ એ ચા
ર બાબત જોવાની છે પહેરવેય પહેરતા માત્રુસે વિચારવું કે,
“આપણી પાને ઢેટવો પૈનો છે, આપણી ઢેટલી ઉમ્મગ છે, આપણે
કેવી ગિથિતિમા છીએ, અને આપણે કયા દેગમા રહીએ છીએ,” આ
ચા બાબતનો વિચાર ડગીને માનને પોતાનો વેપ રાખવો જોઈએ
તેવો વિચાર કયા વગર પોતાની મરજી પ્રમાણે પહેરવેય રાખે તો
લોકો હાસી કરેછે અહિં જોટલુ પણ જોવાનું છે કે, જો આપણે
સારી સ્થિતિમા ટોઈએ, અને નકારો વેષ પહેરીએ, અને નકારી
સ્થિતિમા જીવી જાતનો વેષ પહેરીએ, તો તે પણ અદ્યતિત છે માટે
જો સ્થિતિમા હોઈએ, તેના પ્રમાણમા પહેરવેય રાખવો જોઈએ.
માટે સ્થિતિ જતા નકારો વેષ રાખવાથી શુ થાય છે, તેને માટે
એક અમૃતચંદ્ર નામના શાવનની વાત જોઈ લેવા લાયક છે

મથુરાપુરીમા અમૃતચંદ્ર નામે એક લોભી શાવક હતો તે સારી
સ્થિતિમા હતો, તથાપિ લોભને લઈને નકારો વેષ ગમતો હતો
તેના પહેરવાના હુગડા બિપર ઘણી થીંગડીઓ રહેલી અને તે પણ
ઘણા મેલા રહેતા તે ધનવાન જતા ગડતા જેવો દેખાતો હતો તે
ને જોઈ લોકો તેની હાસી કરતા, અને ઘણીવાર અપમાન પણ કર
તા હતા એક વખતે મથુરાના રાજાના દરબારમા ઘણી દુર્ગંધ છુ
ટતા રાત્રીએ એ દમ તેની તપાસ કરવા માટી તપાસ કરતા માલમ
પડ્યું કે, ગદા પાણીની બાળમા ડોડ મોટું પ્રાણી સરી જવાથી
તે દુર્ગંધ આવેછે રાત્રીએ તે બાળ માફ કરાવા માણસોને આજ્ઞા
કરી કે, ગમે તે હલકા માણસને વેઠે પકડી અત્યારે અહિં લાવો
રાત્રીના માણસો તેને માટે છુપ્યા, અને કેટલાએક હલકા લોકોને
પકડી લાવ્યા મેલો વેષ ગમનારો અમૃતચંદ્ર પણ તેમની માથે

પકડાયો અમૃતચંદ્રે ઘણું ટહુ, પણ ગતના માણુનોએ માન્યુ નહીં
 દુર્ગંધી ખાળમા બીજા વેડીઆની સાથે અમૃતચંદ્રને પણ ઉતાર્યો
 ખાઓએ મળીને તે મરેલ પ્રાણી બાહેર કાઢ્યુ અને તેને ઉચ-
 કીને ગામની બાહેર લઈ ચાલ્યા રમતામા બીજા ત્રાવડોએ મચેલા
 પ્રાણીને ઉપાડી ગાલતા અમૃતચંદ્રને જોયો, અને તે વાતની તેના
 દીકરાઓને ખબર પડી દીકરાઓએ ગજાની આગળ આવી તે વાત
 જાહેર કરી, એટલે દયાળુ ગજાએ અમૃતચંદ્રને બોલાવ્યો, અને તેને
 માટે પોતાના માણુનોને ઠપકો આપ્યો માણુનોએ ટહુ, સાહેબ !
 અમે તેને હલકા વેપ ઉપચી પકડ્યો હતો શ્રાવક છે એમ અમે
 નશ્યુ નહિ ઘરણુ શ્રાવક હોય તે આપો ગદો વેપ ગખે નહીં
 તે પછી અમૃતચંદ્રને રાજાએ મારો વેપ ગખવા કહ્યું, અને રાજાની
 વાત ટણુલ ટંગે અમૃતચંદ્ર ઘેર આવ્યો આખા ગામમા અમૃત-
 ચંદ્રની ઘણી ફરેલી થઈ

મારુ બોધ

સાગી સ્થિતિ છતા નહારો પેહેર વેપ ગખવાથી અમૃતચંદ્રના
 જોવી સ્થિતિ થઈ પડેછે

માગશી પ્રશ્નો,

- ૧ ગ્રહસ્થ શ્રાવકે ગા પ્રમાણે પેહેરવેપ ગખવો જોઈએ ?
- ૨ પેહેરવેપ ગખવામા ટેટલી બાબત જોવાનીછે ?
- ૩ પેહેરવેપ પેહેરતા માણુએ શુ વિચારવુ જોઈએ ?
- ૪ મરણ પ્રમાણે પેહેરવેપ ગખવાવી શુ થાય ?
- ૫ મથુરાસુનીનો અમૃતચંદ્ર કેવો વેપ ગખતો ?
- ૬ અમૃતચંદ્રને સાથે શુ થયુ હતુ ?

પાઠ ૧૯ મો

ગૃહસ્થ શ્રાવકના સામાન્ય '૫મ વિધે કવિતા.

મૈત્રેયા ઐકત્રીયા

ન્યાયથી ધન આપ કમાયે, કુંજ શીલમા સરખા ^૧ સાથ,
વિવાહ કરવા ^૨ અન્ય ગોત્રમા, ધરતા ધર્મ વિચારી બાથ,
નિત્ય વખાણે સદાચારને, ^૩ અતરના છ શત્રુ હણાય,
તેજ ગૃહસ્થ ખરો શ્રાવક મુત, વીરધર્મને યોગ્ય ગણાય ૧

ઇંદ્રિયનો જય કરવા તત્પર, વિદ્ય ભરેલા છોડે સ્વાન,
ધર બાધી રહે મુદર મારા, યદોશમા ^૪ મગવડનુ માન,
પાપથી ને ઠરતા રહે છે, પ્રીતે દેશાચાર પગાય,
તેજ ગૃહસ્થ ખરો શ્રાવક મુત, વીરધર્મને યોગ્ય ગણાય ૨

નહિ પશંનિદા વહી કંઈ મુખ, તજ ^૫ પ્રમુખની તેમા ખાસ,
અર્થ કરે આવક પ્રમાણે, રાખી નિત્યે ખરી તપાસ,
વેપ ધરે વૈભવ પ્રમાણે, આછકલાઈ ધટે ન જરાય,
તેજ ગૃહસ્થ ખરો શ્રાવક મુત, વીરધર્મને યોગ્ય ગણાય ૩

૧ કુંજ તથા શીલમા જે મરખા હોય તેની સાથે ૨ બીજા ગોત્રમા
૩ શમ, ક્રોધ, રોગ માન મદ બને દરે એ ■ શત્રુ અતરના ગણાય
છે ૪ બધી જાતની સગવડના માપ પ્રમાણે ૫ રાજા વિગેરેની તો ખાસ
કરીને નિદા ન દે રી

પાઠ ૨૦ મો

માળાપની સેવા.

આવકે પોતાના ઉપકારી માળાપની સેવા કરવી જોઈએ ત્રણે કાળ માળાપને પગે લાગવું, બધા વહેવાળા કામમા માળાપની આજ્ઞા લેવી, મુગધ, કુલ, કૂળ અને બીજી ખાવાની વસ્તુઓ માળાપની આગળ ધરવી કદિપણ તેમની આજ્ઞા અને યોગ્યતાને જોળી ગવાં નહીં. એ માળાપની સેવા અથવા પૂજા ડહેવાય છે માળાપને માટે જેન શાસ્ત્રમા લખ્યું છે કે, સોનાના સિંહાસન ઉપર બેસાડીને દરરોજ પૂજા સેવા કરે, તોપણ માળાપના ઉપકારનો બદલો વાળી શકાતો નથી તેમજ અન્ય ધર્મના શાસ્ત્રમા પણ લખેલું છે કે, હથ ઉપાધ્યાય જેવા એક આચાર્ય ગણાય છે સો આચાર્ય જેવા એક પિતા ગણાય છે, અને સો પિતા જેવી એક માતા ગણાય છે તેથી હુમેશા માળાપને વધારે માન આપવું, અને તેમનું કહ્યું માનવું, માળાપનું કહ્યું નહિ માનનાર ગોવિંદ ઘણો દુઃખી થયો હતો.

રાજપર નામના એક ગામમા જયચંદ ઠરીને એક આવક રહેતો હતો. તેની સ્ત્રીનું નામ પ્રેમા અને દીકરાનું નામ ગોવિંદ હતું ગોવિંદ તેમને એકનો એક દીકરો હતો, તેથી તે લાડમા ઉછર્યો હતો. ગોવિંદ જ્યારે ઉમ્મર લાયક થયો, ત્યારે તેના માળાપ પૃથ્વિ ઉમ્મરના થયા ઘડપણને લઈને જયચંદ અને પ્રેમા અશક્ત થઈ ગયા ઉઠતા બેસતા તેમને ઘણી મેહેનત પડવા લાગી કાઠપણ અત્યંત, ત્યારે ગોવિંદ ના કહેતો, અને મ હતો. કે. તે બિચારા કરગરીને કહેતા, ~

પેરી પોતાના જીવિત સુધી માથાપર મોટા કુંજનો ભાર ઉપાડી
 તથા તેને અમૃત જેવું જળ આપે । મારા માણસોએ એ નાગી
 પેરનો દાખલો લઈને બીજાએ કરેલા ઉપકારને ભુલી જવા ન
 જોઈએ કરેલા ઉપકારનો બદલો આપનાર શુભદાસ નામના શ્રાવકનો
 દાખલો ઘણો બોધદાયક છે

ચંદ્રપુરમાં શુભદાસ નામે એક શ્રાવક રહેતો હતો તે ઘણો
 ધર્મી અને પવિત્ર મનનો હતો કોઈપણ કામનો બદલો આપતો,
 એ તેનો મુખ્ય સ્વભાવ હતો. કોઈએ સાધારણ કે ભારે કામ કંઈ
 હોય, ત્યારથી તેના મનમાં તેનો બદલો લાગવાની ચિંતા થતી હતી
 એક વખતે શુભદાસ દેરામાં પૂજા કરવા ગયો પૂજા કરતા તેણે
 મહુની આગળ દીધો ક્યો તે વખતે ધનદાસ નામે કેઈ બીજો
 શ્રાવક પણ જિન પૂજા કરવાને આવ્યો હતો દીવાની વાટ શુભદાસના
 જોડેલા વચ્ચેને અડી ગઈ, તેમાંથી મોટો ભડકો થયો તે વખતે
 ધનદાસ હાંમત કરી આગળ આવ્યો, અને તેને પોતાના હાથવડે
 શુભદાસના વચ્ચેનો ભડકો છુટાવી દીધો ધનદાસના હાથ એવા દાઝી
 ગયા કે, તે એક માંમે ફાળીને સાજા થયા હતા ધનદાસ ને આવી
 પહોંચ્યો નહોત તે શુભદાસ અભિચી દાઝી મરી ભાત શુભદાસે
 ધનદાસનો મોટે ઉપકાર માન્યો, અને તે ઉપકારનો બદલો આપવાના
 મારા અવસરની રાહ જોઈને રહેવા લાગ્યો ધનદાસ શુભદાસના ઘરની
 નજીક રહેતો હતો તેની સ્થિતિ નજીક હતી શુભદાસ પણ સાધા
 રણ સ્થિતિનો હતો એક વખતે રાતે ઘણો વર્ષાદ પડવા લાગ્યો
 પવનના ઝપાટાથી ઘણા લોકોના ઘરો પડતા હતા આ વખતે
 ધનદાસનું ઝુપડા જેવું ઘર પણ પડવાની તૈયારીમાં હતું શુભદાસે
 તે વખતે વિચાર કર્યો કે, આવા ભયંકર વર્ષાદમાં મારા ઉપકારી

ધનદાસની શી સ્થિતિ હશે ? ચાલ તેની તપાસ કરૂં આવું વિચારી તે ધનદાસને ઘેર આવ્યો અધારૂં ઘોઠ હતું ધનદાસનું ઘર પડવાની તૈયારીમાં હતું મજબૂત બાધાનો શુભદાસ આની ધનદાસના છાપરાના લાકડાને ટેકો આપી ઉભો રહ્યો વર્ષાદ એક પહોર સુધી ધોધ બધ પડ્યો સવારે ધનદાસે બીજી તરફ નમી પડેલું ઘઠ જોયું, અને જ્યાં પોતે બેઠો હતો, તે છાપરાને ટેકો આપી ઉભેલો શુભદાસ પણ તેના જોવામાં આવ્યો શુભદાસે ટેકો આપ્યો નહોતો તો, ધનદાસ દટાઇને મરી જતો પોતાના ઉપનારનો બદલો આ પ્રમાણે વાળેલો જોઇ ધનદાસ ઘણું ખુશી થયો, અને શુભદાસના એ શુભની ઘણી પ્રશંસા કરવા લાગ્યો

સાગ બોધ

દરેક શ્રાવકે શુભદાસની જેમ કહ્યું જાણવાનો મોટો શુભ રાખવો જોઇએ કરેલા કામનો બદલો આપવો, એ મોટામાં મોટો શુભ છે

સાગશ મશ્નો

- ૧ મોટા લોકો બદલો ન વાળે ત્યાં સુધી ડેવું માને છે ?
- ૨ નાજીએરનો દાખલો આપી સમજાવો
- ૩ શુભદાસ અને ધનદાસનું વ્દાત શું છે ?
- ૪ ધનદાસે શુભદાસનો મો ઉપગ્રા કર્યો હતો ?
- ૫ શુભદાસે તેનો ડેવી રીતે બદલો આપ્યો હતો ?

૩ અલ્પ રહેવાની શુ નિશાની છે, અને તે કેટલી છે? તે કહે

૪ હુઝિર ખાદ્દાણને શુ થયું હતું ?

૫ હરિહરનું મોત શાથી થયું હતું ?

પાઠ ૨૩ મો.

વખતસર જમવું.

મહત્ત્વ શાનકે હમેશા જમવાનો નિયમ રાખવો જે વખતે બરાબર જીખ લાગે તેજ વખતે હમેશા જમવું જે ખાવાના પદાર્થો પોતાની તબીયતને માફક આવના હોય, તેવાજ પદાર્થો જમવા તે પણ પોતાની રૂચિ પ્રમાણે જમવા રૂચિ જિપરાત વધારે જમવું નહીં તેમજ પોતાનાથી જેટલું પચાવી શકાય, તેટલુંજ જમવું રૂચિ ઉપરાત વધારે જમવાથી ટલ્ટી અને ખરો થઈ જાય છે, અને વખતે મરણ પણ થાય છે વખતસર નહીં જમવાથી અને રૂચિ ઉપરાત જમવાથી માધવના જેવી જુરી દશા થાય છે

રવિપુરમા માર્ધવ નામે એક ખાલિકજી છેકરો હતો તેને બાળપણથીજ જે તે ખાવાની નકારી દેવ પડી હતી આખો દિવસ ખાવામાજ તેનું મન રહેતું હતું ઘડીએ ઘડીએ ખાવાનું માગ્યા કરતો હતો તે મોટી ઉમ્મરનો થયો, તોપણ એ નકારી દેવ તેનામાથી નબ નહીં પછી તે માધવ એક દુકાનનો ગેઠ થયો કેટલાએક વાણીતરો તેના તાજામા આવ્યા આવી મોટાઈ છતાં તે ખાઉંકણ રહ્યો હતો સવાળી સાજ સુધીમા તે વખત જેવખત ખાણુ લેતો,

અને રૂચી ઉપગત લોજન કરતો હતો એક વખતે માધવ વેપારના કામમા પડેલો, તેથી તેણે જે તે ખાઈને આજો દિવસ કાઢ્યો તેણે તે દિવસે નિયમસર ખાણું લીધું જ નહીં પોતાની તળીયતને માફક ન આવે તેવા પદાર્થો ખાવાથી તેના પેટમા ભાર વધે, અને તેમાથી તેને આડાનો ભારે રોગ થઈ પડ્યો. આખરે તેજ રોગમા તે પોતાનો માથું ઝોંઘા બેઠો.

માર જોધ

દરેક અકુસ્ત શ્રાવકે વખતગર અને રૂચિ પ્રમાણે ખાણું લેવું જોઈએ, તેમ નહિ કરવાથી માધવની જેમ મરણ પડે છે દરેક છોકરાએ ખાળપણથી ખાઉકણપણનો નકારો સ્વભાવ ન રાખવો જોઈએ

સારાંશ પ્રશ્નો

- ૧ ગૃહસ્થ શ્રાવકે જમવાને માટે શું કરવું જોઈએ ?
- ૨ ક્યારે અને કેવા પદાર્થો જમવા ?
- ૩ કેટલું અને કયા સુધી જમવું જોઈએ ?
- ૪ રૂચિ ઉપરાત જમવાથી શું થાયછે ?
- ૫ માધવ કોણ હતો, અને તે કેવો હતો ?
- ૬ માધવને નકારી ટેવ શું હતી, અને તે કયા સુધી રહી હતી ?
- ૭ માધવનું મરણ શાથી થયું હતું ?

પાઠ ૨૪ મા

વૃદ્ધની સેવા.

ગૃહસ્થ ઠાવકે હમેશા વૃદ્ધ માણસોની સેવા કરવી વૃદ્ધ માણસોને ભોળને બેઠા થવું, તથા તેમની સામે જઈને વિનયથી નમન કરવું, અને તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલવું, એ તેમની સેવા કહેવાય છે તેવા વૃદ્ધ માણસની સેવા કરવાથી સારો ઉપદેશ મળે છે, અને તેમના દર્શનથી પુણ્ય પ્રાપ્ત છે જે આપણાથી જ્ઞાનમાય ડીઆતા હોય, જે આપણાથી ધર્મમાય ડીઆતા હોય, અને જે આપણાથી ઉત્તરમાય મોટેરા હોય, તે વૃદ્ધ ગણાય છે વૃદ્ધોની સેવા કરવાથી કેટલો લાભ પ્રાપ્ત છે, તેના દાખલામાં લઘુચંદની વાર્તા લખવા જેવી છે.

પાદલિખ્ત નગરમા ધર્મદાસ નામે એક ઠાવક હતો તેનામા તેના નામ પ્રમાણે ગુણ હતા પોતે ધર્મી હતો, અને પોતાના કુટુંબમા જધા ધર્મી થાય, એવું તે ઇચ્છતો હતો હમેશા અમુક વખત સુધી તે પોતાના કુટુંબના માણસોને ધર્મનો બોધ આપતો, અને જધાને ધર્મમા પ્રવર્તીવતો હતો તેને ત્રણ દીકરા અને બે દીકરીઓ થઈ હતી. ત્રણ દીકરાઓમા લઘુચંદ નામે એક સૌથી નાનો દીકરો હતો લઘુચંદ બાળપણથીજ જડ અને ગાડા જેવો હતો ધર્મદાસે પોતાના જધા કુટુંબને ધર્મી બનાવ્યું પણ લઘુચંદ તેણેને તેણેજ રહ્યો લઘુચંદ સોળ વર્ષનો થયો, તોપણ તેને નવકાર મત્ર આવડતો નહોતો આથી ધર્મદાસને ઘણી ચિંતા થવા લાગી પોતાના ધર્મી કુટુંબમા લઘુચંદ જડ રહ્યો, તેને માટે તેણે અનેક ઉપાયો શોધવા માઠયા, પણ કોઈ ઉપાય સુલભ નહીં એક વખતે

કોઈ પડિત ત્યા આવી ચડયા તેની આગળ ધર્મદાસે લઘુચ દની વાત જણાવી, એટલે પડિતે તેને સલાહ આપી કે, તારા પુત્રને વૃદ્ધની સેવામાં રાખ, તો તે જલદી સુધરશે પડીતના કહેવાથી ધર્મદાસે લઘુચ દને વૃદ્ધની સેવામાં ગમ્યો થોડા વખતમાં વૃદ્ધની સેવાના પ્રભાવથી લઘુચ દ સુધરી ગયો તેનામાં ધર્મ, આચાર, નીતિ, વિનય અને વિવેક વિગેરે ડેટલાએડ ઉત્તમ ગુણો આવી ગયા તેની જડતા નાશ પામી, અને સારી બુદ્ધિ પ્રગટ થઈ આવી

સાર જોઈ

હરેક મહસ્થ શ્રાવકે વૃદ્ધ માણસની સેવા કરવી વૃદ્ધની સેવાથી લઘુચ દના જેવો જડ માણસ પણ સારી બુદ્ધિવાળો થાય છે

સારાંશ પ્રશ્નો.

- ૧ વૃદ્ધ કોને કહેવાય ?
- ૨ વૃદ્ધ માણસોની સેવા કેવી રીતે થાય ?
- ૩ વૃદ્ધની સેવાથી શો શો લાભ મળે ?
- ૪ ધર્મદાસ ડોણ હતો, અને તે કેવા વિચારનો હતો ?
- ૫ ધર્મદાસે લઘુચ દને ગી રીતે સુધાર્યો ?
- ૬ આખરે લઘુચ દ કેવો થયો ?

પાઠ રપ મો.

નિદવા યોગ્ય કામ કરવા નહિ

મહસ્થ શ્રાવકે કદિ પણ નિદવા યોગ્ય કામ કરવા નહિ જે

કામ આલોક અને પરલોકમાં અનાદર કરવા યોગ્ય હોય, તે નિ
 દવા યોગ્ય કહેવાય ॥ દારૂ ખીવો માસ ખાવું અને 'પરસી સે
 વધી એ જાધા નિદવા યોગ્ય કામ છે અથવા જે કામ કરવાથી
 લોકમાં નિદા થાય, તે જાધા નિદવા લાયક કામ છે એવા નકારા
 કામમાં શાવકે પોતાના મન, વચન અને કાયાને જોડવા નહીં,
 કુલીનપણું સારા કામથી જ જણાય છે જો હલકી જાતિમાં થયેલ
 હોય, પણ જો તેના કામ સારા હોય તો તે ઠીક ગણાય છે અને
 સારી જાતિમાં થયેલ હોય પણ જો તેના કામ નકારા હોય તો
 તે હલકો ગણાય ॥ સારા કુળનો અને સારી રીતે આખરૂં પામેલો
 માણસ નિદવા લાયક કામ કરવાથી કેવો અનાદર પામે છે, તે
 ઉપર અપવચન શેઠની વાર્તા જાણવા જેવી છે

તિલકપુરમાં અપવચન નામે એક શેઠીઓ હતો તે પોતાના
 બાપદાદાથી જ સઘમાં સારી આખરૂં પામેલો હતો લોકો તેના કુળની
 તરફ જોઈને તેને સારૂં માન આપતા હતા તેની સ્થિતિ મારી
 હતી તેના ઘરનો નિર્વાહ એક સાગ ગૃહસ્થની માફક ચાલતો હતો
 આટલું છતાં પણ તેનામાં કેટલાએક દુશુણો છુપી રીતે રહેલા હતા
 પેસાનો તે લોભી હતો અને હમેસા વધારે પેસાદાર થવા ઠીક ધારણા
 રાખતો હતો ગમે તેવું ખરાબ કામ હોય, પણ જો તેમાંથી પૈસા
 નો લાભ થતો હોય, તો તે કામ કરવાને આગળ પડતો હતો પણ
 કેટલીકવાર પોતાની જુની આખરૂંને લઈને તેવું કામ કરતા તે ડર
 ખાતો હતો એક વખતે એવું બન્યું કે, પિંગલા નામની કેાઈ
 વેશ્યા તે ગામમાં રહેતી હતી કેશવ નામનો એક શાહુકારનો
 દીકરો ઘરમાંથી ચોની ચોર. કરીને તે વેશ્યાના ઘરમાં છુપીરીતે રહ્યો
 હતો કેશવના બાપે શક ઉપરથી તે પિંગલાના ઘરની જરૂરી લેવા

વિચાર કર્યો. આ જાણર અગાઉથી પીંગલાના બાણનામા આવી એ-
ટલે તેજ રાત્રે દેશવને લઈ પીંગલા ખીજે ઠેકાણે છુપાવા નીકળી
દેવયોગે ચપળચ દના ઘર આગળ પમાર થઈ એટલે ચપળચ દે તેને
પુછ્યું કે, તુ ડોણ છે અને કયા બચ છે ? પિંગલાએ ઠહુ કે,
આ માણસને જે આજની રાત્ર છુપી ગીતે ગણે તેને પાચનો ક-
પીઆ આપવાના છે ચપળચ દ તે વાત માલગી લવચાયો અને
દેશવને પોતાના ઘરમા ગખ્યો. પત્રી પીંગલા પોતાના ઘરમા ચાલી
ગઈ પોલીસના માણસોએ પિંગલાના ઘરમા જઈને તપાસ કરી
અને વણી ધમકી આપી છેવટે પિંગલા ડગથી સાચી વાત માની
ગઈ અને તેણીએ ચપળચ દ શેઠનું ઘર બનાવ્યું પોલીસના મા-
ણસો પિંગલાને લઈને ચપળચ દ શેઠને વેર આવ્યા અને તપાસ
કરી ત્યાંથી દેશવને પકડ્યો. પત્રી પોલીસને ચપળચ દના કુટુંબના
માણસોને બાહર દાદી તેના ઘરને જમ ડરું અને ચપળચ દને બા-
ધીને રાજની પાસે લઈ ગયા. આ નિદવા લાયક કામ કરવાથી
ચપળચ દની મોટી ફજેલી થઈ રાજાએ તેની જુની આબરૂને લઈ
ઓગ્રી શિક્ષા કરી પણ દેશવે જેટલું ધન ચોરું હતું તે બધું ચ-
પળચ દ આગળથી વમુલ કરાવ્યું ચપળચ દે પૈસો અને આબરૂ
બને શુભારી અને ત્યાંથી નાતમા તે ઘણાજ હવડો પડ્યો.

સાર બોધ

નિદવાયોગ્ય કામ કરવાથી ચપળચ દ જેવો આબરૂદાર ગૃહસ્થ
પણ હલકો પડી ગયો હતો, તેથી ડોઘપણ શ્રાવકે નિદવા લાયક
કામ કરવું ન જોઈએ

મારાશ પ્રશ્નો

- ૧ નિદવા યોગ્ય કામ કયું કરવાય ?
- ૨ મુખ્ય નિદવા યોગ્ય કામ કયા ? તે કહો
- ૩ ભિય અને હવડો કેવી રીતે કરેનાય ?
- ૪ અપળઅ હ કેવો શેઠ હતો ?
- ૫ તેણે નિદવા યોગ્ય કામ શું કર્યું હતું ?
- ૬ નિદવા યોગ્ય કામ કરવાથી તેને શું થયું હતું ?

પાઠ ૨૬ મો

ભરણુ પોષણ

ધર માઠીને બેઠેલા શ્રાવક ગૃહસ્થે નીતિથી જેમો કમાઈને પોતાના કુટુંબનું ભરણુ પોષણ કરવું જોઈએ ભરણુ પોષણ કરવા ને અવશ્ય કરીને ત્રણને લાનક ગણેલા છે માબાપ અને નાના છાકરા જે પોતાની સારી સ્થિતિ હોય તો પોતાના સગાવહાલી, આશ્રિત અને નોકરો પણ ભરણુ પોષણ કરવાને યોગ્ય ગણેલા છે નીતિશાસ્ત્રમા તેને માટે જોઈએ મુખી લખેલું છે કે, સારી સ્થિતિવાળા ગૃહસ્થે પોતાના કુટુંબ ઉપરાત દગિટ્ટી મિત્ર, સત્તાન વગરની જેન, પોતાની જાતીના વૃદ્ધો અને નહાતી સ્થિતિ મા આવી પડેવ કુલીન માણસ એટલાનું ભરણુ પોષણ અવશ્ય કરવું જોઈએ હયાતુ અને પરોપજારી શ્રાવક ભરણુ પોષણ કરવાને લાયક એવા બધા માણસોનું ભરણુ પોષણ કરે છે અને તેમ કરવાથી કુલીનચદ્રના જેવી મત્કીતિ મેળવે છે

શાતીપુર નગરમા કુલીનચંદ નામે એક- શાવડ રહેતો હતો તેની સ્થિતિ આધારણ હતી, પણ પોતાની પવિત્ર દુગ્ધને તે માગી રીતે સમજતો હતો તેને ડમળા કરીને એક સ્ત્રી હતી તે સ્વભાવે મારી હતી, પણ તેણીનામા લોભ ડરવાનો સ્વભાવ હતો કુલીનચંદને દર વર્ષે પાચસો રૂપીઆની આવડ હતી આવડના મ- માણમા તે પોતાના કુટુંબનું ખર્ચ ગખતો હતો ડોઝપણ દુ ખી માણમ તેની પાસે આવનો તેને તે ચોગ્ય આશ્રય આપતો અને પોતાના ઝસોડામા જમાડતો હતો તેને ચાઝ દીકરા અને ત્રણ દી ડગીઓ હતી તે ગિવાય ખીલ ભાણેજ ભત્રીજા પણ તેને ઘેર નહેતા હતા ડોઝપણ સાવર્મી ભાડ ડે મગા વહાલા દુ ખી થતા હોય, તેને તે પોતાને ઘેર લાવીને રાખતો હતો એક વખતે તે દેશમા ભોટો દુગળ પડયો, ઘણા સગા વહાલા કુલીનચંદને આ- શ્રય લેવા આવ્યા તેમતે બનતી ગીતે આશ્રય પણ આપતો હતો આથી પોતાની આવડમાથી તેનો નભાવ માડમાડ થવા લાગ્યો- એક વખતે તેની સ્ત્રી ડમળાએ એડાતમા કુલીનચંદને કહ્યું, સ્વા- મી ! આપ મગાવહાલાને ભેગાકરી ખવરાવો છો, પણ હવે આપણુ પર પોહોએ તેમ નથી કુલીનચંદે પોતાની સ્ત્રીને સીંગળ આપી કહ્યું, પ્રિયા ! હૌમત રાખ બધા સારાવાના થશે ત્યા સુધી આ- પણે પોહોચી શકીશુ ત્યા સુધી આ કામ કરીશુ દુ ખી મિત્ર, એક જાતીના માણનો અને સાધર્મીભાઈઓ એ બધા આપણા કુ- ટુંબનાજ કહેવાય જેવી રીતે તારૂ અને આપણા છોકરાનું ભરણ પોષણ કરવાને હું બધાએલો છું, તેવીજ રીતે તેમનું પણ પોષણ કરવાને હું બધાએલો છું આપણે જિયા જોરાકને બદલે હલકો જોરાક લઈશુ પણ આ બધાનો નિર્વાહ ડગીશુ ડમળાએ તે વાત

મા ય ડરી અને તે હુડાળતુ બધુ વર્ષ તેણે સર્વને લોજન કરાવી
પાર ઉતારી દીધુ આવા અનદાનના પુણ્યથી તેજ વખતે તેને વે
પારની અદર મોઝા લાલ થયો અને તે લાલના પેસામાથી તેણે
પોનાના નામથી એક અનાયાશ્રમ બાંધ્યુ તે " કુલીનચ દ અ-
નાયાશ્રમ " એવા નામથી પ્રખ્યાત થયુ તેનો ઘણા લોકોએ આ
શ્રમ લીધો અને તેથી કુલીનચ દની મત્કીર્તિ સર્વ ઠેકાણે પ્રસરી ગઈ

સાઠ પોષ

ભરણ પોષણ કરવાયોગ્ય માણસોનુ ભરણ પોષણ કરવુ, એ
બહુથ આવડની પેહેની ફરજ છે તે ફરજ બજાવ્યાથી કુલીનચ દ
ની જેમ માગી કીર્તિ થાય છે

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ ભરણ પોષણ કરવાને કોણ કોણ લાયક ગણાય ?
- ૨ તેને માટે નીતિ શાસ્ત્રમાં શુ કહેતુ છે ?
- ૩ કુલીનચ દ કેવો બહુથ હતો ?
- ૪ તેની સ્ત્રી કમળા કેવી હતી ?
- ૫ કુલીનચ દે કેવી રીતે, ક્યારે અને કોનુ કોનુ ભરણ પોષ
ણ કર્યું હતુ ?
- ૬ કુલીનચ દે પેમાના મળેલા લાલમાથી શુ કર્યું હતુ ?

(૫૭)

પાઠ રૂઢ મો.

વિચારીને કામ કરવું

દરેક મહત્વશ્રી આપકે કાઠપણુ કામ કરવું હોય તો તે લાભો વિચાર કરીને કરવું વિચાર કર્યા વગર કાઠપણુ કામ કરવું નહીં અવિચારે કામ કરવાથી મોટી હુકત આવી પડે છે હરકોઈ કામ કરતા પહેલા તેનું પશ્ચિમ જોવું અને પછી તેને માટે 'લાભો વિચાર કરવો' લાભો વિચાર કરી જોતા જો તેનું પશ્ચિમ સાફ લાગે તો તે કામ અવગ્રહ કરવું વિચાર કર્યા વગર ઉતાવળથી ક રેલા કામનું નહાડું પરિણામ આવે છે તે ઉપર હિંમતલાલ શેઠનો દાખલો બરાબર બોધ લેવા થો ય છે

મણિપુગ્મા હિંમતલાલ કરીને એક ગેઠ હતો તે દરેક કામ કરવામા જિતાવજો હતો તેના મનમા કાઠપણુ વેહેમ પડે તો તે ઉતાવળથી તેનો નિરેડો લાવતો હતો હિંમતલાલ શેઠને કાપડનો વેપાર હતો અને તે સારા પાયા ઉપર ચાલતો હતો તેની દુકાને ઘણા વાણીવરો હતા પોતે પણ દુકાનના કામમા વહો વખત રો કાતો હતો માળે જમીને દુકાન ઉપર હતો તે અર્ધી રાત્રે ઘેર આવતો હતો મણિપુરની નજીક એક ગામમા તેનો વિઠલ નામે સામરો રહેતો હતો તે પણ કાપડનો વેપારી હતો વણીવાર કામ પ્રમગે તે મણિપુગ્મા આવતો અને પોતાના જમાઈ હિંમતલાલ શેઠને ઘેર ઉતરતો હતો

એક વખતે હિંમતલાલ શેઠનો માસરો દિવસ અસ્ત થયા પછી રાત્રે પોતાના જમાઈ હિંમતલાલ ગેઠ દુકાને

ફક્ત શેઠાણી એકલા ઘેર હતા. વિઠલે પોતાની દીકરીની સાથે પોતાના ઘરની વાત કહેવા મારી વાત છાની હોવાથી તેઓ છુપી રીતે બોલતા હતા. વાતની મમલત ઠરતા ઘણી ગત ચાલી ગઈ. હિમતલાલ શેઠ દુકાનેથી વેગ આપ્યો. ઘરમા આવી જુવે ત્યાં બીજા પુરુષને પોતાની સ્ત્રી નાથે છુપી રીતે વાત ઠરતો જોયો. તરતજ મનમા વેહેમ પડ્યો. કાઈપણ લાભો વિચાર કર્યા વગર તેણે પોલીસને ફરીયાદ કરી કે, મારા ઘરમા દોષ પુરુષો માણુમ પેઠા છે. તરતજ પોલીસે આવી વિંહલને પકડ્યો અને તેની માથે હિમતલાલ શેઠની સ્ત્રીને પણ પકડી ગયા. વિઠલ તો ઠહેરા ઉપર ફાઈજ તે વખતે ધ્યાન આપ્યું નહીં અને તેને નાથેમાણુ મનાવાને પોલિસે ઘણો માગ માર્યો. સવારે હિમતલાલ શેઠ તેની તલાસ કરવા પોલીસને સંભવે ગયો ત્યાં પોતાના સાસરા વિંહલને બેઠેલો જોયો. તે બેતાજ તે ઘણો શરમાઈ ગયો અને પોલીસને ઘણી આજીજી કરી તે બંનેને છોડાવી લાગ્યો. ત્યારથી તેનો માસગે વિઠલ તેનાથી રીસાઈ ગયો અને શરમને લીધે બાપ દીકરીને ફીવાર મેળાપજ થયો નહીં. હિમતલાલે પોતાના અવિચારીપણાને માટે ઘણો પરતાવો કર્યો.

સાગ બોધ

ગૃહસ્થ આવકે હમેશા લાભો વિચાર કરીને કામ કરવું, સહસા વિચાર વગર કામ કરવાથી હિમતલાલ શેઠની જેમ પરતાવું પડે છે.

સારાંશ પ્રશ્નો

- ૧ જ્ઞાનને ઢેરી રીતે જામ કરવું ?
- ૨ અવિચારે જામ કરવાથી શું થાય છે ?
- ૩ કાઈપણ જામ કરતા પહેલા શું વિચારવું જોઈએ ?
- ૪ શું કરવાથી નબલ પગિણામ આવે છે ?
- ૫ હિમનલાલ શેઠે શું શું હવે ?

પાઠ ૨૮ માં

ધર્મ સામળવા

દરેક આવડે હમેના ધર્મ સામળવો જોઈએ કારણ કે, ધર્મ આખાઈ તથા કલ્યાણના હેતુ રૂપ છે ધર્મ સામળાથી આપણી આખાઈ તથા કલ્યાણ થાય છે તેમજ ધર્મ સામળવાથી મનના બધા ખેદ નાશ પામી જાય છે અને મન શાંત થાય છે જે માણસ હમેના ધર્મ સામળવા તત્પર રહે છે, તેનું જ્ઞાન વધતું જાય છે અને તેના મનમાં સારા સારા વિચારો આવ્યા કરે છે જ્યારે આપણું ચિત્ત બ્યાકુળ હોય ત્યારે જો તે ચિત્તને ધર્મ સામળવામાં રોક્યું હોય, તો તે ચિત્ત સ્વસ્થ થઈ જાય છે ધર્મ સામળવાને સ્વભાવ રાખવાથી હૃદયિષ્ઠ શેઠ મારી મતિએ પોહોચ્યો હતો.

ચંદ્રનગરમાં હૃદયિષ્ઠ નામે એક આવડ હતો, તેની સ્થિતિ નબલી હતી, પણ તે ધારેલા જામને પાર પડતો હતો. નબલી સ્થિતિને લઈને તે હમેસા ચિંતાતું રહેતો હતો મારા ધરને, નિર્વાહ ઢેવીરીતે ચાલશે ? હું મારા કુટુંબનું પોષણ શીરીતે કરી શકીશ ? મારો વેહેવાર ઢેવીરીતે ચાલશે અને મારી આખર શીરીતે રહેશે ? આવી વિચારામાં તેનું શરીર શોષાઈ જતું હતું.

એક વખતે તેણે કોઈમુનિને પુછ્યું કે, મહારાજ, હું ઘણું દુઃખી છું માટે ચિત્ત હમેશા ચિંતામાં રહ્યા કરેછે તે ચિંતામાંથી મારા ઉદ્ધાર શી રીતે થાય? તે ઉપાય બતાવો મુનિએ કહ્યા લાવીને કહ્યું, હરિચંદ્ર તું ચિંતા કર નહીં તારા ઉદ્ધારને માટે એક પેહેલો ઉપાય છે, જે ઉપાય સ્વાયં તારી ચિંતા દૂર થઈ જશે હરિચંદ્રે કહ્યું, મહારાજ કૃપા કરી તે ઉપાય બતાવો મુનિ બોલ્યા તારે હમેશા ધર્મ સાંભળવો અને તેનો ઘડીવાર વિચાર કરવો હરિચંદ્રે તે મુનિની વાત ઝાણ કરી હમેશા ધર્મ સાંભળવા લાગ્યો ધર્મ સાંભળવાથી તેનું ચિત્ત શાંત થઈ ગયું અને તેની બધી ચિંતા મટીગઈ હમેશા સારા લાગ્યા વિચાર આવવા લાગ્યા મારા વિચારને લઈને તેનામાં બીજા સાથે ગુણો ઉત્પન્ન થયા તેના સાંગ ગુણો જોઈને લોકો તેને મદદ કરવા લાગ્યા જેથી તે આ નિમાળ મા મુખી થઈ આખરે સારી ગતિ મેળવી શક્યો

માઠ બોધ

૧ દરેક શ્રાવકે હમેશા ધર્મ સાંભળવો, જેથી હરિચંદ્રની જેમ મારી રીતે સુખી થઈ છેવટે મારી ગતિ મેળવી શકાય છે

સારાંગ પ્રશ્નો.

- ૧ ધર્મ શેના હેતુ રૂપ છે?
- ૨ ધર્મ સાંભળવાથી શું થાય છે?
- ૩ હમેશા ધર્મ સાંભળવાથી શું વધે છે? અને કેવા વિચારો થાય છે?
- ૪ હરિચંદ્ર કેવો હતો?
- ૫ તેણે દેના ઉપદેશથી ધર્મ સાંભળ્યો હતો?

પાઠ ૨૯ મો

દયા પાળવી

દરેક શ્રાવકે દયા પાળવી જોઈએ. જો તે દુઃખી દોષ તેની ઉપર દયા લાવી પોતાથી જનતી મહેનતે તેને મદદ કરી ખીજને દુઃખ-માવી બચાવે, એનું નામ દયા છે. હુઝોઈ નાના મોટા પ્રાણીને દુઃખ ન થાય, તેમ વસ્તુને જોઈએ આપણાવી જને તેની નીતે જ તન્ના રાખી, નાના જીવની પણ રક્ષા કરવી દયા ધર્મનું મૂળ છે, એ વાન હમેશા યાદ ગણવી તે ઉપર એક જીવનની દુકી વાંતા યાદ રાખના જેવી છે.

વીગ્રુપ નગ-મા જીનાણુ નામે એક ગનીજ છોકરો હતો. જીવનની બુદ્ધિ ધણી જડ હતી એક અક્ષર પણ તેને મોઢે ચડતો નહીં નવકાગમત્ર તો તેને યાદજ ન ગહેનો. આથી જીવણુ ધણો મુઝાયો, શ્રાવકપણુ મળના પોતાની જાદગી નગમી થઈ, તેને માટે તેના મનમા ધણી ચિંતા થના લાગી વણીવાજ તે ગરીબ ટોડરો પોતાની જડતાને માટે એડલો એડલો ઝેનો હતો. એક વખતે કોઈ ધર્મશ્રાવક તેને ઘેર આની ચડયો, તેણે જીવણને રોતો જોઈને પુછ્યું, 'ભાઈ જીવણ! કેમ રોવે છે? જીવણે તેની આગળ પોતાની જડતાની બધી વાન જહી ન લખાવી તે ગૃહસ્થના મનમા ધણી દયા આવી, અને તેને વીગ્રુપ આપી જહુ, જીવણ! તું રો નહીં તાન ઉદ્ધારને માટે એક સહેલો ઉપાય છે તું હમેશા દયા પાળજે, અને "દયા ધર્મનું" મૂળ છે" એ વચન ગોખી ગળજે બધા પ્રાણી ઉપર દયા રાખજે, અને દરેક વખતે મજતના ગળીને બધા, જામ

માથી છુપી બાબત ચોધી ઝાઢતો, અને તે બીજાને મલજાવી ખુશી
 રતો હતો. આવી બુદ્ધિ ઝતા પણ તેણે ધર્મ કે નીતિની વાત ઉપર
 વેચાઈ ક્યો નહતો. બીજાની નિંદા ડરવામા અને મકરરી ઠકુમા
 પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ ડરતો હતો. એક વખતે દામાવિજય
 મામે એક મુનિ પાંત્રીપુત્રમા ચોમાનું રહ્યા તેમણે મતિચ દ્રની બુદ્ધિની
 વશ સા માલગી તેને પોતાની પાસે બોલાવ્યો અને તેને બુદ્ધિના આઠ
 ગુણ મમલ્યા, અને તેનો આગે ઉપયોગ ડરવાની લગામણ કરી
 પારથી મતિચ દ્ર હમેશા ધર્મ માલગનો, અને તેમા બુદ્ધિના આઠ
 ગુણનો ઉપયોગ કરનો હનો. આથી તે જૈન શાસ્ત્રમા ઘણો કુશળ
 થયો, અને આવકોમા તેની સારી કીર્તિ ફેલાઈ ગઈ, અને તેના
 આત્માનું ડયાણ થયું.

માર બોધ

આરકે પોતાની બુદ્ધિના આઠ ગુણનો ઉપયોગ કરવો તે પ્રમાણે
 કરનાથી મતિચ દ્રની જેમ સાની કીર્તિ ફેલાય છે, અને આત્માનું
 ડયાણ થાય છે.

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ બુદ્ધિના કેટલા ગુણ હોય છે ?
- ૨ બીજો, ચોથો, છઠ્ઠો અને આઠમો ગુણ ડયો ?
- ૩ મતિચ દ્ર કેવો આવક હતો ?
- ૪ તેની બુદ્ધિનો સારો ઉપયોગ ડરવા બેણે કહ્યું હતું ?
- ૫ મતિચ દ્ર પછી કેવો થયો હતો ?

પાઠ ૩૧ મો.

શુણુ ઉપર પક્ષપાત કરવો

ગૃહસ્થ શ્રાવકે બીજાના શુણુનો પક્ષપાત કરવો બીજાના શુણુ જોઈને તેના વખાણુ કરવા, અથવા જો બને તો તે શુણુવાળાને મહાય આપવી સન્નનપણુ, બિદાગતા, ધીગજ, ડાહ્યાપણુ, કંરેલપણુ, અને મીઠા વચન-એ બધા શુણુ ડહેવાય છે એવા શુણુ પોતાના અને બીજાના ઉપદાર કરનારા થાય છે જે માણુમમા એવા શુણુ હોય, તેનું બહુ માન કરવું, અથવા તેવાઓને મહાય આપવી, એજ ગૃહસ્થ શ્રાવકનો ધર્મ છે જે શુણુનો પક્ષપાત કરે છે, તે પુણ્યના બીજ ઉપર સિંચન કરી આલોડ તથા પગલોડમા માગ ફળ મેળવી શકે ॥ શુણુ ઉપર પક્ષપાત કરનાર રાજસિંહ રાજાની વાર્તા ખંદેખર ધડે લેવા લાયક છે

મૂર્ધપુર નગરમા મજાસિંહ નામે એક રાજા હતો તેને તેજસિંહ કરીને એક નાનો ભાઈ હતો રાજસિંહ પોતાનું રાજ્ય નીતિથી ચલાવતો હતો કોપપણુ શુણી માણુસ આવે તો, તેની તે સારી રીતે કદર જણવતો હતો રાજસિંહની ઉમ્મર મોટી થઈ હતી તેને જયસિંહ અને વિજયસિંહ નામે બે કુમાર હતા તેના ભાઈ તેજસિંહને માધવસિંહ નામે એક કુમાર હતો માધવસિંહે બાળપણમાથીજ સાગ શુણુ મેળવ્યા હતા રાજનીતિના બધા નિયમો તેણે સારી રીતે જાણ્યા હતા જયસિંહ અને વિજયસિંહ બંને નાની વયમાથીજ તોફાની હતા ગજકુમારને ન છાજે, તેવી રીતે તેઓ વર્તતા હતા સૂર્યમગ્ન લોકો જય વિજયની ઉપર નાગ

રહેતા હતા કેાઈ કેાઈ વાર તો તેમની વિરૂધ્ધ ફગીયાદો પણ રાજની આગળ આવતી હતી માધવસિંહે સર્વ પ્રકારે લોકોની પ્રીતિ મેળવી હતી ૧૪ રાજસિંહે ઘણીવાર તેના વખાણુ સાંભળ્યા હતા

આ અગ્રમા આેણુ બન્યુ કે, માળના રાજ વિનોદસિંહનો એક દૂત રાજસિંહની પાસે ઝગળ લઈને આવ્યો ઝગળમા લખ્યુ હતુ કે, “ મારી દીડરી મુલોચનાનો સળધ તમારા મોટા પુત્ર જયસિંહની સાથે કરવાનો છે મારે મુલોચના એકજ દીડરી છે બીણુ કાંઈ સતાન નથી મુલોચનાને પરણના તમારા કુમારને મારે મારૂ રાજ્ય અપણુ કરણુ છે, જો જયસિંહ લાયક ન હોય તો, વિજયસિંહની સાથે સળધ કરજો મારા રાજ્ય ઉપર લાયક રાજાની જરૂર છે, મારે આપને યોગ્ય લાગે તે કુમારને પસંદ કર્યો, ” આ ઝગળનો ઉત્તર રાજસિંહે તરત લખ્યો, અને તેમા પોતાના કુમાર જય વિજયને નાલાયક ગણી પોતાના ભત્રીજા માધવસિંહનું નામ આપ્યુ પછી માધવસિંહ મુલોચનાને પરણ્યો, અને તે માળવાનો મહારાજ થયો એથી લોકોમા રાજસિંહનો શુભમા પક્ષપાત કરવાનો શુભ સારી રીતે વિખ્યાત થયો

સાંખ્યોધ

દરેક આવકે શુભ ઉપર પક્ષપાત રાખવો જોઈએ રાજસિંહે પોતાના સગા દીકરાને અયોગ્ય ગણી લાઈના દીકરા માધવસિંહને તેના શુભ ઉપર પક્ષપાત કરી, માળવા દેશનો રાજા બનાવ્યે હતો

સાસશ પ્રશ્નો.

- ૧ શુણ ઉપર પક્ષપાત ઝેટલે શુ ?
- ૨ મુખ્ય શુણ કયા ? તેના નામ આપો
- ૩ શુણ ઉપર પક્ષપાત કરવાથી શુ થાય ?
- ૪ રાજસિહ અને તેજસિહ કોણ હતા ?
- ૫ જયસિહ, વિજયસિહ અને માધવસિહ કેવા હતા ?
- ૬ વિનોદસિહ કોણ હતો ? અને મુલોચનાને માટે શુ બન્યું હતું ?
- ૭ માધવસિહને શો લાભ થયો ? અને તે શા માટે થયો ?

પાઠ ઉર મો.

ગૃહસ્થ શ્રાવકના સામાન્ય ધર્મ વિષે કવિતા.

(અંગ્રેજી વાળની આલ)

માત તાતની મુલક્તિ ભાવથી ધરો,
ઉમંગથી મુસગ રસદાચારીનો કરો,
કદર જાણનાર શુણે પ્રીતિને ધરો,
મુજેન બધુ તે ગ્રહસ્થ ધર્મ આચરો
અર્જુન જો રહેલ હોય તો નહિ જમો,
જમો હમેશ વખતસર પછી મુજે રમો,
સદૈવ જ્ઞાન વૃદ્ધની મુસેવના કરો,
મુજેન બધુ તે ગ્રહસ્થ ધર્મ આચરો

૧

૨

ખરાબ વાતમા કદિ પ્રવૃત્તિ નહિ રચો,
 સર્વ યોધ્યવર્ગ લરણુ પોપણે મચો,
 સર્વ કામ માહિ રદીધીદ્રુષ્ટિ વાપરો,
 મુજેન બધુ તે ગ્રહસ્થ ધર્મ આચરો ૩
 અવણુ ધમતુ ડગે દયા દિલે વહો,
 આઠ જુદિના ગુણે કરી સદા રહો,
 મુપક્ષપાત સદગુણો તણો મુખે કહો,
 મુજેન બધુ તે ગ્રહસ્થ ધર્મ આચરો ૪

પાઠ ૩૩ મો.

દુરાગ્રહ રાખવો નહિ

ગૃહસ્થ આવકે કોઈ જાતનો દુરાગ્રહ રાખવો ન જોઈએ દુરાગ્રહ
 રાખવાથી ઘણું નુકસાન થાય છે દુરાગ્રહને લઈને નીતિના માર્ગનું
 ઉલ્લંઘન થાય છે કોઈ કોઈ વાર તો દુરાગ્રહથી ફેગટની મેહેનત
 થાય છે પાણીમા સામેપૂર જવાનો દુરાગ્રહ રાખનારા માણસાઓ
 ઘણા હેરાન થાય છે કેટલીક વાર તો દુરાગ્રહથી પાપના કામ પણ
 થઈ જાય છે સોમચંદ નામનો એક આવક દુરાગ્રહને લઈને ઘણો
 દુઃખી થયો હતો

શ્રીપુર નગરમા સોમચંદ નામે એક આવક રહેતો હતો તેનામ
 બીજા કેળાએક ગુણ હતો, પણ દુરાગ્રહ રાખનારો એક મોઝ

૧ બગણુ પોપણુ મરા યોગ્ય એવા કુટુંબ સ્થિતિ વચેરના માણસો
 ૨ નામી નગર

દુર્યુધ્ધ હતો કોઈ પણ ઝામની શરૂઆત કરતા તેને દુરાગ્રહ થઈ પડતો, અને તેથી કરીને તે ઝામ મુન્ડેલી ભરેલુ હોય તોપણ, તે દુરાગ્રહથી છોડતો નહીં અને તેમા ઘણો જ હેગન થતો હતો, આવા દુરાગ્રહી સ્વભાવથી તેના બીજા શુભો દેકાઈ જતા હતા જવા શ્રીપુરમા મોમચ દ દુરાગ્રહી એવા નામથી તે ઓળખાતો હતો. કોઈપણ ઝામ કલાવણ હોય તો, લોઢો મોમચ દને આગળ કરતા, અને તે કામ આગ્રહથી તેને ગળે પાડતા, એટલે મોમચ દ ઘણી મેહેનત લઈ તે કામ બજાવતો, અને વખતે દુરાગ્રહથી નુકશાનીમા પણ ઉતરી પડતો હતો.

શ્રીપુરની બાહોર એક વાડી હતી, તેમા હરનાથ ડગીને એક અન્યદર્શની બાવો રહેતો હતો. હરનાથ નઠારા શુણનો હતો, તેથી તેની વાડીમા અનેક ભાતના પાપ બનતા હતા. ઘોઈવાર હિમાના કામ પણ થતા હતા. મોમચ દ દરરોજ તેની વાડીમા ફરવા જતો, અને હરનાથની સાથે ઉઠતો બેસતો, તેથી તેને હરનાથની સાથે પ્રીતિ થઈ હતી જે કે હરનાથની વાડીમા જે ખગળ કામ થતા, તેમા મોમચ દ સામેલ ન રહેતો, તથાપિ ત્યાં જવાનો દુરાગ્રહ તેને તેને બધાયો હતો. હરનાથની વાડીની ખરાબ વાતો ગામમા ચાલવાથી નાતના ડેટલાએક માણનોએ મોમચ દને ત્યાં ન જવાને અટકાવવા માડ્યો, પણ દુરાગ્રહી મોમચ દ તેમનાથી અટક્યો નહીં, પણ ઉલટો હરનાથનો પણ કરવા લાગ્યો. ગામના બધા મહાજને એકઠા થઈ હરનાથને વાડી બાહોર કાઢવા, અને તેને ઢાંધ ભાતની મદદ ન આપવાનો ઠગવ કર્યો, અને તેને માટે શ્રીપુરના રાજાને એક અગ્રહ કરી આ વાતની મોમચ દને ખબર પડી એટલેજ તે દુરાગ્રહથી બધા ગામ — ફરક્યો, અને ગામની આગળ

મારૂં બિાવના ગયો રાજાએ મોમચદનો અનાદૃષ્ટ કર્યો, અને
 રનાથને વાડીમાધી કાગી મુકવાનો હુકમ કર્યો હરનાથે રાજાનો
 કમ માન્યો નહીં, અને તે અનુની થઈ રાજાની સામે ધધે! તે
 મેઈ મોમચદ પણ હરનાથની સાથે જોગયો રાજાએ જાનેને પક
 વી કેદ કરી લીધા, અને હરનાથની વાડી તથા સોમચદના ઘરને
 યમ કર્યો મોમચદ પોતાના દુરાચહી સ્વભાવને લઈને રાજાના કેદ
 માનામા ઘણો હેરાન થયો પછી નાતના આગેવાનોએ સોમચદને
 રાજાને વિનંતિ કરી છોડા યો, અને સોમચદે જીદગી મુધી કોઈ
 જાતનો દુરાચહ ન કરવાની બાધા લીધી, અને ત્યારથી તે મુખી
 થયો

સાગ બોધ

કોઈ જાતનો દુરાચહ રાખવો, એ ખરાબમા ખરાબ ટેવ છે
 દુરાચહ રાખવાથી માણસ મોમચદની જેમ હેરાન થાય છે

સાગશ પ્રશ્નો

- ૧ દુરાચહ રાખવાથી શુ થાયછે ?
- ૨ દુરાચહ રાખવાને માટે કોનુ દષ્ટાંત છે ?
- ૩ મોમચદે કેવો દુરાચહ રાખ્યો હતો ?
- ૪ હરનાથ બાવો કેવો હતો ?
- ૫ મોમચદને દુરાચહ રાખવાથી શુ થયુ હતુ ?
- ૬ આખરે મોમચદ શાથી મુખી થયો ?

પાઠ ૩૪ મો

દિવસે દિવસે વધારે જ્ઞાન મેળવવું

ગૃહસ્થ શ્રાવકે યથામા ન તોષ રાખવો, પણ જ્ઞાન મેળવવામા ન તોષ ગણવો ન બેઠાએ દિવસે દિવસે પોતાના જ્ઞાનમા વધારો કરવો. પોતાના અને બીજાના નાનના સાથે પોતાનો સુખબલો કરવો, અને જેનામા વધારે જ્ઞાન હોય, તેનો દાખલો લઈ તેવો બનવા પ્રયત્ન કરવો. જે માણસમા વધતું જ્ઞાન ન થાય, તે માણસ અને પશુમા કાંઈ તફાવત હોતો નથી વળી પોતાના આત્મામા શુભ કયા છે અને દોષ કયા છે, તે સખધી હમેશા વિચાર કરવો. મારી વર્તણૂક કેવી છે ? મને લોકો મારો કહે છે કે, નહારો કહે છે, તે પણ વિચારવું હમેશા રાત્રે સુતી વખતે ગૃહસ્થ શ્રાવકે વિચારવું કે, આજ આખા દિવસમા મને કેટલું જ્ઞાન વધારે મળ્યું ? આવો વિચાર કરનાર માણસ શિવચંદ્રની જેમ મોટો વિદ્વાન બની જાય છે.

સિદ્ધનગરમા એક શિવચંદ્ર નામે શ્રાવક હતો, તેની ઉંમર સોળ વર્ષની હતી તેનામા ઘણા સાગ શુભો હતા સર્વથી વિશેષ શુભ એ હતો કે, આખા દિવસમા પોતે જે કામ કર્યું હોય, તેનો તે વિચાર કરતો. આજે મારામા વધારે સારો શુભ શોધ્યો છે ? અથવા આજે મારામા શું જ્ઞાન વળ્યું છે ? તે વિચારી તેને પોતાની નિત્ય નોધપોથીમા નોધી લેતો હતો. એક વખતે શિવચંદ્ર વળાણ સાબળવાને ઉપાશ્રયે ગયો, ત્યાં સુનિમહાત્માના સુખથી માલગ્યું કે, “ ધર્મના ચાર પ્રકાર છે દાન, સીલ, તપ અને જ્ઞાન ” આ વાત માલગી તેણે તે બરાબર યાદ રાખી લીધું. રાત્રે સુતી વખતે તેણે

વિચાર કર્યો જ, આજે આખા દિવસમા મારા જ્ઞાનમા શો વધારો થયો ? આજે હું ધર્મના ચાગ લેઈ શીખ્યો દાન, શીલ, તપ અને ભાવ આ વાત તેણે પોતાની નિત્ય પોથીમા નોધી લીધી એવી રીતે તે હમેશા જ્ઞાનનો વધારો કરતો હતો એમ ડરતા આખરે તે જ્ઞાનનો મોટો પડિત બની ગયો.

માઠ બોધ.

આવક દિવસે દિવસે પોતાના જ્ઞાનમા વધારો કરવો, અને આ જે ડટનુ નાન વગુ ? તેનો રાત્રે વિચાર કરવો એમ કરવાથી શિવચદ્રની જેમ નાનના પડિત થઈ જવાય છે

સાગરા પ્રશ્નો

- ૧ ગૃહસ્થ આનકે શેમા મતોય ન રાખવો ?
- ૨ દિવસે દિવસે શેમા વધાગે કરવો ?
- ૩ જે માણુમમા વધતુ જ્ઞાન ન હોય તે કેવો સમજવો ?
- ૪ પોતાના આત્મામા શેનો વિચાર કરવો ?
- ૫ શિવચદ્ર કેવો આવક હતો ? તેનામા મોટામા મોટો ગુણ શો હતો ?
- ૬ તે શેની નોધ લેતો હતો ?
- ૭ શિવચદ્રે મુનિ પાસેથી શુ આલગ્યુ હતુ ?
- ૮ ધર્મના ડેટલા પ્રકાર છે ? તેના નામ આપો
- ૯ આજ શિવચદ્ર કેવો થયો હતો ?

પાઠ ૩૫ મો.

અતિથિને આદર

ગૃહસ્થ શ્રાવકે અતિથિ યથા આવેલા આધુ તથા ગરીબ માણસને ચોગ્ય સત્કાર કરવો જે માણસને ળધી તિથિઓ સગખી હોય છે, કોઈ ખાસ તિથિ હોતી નથી, તે અતિથિ કહેવાય છે. તેવા અતિથિ સાધુ હોય છે, તેમને જાત, પાણી વેહોરાવવા અને પુસ્તક, પાત્ર અને વસ્ત્ર આપવા તે શિવાય ગમે તે સ્નેહી, માધર્મીલાઇ, સગા કે મિત્ર આપણે ઘેર મીજમાન થઈને આવ્યા હોય, તેમને ચોગ્ય આદર આપવો જોઈએ તેમને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સત્કાર કરવો, તે ગૃહસ્થ શ્રાવકનો ખરો ધર્મ છે જે કોઈ ભુખ્યો ગરીબ માણસ આપણે ઘેર આવી ઉભો રહે, તેને પણ આપણી શક્તિ પ્રમાણે અન્ન આપવું જેને ઘેરથી ઢોઇ અતિથિ, અવ્યાગત કે ગરીબ માણસ અન્ન વિના પાછો જાય, તે ગૃહસ્થનું ધર નકામું છે કેમકે શ્રાવકના અભંગદ્વાર કહેવાય છે અતિથિને આદર આપનાર ઉદારચિત્તની વાત ખરેખર ધડો લેવા જેવી છે

કપિલપુરમાં ઉદારચિત્ત કરીને એક શ્રાવક હતો તેની સ્થિતિ સાધારણ હતી, પણ તે હમેશા અતિથિ-અવ્યાગતને ધણું આદરે આપતો હતો કોઈ સ્નેહી, મિત્ર, મજા કે દુખી માણસ તેને ઘેર આવે તો, તેના તે ચોગ્ય સત્કાર કરતો હતો પોતાને ઘેર મીજમાન આવે ત્યારે, તેના મનમાં ધણુંજ હર્ષ થતો હતો દરેક મીજમાનની ખરદાશ કરવામાં તેને ધણી હોશ આવતી, અને મ

નમા ઉમગ આવતો હતો આથી કરીને ઉદારચદ્રની કીર્તિ દેશા તરમા ચારે તરફ ફેલાણી હતી લાખો કપીઆનો ધણી જે કીર્તિ મેળવી શકે નહિ, તે કીર્તિ એક આધાગ્નુ સ્થિતિના ઉદારચદ્રે મીજખાનની મેવા કગવાથી મેળવી હતી

એ વખતે ઉદારચદ્ર બાહર ગયેલ, તેવામા કોઈ મીજખાન તેને ઘેર આવી ચડ્યો ઉદારચદ્રની સ્ત્રી પણ ઘરમા હાજર નહતી તેનો નાની ઉમ્મરનો સુખચદ્ર નામે દીકરો ઘરના આગંજામા રમતો હતો તે મીજખાન ઘરમા આ યો એટલે, સુખચદ્રે કહ્યું, મારા માબાપ ઘરમા નથી આપ કોણ છો ? તે ગૃહસ્થે કહ્યું, હું તમારે ઘેર મીજખાન છું તારા માતાપિતા ક્યારે આવશે ? બાળક બોલ્યો, તમે ઘરમા બેસો, હું મારા બાપાને તેડી આવું આમ કરી સુખચદ્ર તેના બાપ ઉદારચદ્રને તેડવા દોડી ગયો પેલા મીજખાને પછવાડેથી વિચાર કર્યો કે, આત્રા રેલા ઘરમા રહેવું, તે યોગ્ય ન કહેવાય, માટે અહિંથી બીજે આત્રા જવું યોગ્ય છે, આવું વિચારી તે ગૃહસ્થ ત્યાંથી બીજે આત્રા ગયો પછી તરતજ ઉદારચદ્ર ઘેર આ યો, ત્યાં કોઈ મીજખાનને તેણે જોયો નહીં સુખચદ્રને પુછ્યું કે, મીજખાન ક્યા છે ? સુખચદ્રે કહ્યું, હું આપણા ઘરમા બેસાગીને આંબ્યો હતો ઉદારચદ્રે આખા ગામમા તેની તપાસ કરી, પણ કોઈ ઠેકા જોઈ મીજખાનનો પત્તા લાગ્યો નહીં ઉદારચદ્ર અને તેનું કુટુંબ આખો દિવસ દીલગીરીમા રહ્યું બીજે દિવસે જ્યારે, તે મીજખાન તેને મળવા આંબ્યો, ત્યારે તેને આશ્ચર્ય કરી જમાડ્યો, અને ફરીવાર તેમ ન ટરવાને વિનંતિ કરી

સાગ બોધ

ઉદારચ દ્રવી જેમ દરેક ગૃહસ્થે અતિથિ કે મીજબાનને આગ કરવો જોઈએ તેથી સારી ઢીલ્લિ અને પુણ્ય પાને ગ્રામ ધાય છે

સારાંશ પ્રશ્નો

- ૧ અતિથિ જોટલે શુ ?
- ૨ અતિથિ કોણ કહેવાય ?
- ૩ તેવા અતિથિને શુ આપવું જોઈએ ?
- ૪ બીજા કોનો સત્કાર કરવો ?
- ૫ ઉદારચ દ્ર કેવો ગૃહસ્થ હોતો ?
- ૬ ઉદારચ દ્ર મીજબાનને કેમ રાખતો ?
- ૭ મીજબાન પાછો જતા ઉદારચ દ્રે અને તેના કુટુંબે શુ કર્યું હતું ?

પાઠ ૩૬ મો.

‘વર્મ’, ‘અર્થ’ અને કામ પરાભગ નિયમિત સેવવાં
ભાગ ૧ લો

દરેક સ સારી માણસે સ સાગમા રહીને મુખ્ય રીતે વર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણને સેવવા જોઈએ એ ત્રણને સેવ્યા વિના સ સાગ

૧ અરિહત પ્રરૂપિત ૨ નીતિથી મેળવેલ દ્રવ્ય ૩ ધર્મિગત શા ધર્મિયના ૨૩ નિયમને લાલચ

ચાલતો નથી જેનાથી આપણા કલ્યાણની સિદ્ધિ થાય, તે ધર્મ કહેવાય. જેનાથી આપણા બધા પ્રયોજન સિદ્ધ થાય, તે અર્થ કહેવાય છે અને જેનાથી બધી ઇંદ્રીયોને પ્રિતિ થાય, તે કામ કહેવાય છે તે ધર્મ, અર્થ અને કામને માહોમાહે હરકત ન આવે તેવી રીતે સેવવા ભેદભેદે આ ત્રણુમાંથી એકને સેવવો નહીં, પણ બધાને જેમ ઘટે તેમ સેવવા ભેદભેદે જેઓ એ ત્રણુને સેવતા નથી, તેઓનું જીવિત આલોડ અને પરલોકમાં નકામું થાય છે તે વિષે ભીમશેઠના ચાર દીકરાની વાત સમજવા જેવા છે.

શ્રીનગરમાં ભીમ નામે એક શેઠ હતો, તેને ચાર દીકરા હતા. ભીમશેઠ વેપારમાં સારી લક્ષ્મી કમાયો હતો. ચાર દીકરાઓ મોટા થયા એટલે તેણે વિચાર કર્યો કે, આ ચાર દીકરાઓમાંથી જે લાયક હોય, તેના નામમાં દુકાન ચલાવવી, અને બધી મેત્રા તેને આપવી આવા વિચારથી તેણે અર્ધથી મોટા દીકરા ધર્મચંદ્રને બોલાવ્યો અને તેને પુછ્યું કે, હું તારા નામની દુકાન કરું, અને મારી બધી સત્તા તને આપું, તો તું કેવી રીતે ચલાવીશ? ધર્મચંદ્ર બોલ્યો બાપા! હું દુકાન સારી રીતે ચલાવીશ, અને પૈસાનો સારો ઉપયોગ કરીશ. પહેલા તો હું આખો ટિવસ ધર્મના કામ કરીશ. દુકાનમાં પણ ધર્મ કરીશ. આમાયિક, પટ્ટિકમણુ અને સગ્રાય ધ્યાન વિગેરે બધી ક્રિયા દુકાનમાં કરીશ જે ધર્મ જાણનારા અને ધર્મની ક્રિયા કરનારા ગ્રામિકો હશે, તેમને નોકર રાખીશ, અને દુકાનમાં ધર્મ ધ્યાન કરાવીશ. વળી દુકાનને મોટી વિશાળ કરાવી, તેમાં એક તરફ ઉપાશ્રય, એક તરફ પાપપ્રશાળા અને એક જૈનશાળા કરાવીશ બાપા! વધારે શું કહું, પણ મનારથી તે ગત સુધી ધર્મનું કામ જ કરીશ તે માલગો ભીમશેઠ વિચારમાં પડ્યો. કે, આ દીકરે

મારી દુકાનની મત્તાને લાયક નથી દુકાનમા આજો દિવસ ધર્મ
ધ્યાન કરવાથી દુકાન ચાલે નહિ, અને બધુ પડી લાગે પડી તેણે
અર્થચક્ર નામના દીકરાને પુછ્યું કે, તને દુકાનની મત્તા આપી-
એ, તો તુ શી રીતે ચલાવે ?

અર્થચક્ર જોત્યો—બાપા ! જો મને દુકાનની મત્તા આપો તો,
હું મારા બધા પ્રયોજન સાધી લઉં આજો દિવસ પૈસાનાજ વિ-
ચાર કરૂં પૈસો કેમ વધે ? પૈસો પૈસાને કેવી રીતે વવાડે ? એ
બાબતનો આજો દિવસ વિચાર કરૂં મવારથી તે મત મુધી ખાતા,
પીતા, ઉઠતા અને બેમતા પૈસાનાજ વિચાર કરૂં જાત જાતના
મોનાના ઘરાણા ઘડાણ, અને રહેનત વવાર્યા કરૂં અર્થચક્રના આ
વિચાર સામગ્રી લીમશેઠે વિચાર્યું કે, આ તો ખરેખર અર્થચક્ર
છે, તે પછી દુકાનની મત્તાને લાયક નથી

પાઠ ૩૭ મો.

ધર્મ, અર્થ, કામ ખરાખર સેવવા

ભાગ ૨ જો

લીમશેઠે ડાગચક્ર નામના ત્રીજા દીકરાને બોલાવીને પુછ્યું
કે, દીકરા ! તને દુકાનની કુલ મત્તા આપવી છે, તે તુ ચલાવી શકીશ કે નહીં ? ડાગચક્ર જોત્યો બાપા ! હું ખુશીથી ચલાવીશ
આજો દિવસ મોજમેલ લોગ-રીશ દુકાનમા સાસાસારા લેવા લા-

યક ચિત્તોના તકતા લગાવીશ, મધુર ગાન કરનાગ જવેયા અને
 ઊંચી જાતના વાજાઓ દુકાનમાં બેસીને સાલગીશ, ઘણા ખુશખો-
 દાર ફૂલોના ગજરા રાખીશ, અને ઊંચી જાતના અત્તર વાપરીશ
 વળી ઉત્તમ પ્રકારની મીઠાઇ લાવી દુકાનની અંદર બધાને જમા
 ડીશ, અને મોટી મોટી મીઠલસ કરીશ કામચઢના આવા વિચાર
 જાણી બીમરોડે વિચાર્યું કે, આ દીકરો પણ દુકાનના કામને લાયક
 નથી પણ ચોખ્ખા વિવેકચંદ નામના નાના દીકરાને બોલાવીને
 પુછ્યું, એટલે તેણે કહ્યું, બાપા ! હું ખુશીથી આપણી દુકાનનો
 વહિવટ કરીશ દિવસના જુદા જુદા ભાગ પાડી બધી જાતના કામ
 કરીશ અમુક વખતે ધર્મ ધ્યાન કરીશ અમુક વખતે વેપારના કામ
 કરી પૈસો પેઠા કરીશ અને અમુક વખતે મારના સુખમાં આશક
 થયા વિના તે જોગવીશ વિવેકચંદના આવા વચન સાંભળી બીમરોડે
 ખુશી થયો, અને તેણે વિવેકચંદને લાયક ગણી બધી સત્તા આ
 પવાનેક નિશ્ચય કર્યો પણ તેણે જ્યાં છોકરાઓને બોલાવીને કહ્યું
 કે, તમારા બધામાં વિવેકચંદ લાયક ■ જે મસારી માણસ અર્થ
 તથા કામને છોડી એકલો ધર્મજ સેવે છે, તેનાથી સમારમાં રહી
 શકાતું નથી, એકલા ધર્મને સેવન કરનાગ પુરૂષે તો મસારનો ત્યાગ
 કરવો જોઈએ ધર્મ તથા કામને છોડી એકનો અર્થ સેવે છે, તે
 માણસનું જીવન નકામું થાય છે, અને મુઝા પણ નકારી ગતી
 મળે છે, અને જે માણસ ધર્મ તથા અર્થને છોડી એકલો કામ સેવે
 છે, તે આલોક અને પરલોકમાંથી બ્રહ્મ થાય છે, માટે ધર્મચંદ
 એકલો ધર્મને સેવનારો છે, અર્થચંદ એકલો પસાનો સેવક છે, અને
 કામચંદ એકલો વિવચને સેવનારો છે, માટે એ ત્રણે નાલાયક છે,
 અને નાનો દીકરો વિવેકચંદ ધર્મ, અર્થ અને કામને માહોમાહે

હરકત ન આવે તેમ મેવનાગે છે, માટે આ દુકાનની અને ઘરની
બધી સત્તા તેનેજ આપવામા આવે છે

સાર બોધ

દરેક ગૃહસ્થે વિવેકચદની જેમ ધર્મ, અર્થ અને કામને નિરા
બાધપણે મેવવા બોધ્યે ધર્મચદ, અર્થચદ અને કામચદની જેમ
એકલા ધર્મમા, એકલા અર્થમા, અને એકલા કામમા આશર થવું
ન બોધ્યે

સારાશ પ્રશ્ના.

- ૧ ધર્મ, અર્થ અને કામ એટલે શું ?
- ૨ એ ત્રણેને કેવી રીતે મેવવા બોધ્યે ?
- ૩ એ ત્રણેને નિરાબાધપણે ન મેવવાથી શું થાય છે ?
- ૪ ભીમશેઠને દેટલા હીકરા હતા ? અને તેમના શું નામ
હતા ?
- ૫ ધર્મચદ, અર્થચદ, કામચદ અને વિવેકચદના દેવા કેવા
સ્વભાવ હતા ?
- ૬ ભીમશેઠે આખરે કયા દિગ્ગને લાયક ઠરાવ્યો ?

પાઠ ૩૮ મો.

દેશકાળ પ્રમાણે વર્તવું
ભાગ ૧ લો.

ગૃહસ્થ આવકે હમેશા દેશકાળ પ્રમાણે વર્તવું, દેશકાળ વિરુદ્ધ ચાલવું નહિ જે આવક દેશકાળ પ્રમાણે વર્તે નહિ, તે ઘણુંજુદ ખ પામે છે કેાઇ વાર લડાઇ કરવાનો પ્રસંગ આવે તો, પ્રથમ પોતાનું અને બીજાનું બળ વિચારવું સામો માણુમ આપણાથી બળવાન છે કે નહિ ? આપણામા અને તેનામા વધારે કોણ બળવાન છે ? અને છે વટે કોનો વિજય થશે ? જે બધા વિચાર કરીને તેની માથે બાથ લીડવી જો આપણે તેને પોહોચી શકીએ તેમ હોઇએ તો, તેની માથે લડના તૈયાર થવું, અને જો ન પોહોચી શકીએ તેમ જણાય તો, સમતા રાખી બેઠી રહેવું શક્તિ અને નિર્ભયતા, દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવવડે છે, એમ મનમા બાણી લેવું જે માણુમ પો તાની શક્તિ બાણ્યા વિના મોટો આરભ કરી બેસે, તેની પડતી થાય છે

આ દેશ કેવો છે ? અને આ કાળ કેવો છે ? જે બાબત વિચારીને વર્તવાથી સુખી થવાય છે તેને માટે નીતિશાસ્ત્રમા લખે છે કે “ દરેક માણુસે માત્ર બાબતનો વિચાર કરીને હરકોઇ કાર્યનો આરભ કરવો ” ૧ આ કાળ કેવો છે ? ૨ આ દેશ કેવો છે ? ૩ મિત્ર અને શત્રુ કોણ છે ? ૪ ખર્ચ શુ છે ? ૫ આવક શુ છે ? ૬ હું કોણ છું અને ૭ મારી શક્તિ શી છે ? આ સાત બાબત વાર વાર વિચારી કામ કરવાથી માણુસ દરેક કામમા કુતોહ મેળવે છે આ વિષે દેશકાળ પ્રમાણે ચાલનારા બુદ્ધિયદ્ધ આવકની વાર્તા ઘટા લીધા જેવી છે

શ્રાવસ્તી નગરીમા બુદ્ધિચંદ્ર નામે એક શ્રાવક રહેતો હતો તે ઘણો હાસો અને ધર્મી હતો તેના ઘરની સ્થિતિ સાધારણ હતી, પણ તેનો વેહેવાર ઘણો ચોખો હતો, તેથી ડરીને એક લાખ રૂપી-આની તેની આળસ બધાણી હતી બુદ્ધિચંદ્રના વચન ઉપર લોકોને ઘણો વિશ્વાસ હતો જે વચન તે બોલતો તે ગરામગ પાળતો હતો આ બધું થવાનું કારણ ફક્ત તેના એક શુભને લઈને હતું તે દેશકાંઈ પ્રમાણે ચાલતો હતો તેજ ગામમા બુદ્ધિદાસ નામે એક ખીજે ક-પટી બ્રાહ્મણ રહેતો હતો તે ખીજનું આડ નેઈ બળે તેવો હતો અને તે ઠાવા દાવામા ઘણો દુ:ખીઆર હતો ખીજને ફસાવી પાડવો એ તેનો સ્વભાવ હતો બુદ્ધિચંદ્રના લોકોમા આરા વખાણ થતા નેઈ તે બ્રાહ્મણ મનમા બગતો હતો અને બુદ્ધિચંદ્ર હલકો પડે, એવી બુદ્ધિઓ ગ્યતો હતો તે ॥ ઠાવા દાવાથી લોકો ડગ ખાતા હતા એક વખતે એવું બન્યું કે, શ્રાવસ્તી નગરીના રાત્રને ગામની વચે એક મેહેલ કરાવવાનો વિચાર થયો તે એવો કે, જે મેહેલ ઉપરથી રાત્ર આખા નગરને નેઈ ગટે આ બખર બુદ્ધિદાસના જાણવામા આવી તેણે વિચાર્યું કે, બુદ્ધિચંદ્રને ફસાવવાનો હવે બરોબર લાગ આવ્યો છે બુદ્ધિચંદ્રનું ઘર ગામની વચમા છે અને તેની પાસે એક સુદૃઢ દેગશા છે જો રાત્ર તેનું ઘર અને દેગશા પાડી તે ઠેકણે મેહેલ કરે તો બુદ્ધિચંદ્ર રાત્રની સામે થાય અને તેથી રાત્ર નાખુશ થઈને બુદ્ધિચંદ્રને ગામની બહાર ઢાંઢી મુકે માટે રાત્રની આગળ જઈ આ વાત જણાવવી અને બુદ્ધિચંદ્રને હેરાન કરવો આવું ધારી બુદ્ધિદાસ રાત્રને ખાસ મળવા ગયો રાત્રએ બુદ્ધિદાસ મને પુછ્યું, બુદ્ધિદાસ ! કેમ આ યા ? બુદ્ધિદાસ બોલ્યો મહાગત્ર મે સાલજ્યું છે કે આપૂ ગામની વચે મેહેલ કરાવા માગે છે એ

એ વાત ખરી છે? રાજાએ જાણ્યું, હા, મારો વિચાર છે, પણ તેવી જગ્યા કયા છે? તે હું ચોક્કસ જુલકિતદામે કહ્યું, આપણા ગામમાં બુદ્ધિચંદ્ર નામે એક આવક છે, તેનું ઘર અને દેરાશર બરાબર ગામની વચ્ચે છે, જો આપ તે ઠેકાણે મેહલ કરો તો તે મારો મેહલ થશે જુલકિતદાસના આવા વચન માલગી રાજાને તે વાતનો આશ્રય થયો અને તત્કાલ જ બુદ્ધિચંદ્રને પોતાની પાસે બોલાવે.

પાઠ ૩૯ મો.

દેશકાળ પ્રમાણે ચાલતું

ભાગ ૨ જો

બુદ્ધિચંદ્ર રાજાની પાસે આવ્યો અને પ્રણામ કરી ઉભો રહ્યો. રાજા બોલે, બુદ્ધિચંદ્ર! મારે ગામની વચ્ચે એક મેહલ કરવો છે અને તમારું ઘર તથા દેગમર ગામની વચ્ચે છે, તો તે જગ્યા તમારે મને આપવી પડશે. બુદ્ધિચંદ્ર મનમાં સમજી ગયો તેણે વિચાર્યું કે જો આ વખતે રાજાને ના કહીશ તો તેને આશ્રય થશે અને મારો થઈ જાય. આથી તે કામ કર્યા વિના રહેશે નહીં. માટે દેશકાળ પ્રમાણે વર્તીને જવાબ આપેલા “આવું વિચારી બુદ્ધિચંદ્ર બોલ્યો, મહારાજ! ધણી ખુશીની વાત જો આપને જોઈએ તે આ પવાની અમારી કૃત્ત છે આપ બ્રજના પાળક છો અને તમારી પ્રજા તો એ પ્રજાએ પોતાના ધણીનો હુકમ માનવો જોઈએ. બુદ્ધિચંદ્રના આના મીઠા વચન સાંભળી રાજા ખુશ થઈ ગયો. બુદ્ધિચંદ્રનું ખરાબ કૃત્તની ધારણા ગણનારો જુલકિતદામ તત્કાલ પડી ન

જાની પાને છાની રીતે આવ્યો અને તેણે કહ્યું, મહાનન ! બુદ્ધિ-
ચક્રે આપને તુ કહ્યું, ? ના કહી હશે કારણ કે, તે ઘણો હુમ્મો
છે બુદ્ધિદામના એવા વચન માલગી ગળાએ વિચાર કર્યો કે,
આ માણસજ હુમ્મો લાગેછે વળી તે બુદ્ધિચક્રનો દુરુમન જણા
ય છે આવું વિચારી રાત્ર બોલ્યો, બુદ્ધિદામ ! બુદ્ધિચક્ર ઘણો
ભવો માણસ લાગેછે તેણે પોતાના વર અને દેરાશયની જગ્યાએ
મેહેલ કરવામા ખુશી બતાવી છે બુદ્ધિદામ બોલ્યો ! તે એવો કુ
ચો માણસ છે કે, ઉપરથી હા પાડે અને અહીં બીજી હોય, નાટે
આપ બરાબર તપાસ રાખજો જ્યારે આપ તેના ઘરને અને દેરા
શયને પાડી નાખવાનો ખરો દુરુમ કર્યો ત્યારે તે કેવો છે, તે
જણાયે પછી રાત્ર બુદ્ધિચક્રને પોતાની પાસે બોલાવ્યો અને
પુછ્યું, કેમ બુદ્ધિચક્ર તારૂં ઘર અને દેરાશય પાડી નાખી તે કે-
કણે મેહેલ કરાવીએ તો તને કાંઈ હુકત છે કે નહીં ? બુદ્ધિચક્ર
જણ્યું કે, રાત્રની મરજી તેમ કરવાની નથી પણ નથી થઈ શકે
લેવાને આ પ્રમાણે પુછે પછી બુદ્ધિચક્ર બોલ્યો, નહીં જ આપ
જે કરો તેમા મારે હુકતજ નથી માગ ઘરને નાટે તે દુરુમજી
ચિંતા નથી પણ દેરાશયને માટે મને ચિંતા થાય છે જ્યાં આપ
નીતિવાળા અને ધર્મી રાખો, એટલે આપને કાંઈ નેચની નહી-
જ નથી જો આપને ચોગ્ય લાગે તે કરો બુદ્ધિચક્ર આ વચન
માલગી ગળ ખુશી થઈ ગયો અને કહ્યું કે, આ જેવું દેરાશય
પ્રમાણે વર્તનાગ માણસો ચોગ્ય હશે તારૂં ઘર અને દેરાશય આ
બાદ ગહેશે ને મેહેલ કરવાનો રહે તો તને નહીં થાય પણ
પેલા બુદ્ધિદામ તુ ઘર પાડીને તેને કે જે કરે, નહીં કે, તે ચાર
જેવા સારા માણસ ઉપર અદેખાઈ નહીં હુમ્મો માણસ છે

માઝ ખેાવ

દેશ કાળ પ્રમાણે વર્તનાથી બુદ્ધિચંદ્રની જેમ મારૂં ચાયછે
અને ખીજાની અદેખાઈ કરવાથી બુદ્ધિદાસની જેમ નહાડ ચાયછે

સારાશ પ્રશ્નો.

- ૧ દેશ કાળ પ્રમાણે ન વર્તનાથી શું ચાયછે ?
- ૨ લડાઈ કરવામા મેા વિચાર રૂગે ?
- ૩ લડાઈની ખાત ઢેની માથે ભીડવી ?
- ૪ શક્તિ અને નબળાઈ આવડે છે ?
- ૫ કેવા માણસની પડની ચાયછે ?
- ૬ કેવો વિચાર કંવાથી મુખી થવાય છે ?
- ૭ નીતિ શાસ્ત્રમા સાત બાબત વિચાર કરવાને કહ્યું છે,
સાત બાબત કય છે ?
- ૮ શાથી ક્તેહ મળેછે ?
- ૯ બુદ્ધિચંદ્રને શું થયું હતું ?
- ૧૦ બુદ્ધિવદાસ કેવો હતો ? અને તેને ઢેવો બહલો મ
હતો ?

પાઠ ૪૦ મેા

લોક વિરોધ્દામ કરવું નહીં.

ગૃહસ્થ શ્રાવકે કાઈપણ કામ લોક વિરોધ્દામ કરવું નહીં જે
મ કરવામા લોકો સામે થાય અથવા નિંદા કરે તેવું કામ

- ૮ દેશરીસિંહે કેવી ઘોષણા કરાની હતી ?
 ૯ રાજા કોની પૂજા કરતો હતો ?
 ૧૦ માહુસચંદ્રને લોક વિરુદ્ધ કામ કરવાની શુ યથુ ?
 ૧૧ સાહુમચંદ્રની દીકરી શાતી જાવજીવ સુધી કેવી રહી ?

પાઠ ૪૧ મો

પરોપકાર

દરેક ગૃહસ્થે પરોપકાર કરે એ જીજ્ઞાસુ ઉપકાર કરવો, એ અરેખ્ય ધર્મ છે બધા માણસો એક જાતના છે એ જીજ્ઞાસુ મદદ કરવાથી આ મન નેહલાડી તરીકે થકાય છે દરેક માણસ દરેકને ઉપયોગી થાય છે જીજ્ઞાસુ આપણાથી માત્ર થતું હોય તે તે શામાટે ન કરવું ? જે માણસ જીજ્ઞાસુ ઉપકાર કરતો નથી, તેનું જીવન નડાગું છે હમેશા પરોપકાર કરનાર નવીનચંદ્રની કથા બોધ લેવા યોગ્ય છે

વીજાપુરમાં નવીનચંદ્ર નામે એક વેપારી હતો, તે સ્વભાવે મુશીલ અને નમ્ર હતો તેની જીવિ વેપારમાં વધારે ચાલતી, તેથી તેણે ઘણો વેપાર વધાર્યો હતો વેપારનો બોજો વધારે થવાથી તેને ધર્મના કાર્ય કરવાનો જીલકુલ વખત મળતો નહતો ખાવાપીવામાં પણ તેને માડમાડ વખત મળતો હતો એક વખતે નવીનચંદ્રે મનમાં વિચાર્યું કે, આ મનુષ્યજીવ દુલભ છે વેપારના મોટા બોજને લઈને મારાથી ધર્મનું કામ થતું નથી માત્ર કંઈકાં શી રીતે થશે આવો વિચાર કરતો હતો, તેવામાં કોઈ સુશીલ નામે તેનો મિત્ર

રાજાની પાસે મોકલવા તૈયાર થયો. આ વાતની લોકોને ખબર પડી કેટલાએક તો તે વિષે સાહસચક્રને અડકાવવા ગયા, પણ તેણે તે માન્યુ નહીં અને પોતાની પુત્રી શાંતિને રાજાની પાસે મોકલી પોતે પણ તેની મથે ગયો. દેશરિસિહે શાંતિને બોલાવી તેને પાકા અપ્યો અને ચક્રનું દેશરનું તિલક કરી શણગારી અને ખાવાનું આપી વિદાય કરી દીધી. સાહસચક્રને મનમાં ખાતરી થઈ કે, 'લોકોને જોગે વેહેમ છે. આ રાજાની પાસે કુમારિકાને મોકલવામાં કોઈ જાતનો દોષ નથી તેણે ઘણા લોકોને મમજાવ્યા પણ લોકોએ તે વાત માની નહીં. બધા લોકો સાહસચક્રની વિરૂધ્ધ થઈ તેની નિંદા કરવા લાગ્યા. આખરે સાહસચક્રની હીકરી શાંતિને કોઈપણ પરણ્યુ નહીં, તે જાવજીવ સુધી કુવાર્ગજ રહી.

સાઠ જોષ

કોઈ પણ માણસે લોક નિરૂદ્ધ કામ કરવું નહીં લોક વિરૂદ્ધ કામ કરવાથી સાહસચક્રની જેમ નિંદા થાય છે.

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ જેવું કામ કરવું નહીં ?
- ૨ જેવું કામ કરવાને આગળ પડવું નહીં ?
- ૩ લોક વિરૂદ્ધ કામ કરવાથી શું થાય છે ?
- ૪ લોકોથી જીદા પડવું કે નહીં ?
- ૫ લોકો કેના માણસને ધિમારે છે ?
- ૬ સાહસચક્ર કેવો હતો ?
- ૭ તેનામાં શો ગુણ અને શો અવગુણ હતો ?

માગંશ પ્રશ્નો.

- ૧ ખરેખરો ધર્મ કયો ?
- ૨ આ સમાર સહેલાઈથી ગીરીતે તગી શકાય ?
- ૩ જે ખીનનો ઉપકાર ન કરે તેનું જીવન કેવું છે ?
- ૪ નવીનચંદ્ર દેવો હતા ?
- ૫ મુશીલે નવીનચંદ્રને શું કહ્યું હતું ?
- ૬ શાંતે મુતી વખતે શો વિચાર કરવો જોઈએ ?
- ૭ પત્રોપકારમાં કયું કયું વર્ણન જોડવાની જોઈએ ?
- ૮ નવીનચંદ્રને પરોપકાર કરવાથી શું વધુ હતું ?

પાઠ ૪૭ મો

લાજ રાખવી

આવક ગૃહસ્થે હમેસા લાજ રાખવી જોઈએ લાજ વગરનો માણસ જગદી અથવા ભાર ખોજ વગરનો ગણાય છે જેનામા લાજ છે, તે માણસ પોતાના પ્રાણ બચ તોપણ પોતાની પ્રતિજ્ઞા છોડી દેતો નથી નીતિશાસ્ત્રમા લાજને પૂજ્ય માતા જેવી ગણે છે જેવું માન માતાને આપવું જોઈએ, તેવું માન લાજને આપવું જોઈએ લોકો જે માણસને નિર્લજ કહે છે, તે માણસનું જીવન નકામું છે માણસમા એક લાજ હોય તો ખીન શુદ્ધ એની મેળે આવે છે લાજવાળો માણસ ટેક ગણી શકે છે, બોલ્યું પાળે છે અને મુશ્કેલી ભરેલા કામ મહજ કરી શકે છે લાજનું ઠેકાણું આખું છે કારણ કે, આખની શરમ કહેવાય છે, તેથી જેને લાજ નથી, તે

તેને મળવા આગ્યો. સુશીલે નવીનચંદને ચિંતા કરતો જોઈને પુછ્યું કે, મિત્ર ! શેની ચિંતા કરે છે ? નવીનચંદે પોતાની બધી વાત જણાવી ત્યારે સુશીલે કહ્યું, મિત્ર ! જો તારે આત્માનું કલ્યાણ કરવું હોયતો એક ઉપાય છે વેપારના મોટા બોલને લઈને તું દેવ પૂજા, આભાચિત્ર અને મઝાચ વિગેરે કરી શકતો નથી તો તારે હમેશા પરોપકાર કરવો. ગરે સુતી વખતે યાદ કરવું કે, આજે મેં કેટલો પરોપકાર કર્યો ? એમ કરવાથી તારું કલ્યાણ થઈ જશે. બધા ધનમાં પરોપકાર કરવાનું મત મોટું છે. સુશીલના આવા વચન સાંભળી નવીનચંદે નિશ્ચય કર્યો કે, આજથી મારે પરોપકાર કરવાનું નન લેવું પડી નવીનચંદ હમેશા પરોપકાર કરવા નાગ્યો. તે પરોપકારના ઠામમાં મન, આખ, કાન અને વાણી એ ચારને રોકતો હતો. મનમાં પરોપકાર કરવાનું ધારતો, આખથી પરોપકાર કરતા જોતો, કાનથી પરોપકારને માટે સાંભળતો અને વાણીથી પરોપકારના વચન બોલતો હતો. હમેશા રાત્રે સુતી વખતે આજે બીજાનો ઉપકાર શો કર્યો, તેનો વિચાર કરતો હતો. કોઈપણ માણસનું લાકુ થતું હોય, તેમાં તે આગળ પડીને ભાગ લેતો હતો. આથી નવીનચંદની કીર્તિ લોકોમાં ઘણી ફેલાણી અને તે બધા દેશમાં પરોપકારી નવીનચંદ એવા નામથી પ્રખ્યાત થયો.

સાગ બોધ

દરેક આવડે પરોપકાર કર્યો, પરોપકાર કરવાથી નવીનચંદની જેમ સારી કીર્તિ તથા પુણ્ય વધે છે.

વચન પાવવું જોઈએ જેનામા લાજ ન હોય, તે માણસ બોલેલું વચન પાળે નહીં ગત આપણા પાલન નરનાર છે તેને! આપણી ઉપર મોટો ઉપજા છે તેની આગળ હા ઝહીને પછી ના ઝહેવી, તે માફ ન કહેવાય બીજાઓ ભલે ના ઝહે, પણ આપણે તો બોલેલું વચન પાળવું જોઈએ જે તમે ના કહેયો તો મને ઘણીજ શરમ લાગશે હું લાજને લઈને ઘરમાથી બાહર ગામ ચાલ્યો જઈશ લક્ષ્મીચંદના આવા વચન માલગી જિનદામ ખુશી થયો પોતાનો પુત્ર આવો લાજવાળો છે, તે જાણીને તેના મનમા ઘણાજ આનંદ આવ્યો પત્ની તેણે લક્ષ્મીચંદને પોતાની પાને હતું તેટલું ધન લઈને રાજની પાને મોકલ્યો બીજા શાહુજાને કોઈ રાજ પામે આવ્યાજ નહીં પછવાડેથી ગજાએ લક્ષ્મીચંદની બધી વાત સાંભળી અને તેનામા લાજનો મોટો ગુણ જોઈ તે ઘણાજ ખુશી થઈ ગયો અને લક્ષ્મીચંદને નગરગેઠની પહવી આપી

સાં જોઈ

દરેક આવક ગૃહસ્થે લાજનો ગુણ ગળવો જોઈએ લાજને લઈને બોલ્યું પાળી શકાય છે અને તેથી લક્ષ્મીચંદની જેમ સારી પહવી મેળવી શકાય છે

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ જેનામા લાજ નથી તે કેવો ગણાય છે ?
- ૨ જેનામા લાજ હોય, તે શું કરી શકે છે ?
- ૩ નીતિશાસ્ત્રમા લાજને કેવી ઝહેવી છે ?
- ૪ નિર્લજ માણસનું જીવન કેવું છે ?
- ૫ લાજવાળો માણસ શું કરી શકે છે ?

માણસ આધરો ગણાય છે લાજના ગુણથી લક્ષ્મીચંદ્રને નગર શે
ઠની પદવી મળી હતી

વિનોદપુરમાં લક્ષ્મીચંદ્ર નામે એક જુવાન આવક હતો તેના
પિતાનું નામ જિનદાસ અને માતાનું નામ શિવશ્રી હતું લક્ષ્મી
ચંદ્રને જૈનધર્મનું જ્ઞાન સાફ હતું તે હંમેશા દિવસમાં અમુક
વખત ધર્મના પુસ્તકો વાંચના કરતો હતો આવકમાં કેવા કેવા, શુ
ભો હોવા ભેંધે, તે બધું મારી ગીતે બાણતો હતો બધા ગુણમાં
તેના દિલમાં લાજને માટે મોટું માન હતું તેથી તે હંમેશા પો
તાના માણની જેમ લાજને ગણતો હતા લાજના ગુણથી આખા
વિનોદપુરમાં લક્ષ્મીચંદ્રની શાખ વધતી જતી હતી

એક વખતે ત્યાંના રાજાને પૈસાનો ખર્ચ પડતા તેણે પોતાના
ગામના બધા ધાવાન ગૃહસ્થોને બોલાવ્યા અને પુછ્યું કે, મારા
ખર્ચનામાં હાલ પૈસો નથી અને અત્યાદે રાજ્યનું વહાલ કરવાને
પૈસાની જરૂર પડી છે, તમે મારી ખર્ચમાં ધનવાન ગૃહસ્થો છો,
માટે મને પૈસાની મદદ આપી શકશો કે નહીં? જો જરૂર પડશે
તોજ હું તમારી મદદ લઇશ રાજાના કહેવાથી બધા શાહુકારો
એ મદદ આપવાની હા કહી તેમાં લક્ષ્મીચંદ્રનો પિતા જિનદાસ
પણ હતો બધાઓ પોતપોતાને ઘેર આવ્યા થોડા દિવસ પછી
રાજાને પૈસાનો ખર્ચ પડ્યો, ચોટલે બધા શાહુકારોને બોલાવ્યા
શાહુકારોએ મળી વિચાર કર્યો કે, રાજાનો વિશ્વાસ શી રીતે થાય ?
કદિ તે પૈસા પાછા આપે નહીં તો શું કરી શકીએ? આવું વિચારી
બધા શાહુકારો ગળની પાસે ગયા નહીં તે વાત બહુ લક્ષ્મીચંદ્રે
પોતાના પિતાને કહી, બાપા! આ શું કરો છો? રાજાની આગળ
હા પડીને પડી ના પડો છો, તે કેવી નિર્વજ વાત કહેવાય? બાલેકું

વચન પાવવુ જોઈએ જેનામા લાજ ન હોય, તે માણસ બોલેલું વચન પાળે નહીં રાજ આપણા પાલન રનાર છે તેનો આપણી ઉપર મોટો ઉપકાર છે તેની આગળ હું ડહીને પછી ના ડહેવી, તે માટે ન કહેવાય બીજાઓ લલે ના ડહે, પણ આપણે તો બોલેલું વચન પાળવુ જોઈએ જો તમે ના કહેશો તો મને ઘણીજ શરમ લાગશે હું લાજને લઈને ઘરમાથી બાહર ગામ ચાલ્યો જઈશ લક્ષ્મીચંદના આવા વચન માલગી જિનફાસ ખુશી થયો પોતાનો પુત્ર આવો લાજવાળો છે, તે જાણીને તેના મનમા ઘણોજ આનંદ આવ્યો પછી તેણે લક્ષ્મીચંદને પોતાની પામે હાથ તેટલું ધન લઈને રાજની પામે મોકલ્યો બીજા ચાહુકારો કેઈ રાજ પાસે આવ્યાજ નહીં પછવાડેથી રાજાએ લક્ષ્મીચંદની બધી વાત સાંભળી અને તેનામા લાજનો મોટો શુભ જોઈ તે ઘણોજ ખુશી થઈ ગયો અને લક્ષ્મીચંદને નગરગેઠની પદવી આપી

સાગ બોધ

દરેક શ્રાવક ગૃહસ્થે લાજનો શુભ રાખવો જોઈએ લાજને લઈને બોલ્યું પાળી શકાય છે અને તેથી લક્ષ્મીચંદની જેમ સારી પદવી મેળવી શકાય છે

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ જેનામા લાજ નથી તે કેવો ગણાય છે ?
- ૨ જેનામા લાજ હોય, તે શું કરી શકે છે ?
- ૩ નીતિશાસ્ત્રમા લાજને કેવી કહેલી છે ?
- ૪ નિર્લજ માણસનું જીવન કેવું છે ?
- ૫ લાજવાળો માણસ શું કરી શકે છે ?

૬ આધજો માણસ કયો પાત્ર ?

૭ લક્ષ્મીચંદ્રમા શો ગુણ હતો ?

૮ લક્ષ્મીચંદ્ર નગ શેઠ સાથી થયો હતો ?

પાઠ ૪૨ મો

કુર દેખાવ ન રાખવો.

આવક શ્રેષ્ઠ છે હમેશા પોતાના ચેલેસનો દેખાવ નમ્ર રાખવો. કુર દેખાવ રાખવો નહિ જોનો. ચેલેસ કુર દેખાય, તેની ઉપર લોકો નાચાજ રહે છે તેવા માણસથી લોકોને જોનાજ ઉદ્દેશ થાય છે જે માણસના ચેલેસનો દેખાવ નમ્ર હોય, તે માણસ ઉપર લોકો હમેશા ખુશી રહે છે અને લોકો તેનું આરાધન કરવા આવે છે. કુર દેખાવવાળા માણસ પાસે લોકો બીકથી જતા નથી જોનો. દેખાવ કુર ન હોય તે માણસ લોકમા આશ્રય પ્રકૃતિવાળો. આ છાય જ ચેલેસનો દેખાવ કુર રાખવાથી દુર્મુખ નામના એક માણસના ખીજી ગુણ ઢાકાય ગયા હતા.

કલ્યાણપુરમા દુર્મુખ નામે એક આવજ રહેતો હતો. તે ધર્મ ઉપજ પ્રીતિવાળો અને ઠીકાર હતો, પા. તેનો શ્રીડીઓ સ્વસ્થાવ હતો. તેથી હમેશા તેનો દેખાવ કુર રહેતો હતો. કોઈ દિવસ તેનો ચેલેસ ખુશીમા રહેતોજ નહિ અને તેથી હમેશા તેનું શ્રી. પણ ચેલેસ જ રહેતું હતું. આથી કરીને લોકો તેને દુર્મુખ એવા નામથી ઓળખતા હતા. તેને ઘેર વિવાહનો કે ધર્મનો માગણિક પ્રસંગ આવતો તોપણ તેના ચેલેસ ઉપર હર્ષનો દેખાવ થતો નહોતો. તેના સમાવહાણો પણ તેની પાસે જતા નહિ અને પોતાને ઘેર જી લાવતા પણ નહિ. એક વખતે તે ઉદારતાથી પોતાના ઘરના આ

ગણામા દાન દેવા બેઠો જે કોઈ માગણી નીકળે તેને તે દાન આપવાને બોલાવતો, પણ તેનો કુચેરો જોઈ ટોઈ પણ માગણી તેની પાસે જતું નહતું ઘણાવાર બેઠી રહ્યો તો પ્રજા કોઈ માગણી તેની પાસે આપ્યું નહિ પછી તે જાણીને બહાર ગયો અને બીજે દિવસે શુકની પાસે જઈને તેણે પોતાની બધી હઠીઠા જાહેર કરી શુકએ તેને જણાવ્યું કે, શેઠ ! તમારે હમેશા મોમ્ય (નારા) દેખાવથી રહેવું, ચીડાઓ સ્વભાવ ગખવો નહિ શ્રાવકનો ચેહેરા હમેશા આનંદી હોવો જોઈએ તમારો દેખાવ દૂર હોવાથી લોકો તમારાથી ડરે છે શુકના વચનથી દુર્મુખ સુધરી ગયો અને તે એટલે સુધી સુધર્યો કે, પછી લોકો તેને મુમુખ એવા નામથી બોલાવા લાગ્યા

મારે ખોધ

દરેક શ્રાવકના બાળકે પોતાનો દેખાવ મોમ્ય ગખવો જોઈએ નહારો ચેહેરા ગખવાથી દુર્મુખની પેઠે લોકોમા અપ્રિય થવાય છે અને સારો દેખાવ ગખવાથી મુમુખ નામ મેળવી લોકોની પ્રીતિ મેળવાય છે

સાગના પ્રશ્નો.

૧ શ્રાવકે ચેહેરાનો દેખાવ કેવો ગખવો જોઈએ ?

૨ કેવા ચેહેરા ઉપર લોકો નારાજ રહે છે ?

૩ લોકો કેવા ચેહેરા ઉપર ખુશી રહે છે ?

૪ કેવા દેખાવના માણસની પાસે લોકો જતા નથી ?

૫ દેખાવ કુચ ન હોય તો તે લોકોમા કેવી પ્રતિભાવો મેળવવાય છે ?

૧ દુર્યુખ કેવો હતો ?

૭ તેની ઉપર લોકોની અપ્રીતિ કેમ થઈ હતી ?

૭ તે યુર્યુખ સાથે કહેવાયો ?

પાઠ ૪૪ મો

ગૃહસ્થ શ્રાવકના આમાન્ય ધર્મ વિષે.

ઉપજાતિની ચાલ

દુરાગ્રહે ચિત્ત કદિ ન ધારો,

વિશેષથી જ્ઞાન સગ વધારો,

અતિથિ મેવા યુગથી પ્રસારો,

ગૃહસ્થનો તે શુભ ધર્મ ધારો ૧

પરસ્પરે જોમ ન થાય જાણી,

ધર્માર્થ ને કામજ તેમ સાધી,

ત્રિવર્ગનો તે યુગકાર ધારો,

ગૃહસ્થનો તે શુભ ધર્મ ધારો ૨

વિચારિ ચાલો વળિ દેશ કાળ,

વિરૂદ્ધ દ્વંદ્વે કરીને કુચાલ,

જળજળને જોઈ કરો પ્રચારો,

ગૃહસ્થનો તે શુભ ધર્મ ધારો ૩

૧ સાંભળવાની ઇચ્છા, ૨ સામગ્રી, ૩ માનજીને પ્રદાન કરવું ૪ તે પારી રાખવું, ૫ તર્ક કરવો ૬ સમાધાન કરવું ૭ અર્થ નાણાં.

“સુકામથી લોક ”૩ચિ વધારો,
પરોપકારો જગમા પ્રમારો,
લજ્જા અને આશ્ચર્યગુણો સુધારો,
ગૃહસ્થનો તે શુભ ધર્મ ધારો

ખંડ ૩ જો.

જૈન નીતિ આચાર.

પાઠ ૪૫ મો.

મનની મોટાઈ

હરેક શ્રાવકના છોકરાએ મનની મોટાઈ રાખવી જોઈએ જેનું મન મોટું હોય છે, તેની ઉપર બધા લોકો પ્રીતિ રાખેછે મનની મોટાઈ રાખવી તેના જેવો બીજો કોઈ જીવો શુણુ દહેવાતો નથી જેનું દિલ ઉચ્ચ હોય, તે માણસ હમેશા સતોષી હોયછે આ દુનિયામા જે જે માણસો ઉચ્ચ દિલના થઇ ગયાછે, તે બધાની કીર્તિ

૮ તત્વનું જ્ઞાન એ આઠ ગુણ બુદ્ધિના દહેવાય છે

૨ સારા ગુણ ઉપર પસપાન કરવો

૧ માટેમારી ૨ બાધ ન આવે તેમ ૩ ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણનો વગ તે ત્રીવગ ૪ સુખ કરનારો ધારે રીરાજ ૫ વિરોધવાળો ૬ નાગે રીરાજ ૭ ૮ અને આઠ જોડને પ્રચાર કરવો ૮ સાત કામથી ૯ ની પ્રીતિ ૧૦ મરીગતો ૧૧ જ્ઞાન સાંગે ૧૨ જો તે

૫ કપૂરચ દ કેવો છોકરો હતો ?

૬ તેના મનની મોટાઇ ક્યા બેવામા આવી હતી ?

૭ મીઝળાને તેને શુ ઈનામ આપ્યું હતું ?

પાઠ ૪૬ મો

સ પ વિષે.

ભુજ ગી છ દ

બને સ પથી સ ધમા નામ સારા,
બને મ પથી સવ સારા મુધાગ,
મુખે સો જનો મ પથી કીર્તિ ગાવે,
કરો મ પ સો શ્રાવકો શુદ્ધ ભાવે

૧

હજો મ પ જ્યા સ પદા ત્યા વસે છે,
બધા સ પથી દુ ખ દૂરે ખસે છે,
ખરો સ પ દેખી ન ડોઇ કરાવે,
કરો મ પ સો શ્રાવકો શુદ્ધ ભાવે

૨

જનો સ પથી વિદ્ય મોટા પિદારે,
પ્રકાશી રહે સ પતુ તેજ ભારે,
સદા સ પથી ચાલનારા હરાવે,
કરો મ પ મો શ્રાવકો શુદ્ધ ભાવે

૩

કરી મ પને માધુઓ નિત્ય ચાલે,
 ખરા રૂપથી ધર્મનો ગુહ ઝાલે,
 'ધ્વનિ જય તણે' 'ભારતે તે ગબલે,
 કરો મ પ સૌ શ્રાવકો ગુહ લાવે

૪

પાઠ ૪૭ મો.

વીશ પાગની માળા.

દેવનગરમા ગુણુધર નામે એક છોકરો હતો તે ઘણો કલ્પ-
 યાગોર અને ભણવામા હઠીલો હતો તે નાની ઉમરમાથીજ તોફા-
 ની હતો તેના બાપનુ નામ આર્હતદાસ હતું તેનામા નામ પ્રમાણે
 ગુણુ હતો મવારથી તે સાજ સુધી તે અરિહત પ્રભુની ભક્તિજ
 કરતો હતો આર્હતદાસ ગુણુધરને હમેશા ઘોડો ઘોડો બોધ આપતો
 હતો એક વખતે આર્હતદાસે ગુણુધરને ઠહુ કે, બેટા, આ એકલી
 સાદી માળા તારી ડાકમા પેહેરાવુ છુ હવેથી તારામા જેમ જેમ ગુણુ
 વધતો જશે, તેમ તેમ તે માળામા હુ સોનાનો એક એક પારો
 વધારતો જઈશ ગુણુધરને ત્યાગથી મોનાના પારાની માળા પેહેરવાનો
 લેખ થયો અને તે હમેશા એક એક ગુણુ વધારતો હતો ઇવટે
 તેનામા વીશ ગુણુ આવ્યા એટલે તે વીશ પારાની માળા પેહેરી
 પાઠશાળામા ભણવા જતો હતો એક વખતે તેના શિક્ષકે ગુણુધરને
 પુછ્યુ કે, આ વીશ પાગની માળા શેની છે? ગુણુધર બોલ્યો—
 મે વીશ ગુણુ મેળવ્યા છે, તેની મ ખ્યાએ મારા બાપાએ, માળા

પેહેરાવી છે ચિશકે કહ્યું, તા આ એ વીશ ગુણ કયા કયા છે
 તે કહી મલગાવ ગુણધરે કહ્યું, આરેજ પારામા પેહે
 ગુણ—એ છે કે, હું કોઈ દિવસ આટકચાળું કર્મો નથી
 પીને ગુણ—હું કોઈથી ચીડાતો નથી તેમ કોઈને ચીડવ
 નથી પીને ગુણ—કદિ પણ કહ્યો કરતો નથી મોથો ગુણ—કો
 ડી નાથે જાગાગાળી આવતો નથી પાચમે ગુણ—કોઈ જાત
 હઠ રાખતો નથી છડો ગુણ—કોઈનાથી રીમાતો નથી સાત
 ગુણ—કોઈની આડી કે કોઈની અદેખાઈ કરતો નથી આઠ
 ગુણ—કોઈની નિંદા કરતો નથી નવમે ગુણ—કોઈની ઉપર જે
 આજ અડાવતો નથી દસમે ગુણ—કોઈની સામે નહાર વર્તન
 ખતો નથી અગીયારમે ગુણ—હમેશા પ્રતનતા રાખુ છું જા
 ગુણ—આયુ અને મીઠું જોયુ છું અને જોડવામા તોછડાઈ
 ખતો નથી તેરમે ગુણ—સર્વની માથે નમતાથી વર્તુ છું ચૌદ
 ગુણ—ખીનની તરફ લાગણી મધુ છું પંદરમે ગુણ—કોઈના
 મમા હરકત ન થાય, તેમ સાનિ તથા ધીરજથી વર્તુ છું તેમ
 ગુણ—રસતામા રજગતો નથી મતગમે ગુણ—વખતસર નિ
 , પ્રમાણે કામ કરુ છું અગરમે ગુણ—મળેલુ પાણિ પીવું
 જોગણીગમે ગુણ—કાચુ કે વાસી અનાજ ખાતો નથી, તથા સ
 પદાર્થ મળે તોપણ વખત વિના ખાતો નથી વીસમે ગુણ—હમે
 મમય પ્રમાણે વર્તુ છું

માહેજ, આ વીશ ગુણ મે ઘોઢે ઘોઢે વધાયા ॥ અને તે
 જલવામા મારા બાપે આ વીશ પારાની માગ્ય મને પેહેરાવી
 અને આ માગ્યથી હું હમેશા એ વીશ ગુણને યાદ કર્યા કરું

શિક્ષક—છોકરાઓ, આ ગુણધરની જેમ તમે યધા એવા વીશ ગુણ મેળવજો અને આવી વીશ પારાની માળા તમારા ગળામાં ધાગણ કરજો

સાર બોધ

શ્રાવકના દરેક છોકરાએ ગુણધરની જેમ તે વીશ ગુણ ધારણ કરવા જોઈએ અને આર્હતદામની જેમ દરેક માળાએ પોતાને છોકરાને તેવી રીતે લલચાવી સુધારવા જોઈએ

સારાશ મશ્નો

- ૧ ગુણધર કેવો છોકરો હતો ?
- ૨ આર્હતદામ કેવો શ્રાવક હતો ?
- ૩ ગુણધરને સુધારવા આર્હતદામે કેવી શુદ્ધિ કરી હતી ?
- ૪ વીશ પારાની માળા કેવી રીતે થઈ હતી
- ૫ તે વીશ ગુણ કયા કયા હતા ?
- ૬ શિક્ષકે ગુણધરનો દાખલો લઈ બીજાઓને કેવો બોધ આપ્યો હતો ?

પાઠ ૪૮ મો.

વિનય.

શ્રાવકના દરેક છોકરાએ વિનયગુણ રાખવો જોઈએ જેનશાસ્ત્રમાં ધર્મનું મૂળ વિનય કહેવો છે જેનામાં વિનયગુણ છે, તે ધર્મનો પૂર્ણ અધિકારી થઈ શકે છે વિનય વિના ધર્મજ નથી

વિનય રાખવાથી ધર્મ વધતો જાય છે અને વિનય છોડવાથી ધર્મ ઘટતો જાય છે જેનામા વિનય હોય છે, તે માણસમા આચાર પણ સારો હોય છે પોતાના મગા, રનેડી, મિત્ર અને વડિલોની સાથે કેમ વર્તવું જોઈએ ? જેઓ આપણાથી મોટા છે અને જેઓ આપણાથી નાના છે, તેમની સાથે કેવી યોગ્યતા રાખવી જોઈએ ? એ બધો વિચાર વિનય રાખવાથી થઈ શકે છે વિનય રાખવા ઉપર નયચંદ્ર નામના એક શ્રાવકનો દાખલો ધડો લેવા યોગ્ય છે

શ્રી કાલનગરમા સોમચંદ્ર નામે એક શ્રાવક હતો, તેને માધવ કેશવ અને નયચંદ્ર નામે ત્રણ દીપ્તરા હતા મોથી મોટો માધવ ઘણો ધર્મી હતો કેશવ વિદ્વાન હતો અને નયચંદ્ર વિનયી હતો માધવને ધર્મનું જ્ઞાન સારૂ હતું, પરંતુ તેનામા વિનય નહતો કેશવ વિદ્વાન હતો પણ તેનામા ધર્મ તથા વિનય નહતા અને નયચંદ્ર વિદ્વાન ન હતો પણ તેનામા ધર્મ અને વિનય હતા તેમા પણ વિનય ગુણ વધારે હતો

એક વખતે ત્યાંના રાજા દીપમિહને જળદરનો રોગ થયો તેવામા કોઈ નિમિત્તિએ આવી ચડયો, તેણે રાજાને કયું કે, તારા જામમા જે વિનયી હોય તેની પૂર્ણ કરે તો આ રોગ મટી જાય આથી રાજાએ નગરના ગુણી લોકોના નામ પુછી પુછીને બધાને બોલાવા માડયા બધાનો મેળાવડો કરી કહ્યું કે, જેનામા વિનયગુણ હોય, તે બેઠા મઈ આવો તે સાલળી ઘણા લોકો રાજાના માનની ઇચ્છાથી બેઠા થયા એટલે રાજા મુગાયો, પછી તે નિમિત્તિયાએ પોતાની વિદ્યાના પ્રભાવથી એક કુલ મુકયુ અને કહ્યું કે, જેનામા વિનય ગુણ હશે, તે માણસ જો આ કુલને અડકશે તો તે ખીલતું રહેશે અને બોબ્બ અડકશે તો તે પુલ કર

માઈ જશે પડી બધા માણસો અડકતા તે પુલ ડગમાઈ ગયું અને
જ્યારે નયચંદ્ર તેને અડક્યો એટલે તે પુલ ખીલતું રહ્યું તે
જોઈ બધા આશ્ચર્ય પામી ગયા તેના મોઢા ભાઈ માધવ અને કેશવ
પણ સરમાઈ ગયા પછી ગાંતજો નયચંદ્રની મોટા હાકથી પૂજા
કરી અને તેનો જલદરનો શામ મટી ગયો

માઝ બોધ

ફરેક શાવકે વિનય ગુણ ગળવો જોઈએ વિનયથી નયચંદ્રની
જેમ મોડું માન મળે છે

મારાશ પ્રશ્નો

- ૧ ધર્મનું મૂળ શું છે ?
- ૨ ધર્મનો પૂર્ણ અધિકારી કોણ વધ શકે ?
- ૩ કેવા માણસમા આચાર હોય છે ?
- ૪ નયચંદ્ર કેવો હતો ?
- ૫ તેના બે ભાઈઓ કેવા હતા ?
- ૬ રાજાએ નયચંદ્રની પૂજા ગા માટે કરી હતી ?

પાઠ ૪૯ મો.

આભાર.

એક વખતે જૈનશાળાના અધ્યાપ્તીઓએ પોતાના ગુરૂને વિનંતિ
કરી કે, માહેશ ! આજે અમેને કોઈ દિવસ ન ભુલાય તેવી કોઈ
નવી બાબત સીધવો છોકરાઓની તે વાત સાલગી ગુરૂ ખુશી થઈ
ગયા અને તેમણે આ પ્રમાણે કહ્યું, છોકરાને તમે નીચેના ત્રણ શ
બ્દો વાંચો

આચાર, ભાવ, રમુજ

છોકરાઓએ તે ત્રણ શબ્દ લખ્યા પછી ગુરૂએ પુછ્યું, એ ત્રણ શબ્દનો અર્થ કહો

પેહેલો છોકરો બોલ્યો—આચાર એટલે પોતાના દેશની અને કુળની ચાલી આવેલી સારી રીત

બીજો છોકરો બોલ્યો—ભાવ એટલે મનની સારી લાવના

ત્રીજો છોકરો બોલ્યો—રમુજ એટલે ખુશી—મજાક

ગુરૂ બોલ્યા—છોકરાઓ! એ ત્રણ શબ્દોમાંથી એક એક પ હેલા અક્ષરો લઈને એક શબ્દ બનાવો

આચારનો પેહેલો અક્ષર આ, લાવનો પેહેલો અક્ષર ભા અને રમુજનો પેહેલો અક્ષર ર એ બધાનો આભાર શબ્દ થયો

ગુરૂ બોલ્યા—છોકરાઓ! હવે તમે એ શબ્દનો અર્થ સમજાવો. આભાર માનવો એ મોટામાં મોટો ગુણ છે જે માણસમાં બીજાનો આભાર માનવાનો ગુણ છે, તે માણસની અંદર આચાર, ભાવ અને રમુજ—એ ત્રણે ગુણ આવે છે જેનામાં સારો આચાર હોય, સારો ભાવ હોય, અને રમુજ સ્વભાવ હોય, તે માણસ બીજાનો આભાર માની શકે છે છોકરાઓ! તમે હમેશા બીજાનો આભાર માનજો કેાઈ પણ માણસે આપણે કાઈ પણ ઉપકાર કરેલો હોય, તેનો હૃદયથી આપણે આભાર માનવો જોઈએ જે માણસ આભાર માનવાનો ગુણ નથી, તે માણસ બેકદર કહેવાય છે તેવા નકટ માણસને કેાઈ ફરીવાર મદદ આપતું નથી બીજાઓનો આભાર તો હૃદયે કેાઈ પ્રસંગે મનાવજે, પણ જે તમારા ખરેખરા હૃદયના ઉપકારી છે, તેમનો તો તમારે બવજીવ સુધી આભાર માનવાનો છે માણસને

પોતાની જાદગીમાં ખરેખરા ત્રણ ઉપકાર કરનારા છે પેહેલાં જી-
પકારી માખાપ, બીજા ઉપકારી ધર્મગુરૂ, અને ત્રીજા ઉપકારી વિદ્યા
ગુરૂ—એ ત્રણેના તમે જીવો ત્યાં સુધી આભારી છો તે ઉપર એક
વાર્તા છે, તે સાંભળો હેમચંદ નામનો એક ગ્રહસ્થ હમેશાં ચ-
ક્ષુની પૂજા કરતો હતો એક વખતે યજ્ઞે પ્રસન્ન થઈને કહ્યું કે,
તું વરદાન માગ ત્યારે હેમચંદ્રે બે હાથ જોડીને કહ્યું કે, જો
તમે મારી ઉપર પ્રસન્ન થયા હો તો, તમે મને આભાર માનવાનો
ગુણ આપો. આથી યજ્ઞે વધારે ખુશી થઈને તેને તે ગુણ ઉપરાંત
બીજો કેટલોએક વૈભવ આપ્યો. છોકરાઓ ! આ દાખલો મનમાં
લઈને હમેશાં આભાર ગુણ રાખતા રીખજો, કોઈએ જીપકાર કયો
હોય, તેને કદિ પણ વિચરવો ન જોઈએ.

ગુરૂના આ વચન માલગી છોકરાઓ ખુશી થઈ ગયા, અને
ત્યારથી તેઓ મર્વનો આભાર માનવાનો મોટો ગુણ રીખી ગયા
અને તે આભાર ગુણનો બોધ આપનારા ગુરૂનો પણ તેમણે આ-
ભાર માન્યો.

સાં બોધ

દરેક શ્રાવણના છોકરાએ જીપકાર કરનારનો આભાર માનવાનો
ઉચો ગુણ ધારણ કરવો જોઈએ.

સારાંશ પ્રશ્નો

૧ છોકરાઓએ પોતાના ગુરૂને કેવી વિનંતિ કરી હતી ?

૨ ગુરૂએ કયા ત્રણ શબ્દો લખાવ્યા હતા ?

૩ તે લખાવેલ શબ્દોનો અર્થ કહો.

- ૪ એ ત્રણ શબ્દોના પેહેલા અક્ષરોથી કયો શબ્દ બન્યો ?
 ૫ ગુરુએ આભાર શબ્દન માટે શું કહ્યું હતું ?
 ૬ હુમેશા ઉપકારી કોણ કોણ છે ?
 ૭ મમન અને યતની સી વાત છે ?

પાઠ ૫૦ મો.

શ્રાવક કેવો હોય ?

છપ્પો

શ્રાવકનો 'મુત કદિ અનીતિ જરા ન ધરશે,
 રાખી સાચમા ટેક જીઠને દૂરજ કરશે,
 રહાય કરી રનિજ ધમ બધુના કુ બજ હરશે,
 પ્રેમે પરઉપકાર કરી નિજ મનમા ઠરશે,
 એવા શ્રાવક રતનથી સઘ તણી શોભા વધે,
 ધર્મ અને યશ તેહના પ્રસરે આ જગમા બધે

પાઠ ૫૧ મો.

નહારા શ્રાવક વિષે

છપ્પો

જે જોવે મુખ જીઠ કરે જે કામ નહારા,
 'પરધન ને 'પરનાર હે જે બની ઠગારા,

૧ પુત્ર ૨ પોતાના સાધર્મી બાગ્યોના

૧ પાગ્ય પેસો ૨ પાગ્ય સો

લોભ થકી લલચાઈ કરે ઋધન ઋધામ ઋધપારા,
રોષ ધરીને લટે ચલાવે આપ કુધાગ
તેને શ્રાવક નહિ જાણુવા, ઋધમ થયા અવતારમા,
શ્રાવક કુળ ઋધગાર તે છુડયા આ મમારમા ૧

પાઠ પર મો.

ઉદ્યોગ

નોમપુર નગરમા સુરચંદ્ર નામે એક શ્રાવક હતો તે હમેશા
આગમુ રહેતો હતો. આથી ઋરીને તે ઘણું દુઃખી થતો હતો. આ
ટકુ છતાં તે પોતાનો દોષ જાણતો નહતો. એક વખતે કોઈ વિ-
દ્વાન માણસ સોમપુરમા આવ્યો. લોકો તેના વખાણુ માલગી તે
વિદ્વાનની પાસે જવા લાગ્યા. કોઈ ધર્મના, કોઈ તત્ત્વના, કોઈ
નીતિના અને કોઈ કળાના મવાલો તે વિદ્વાનને પુછતા ઘણા
સતોષ પામી પાછા આવતા હતા. આથી ઋરીને તે પડિતના વ
ખાણુ ગામમા વધારે થવા લાગ્યા. સુરચંદ્રે તે વખાણુ માલગી વિ-
ચાર્યું કે, હું પણ તે પડિતની પાને જાઉં, અને માગ દુઃખની વાત
કરૂં, જેથી માગ પણ દુઃખ મળી જશે. આવું ધારી સુરચંદ્ર તે
પડિતની પાસે આવ્યો. પ્રણામ કરી તેની નજીક બેઠો. પડિને
પુછ્યું તમે કેમ આવ્યા છો? સુરચંદ્ર બોલ્યો—પડિતજી! હું
જહું દુઃખી છું. મને કાંઈ પણ પેસો મળતો નથી તે વિના હું
દુઃખી મારી છું. પડિત બોલ્યો—તમે શું કામ કરો છો? સુ-
રચંદ્રે કહ્યું, હું કાંઈ કામ કરતો નથી.

પ કિત—કાઈ જામ ધ યો ઈયા વગર થી રીતે પેસો મળે ?

શુરચંદ્ર—કામ શુ કરવું ? અને કેવી રીતે કરવું ? તે ઉપાય બતાવો

પ કિત—તમારા શરીરમા એક રોગ છે, તે રોગ મગડયા સિવાય, તમારાથી કાઈ પણ જામ થઈ શકશે નહીં

શુરચંદ્ર—પ કિતજી ! મારા શરીરમા કાઈપણ રોગ દેખાતો નથી મને ખાવા પીવાનું લાગે છે, ઉઘ બહુ આવે છે, અને પડી રહેવાનું મન થાય છે

પ કિત—તમારા શરીરમા એવી બાતનો દો ! છે કે, તે રોગથી ખાઈ પી શકાય, પણ કામ થઈ શકે નહીં, અને પડી રહેવાનું મન થાય

શુરચંદ્ર—પ કિતજી ! એ રોગનું નામ શુ ? અને કેવા ઉપાયથી મટી જાય ? તે મને કૃપા કરી જો

પ કિત—તે રોગનું નામ આળમ છે તે રોગ માણુસને પાંચમાઠ કરી નાખે છે તેનો ઉપાય એકજ છે જે કરવાથી તે રોગ મૂળમાંથી નાશ પામી જાય છે

શુરચંદ્ર—પ કિતજી ! તે રોગનો ઉપાય મને બતાવશો તો, મોટો ઉપકાર થશે

પ કિત—તે આળમરૂપ રોગને નાશ કરવાનો ઉપાય, ઉરોગ છે ઉરોગથી આળસ નાશ પામી જાય છે ઉરોગ, એ પુરૂષનો ખરેખર રોગ જોરાક છે ઉરોગી માણુસ દિપલ દુખી થતો નવી ઉરોગી માણુસનું શરીર હમેશા તદુરસ્ત રહે છે દરેક માણુસે ઉરોગ કરવો જોઈએ જે માણુસ ઉરોગમા ખતી છે, તેની આગળ પેસો દાસ થઈને રહે છે

૧ પડિતના આ વચન સાંભળી મુગ્ધ કે તે વાત માન્ય કરી, અને પછી તે હુમેશા ઉદ્યોગ કરવા લાગ્યો. ઉદ્યોગ કરવાથી તેના શરીર-માથી આળસ દૂર થઈ ગયું, અને અતે તે ઘણુંજ મુખી થયો.

સાર બોધ

હુમેશા શ્રાવકે ઉદ્યોગી થવું જોઈએ. ઉદ્યોગી થવાથી સુરચ-દ્રવી જેમ આળસ નાશ પામી જાય છે અને અતે મુખી થાય છે.

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ મુગ્ધ કેવો હતો ?
- ૨ તેને કેવા પડિતનો યોગ થયો હતો ?
- ૩ સુરચદ્રવીના શરીરમાં શેનો રોગ હતો ?
- ૪ તે રોગને નાશ કરવાનો પડિતે કયો ઉપાય બતાવ્યો હતો ?
- ૫ સુરચદ્ર કયો ઉપાય કરવાથી મુખી થયો હતો ?

પાઠ પડ મો

બહુવાચી થતા લાલ.

માણસની જીવનની ચાલ બાગ પાડવામાં આવે છે. પહેલાં લાગમાં વિગ્રા લખાય છે. બીજા લાગમાં પેનો કમાવાય છે. ત્રીજા લાગમાં કીર્તિ મેળવાય છે અને ચોથા લાગમાં ધર્મ સધાય છે. જો કે ધર્મ ને માટે તો બધા બાગ કહેવા છે, પણ માત્ર તો એક જ બાગ છે. તથાની ૨૦૦ તે. ગે. ગા.

બહીને ને હાકીને પેહેલો ભાગ મુધારવામાં આવે, તો પછી
 બીજા ત્રણ ભાગ સ્હેલાઈથી મુધારી શકાય છે. ટારણ કે, વિધાની
 ઉપર બધાનો આધાર છે તેથી દરેક ધ્યાવકના ઇચ્છાએ પેહેલી
 વચમાં લખવાની જરૂર છે જે ઇચ્છાને અભણ રહે છે, તેની હાકી
 નકામી ગણાય છે. ભણતર વિના માણસ ઇવતા મુઆ જેવું છે.
 તેમજ તે છતી આજે આધરો ગણાય છે. ભણવાથી બધી ભતતના
 મુખ મેળવી શકાય છે જેનામાં વિદ્યા છે, તે માણસની ઉંચી કિ
 મત અકાય છે. કદિ એક મોગ દેશનો સભ દોય, તે પણ પો
 તાના દેશમાં જ પૂજાય છે અને વિદ્વાન માણસ બધે ઠેકાણે પૂ
 જાય છે, તે ઉપર અભયસિંહ અને રવિદત્તની એક વાર્તા ન
 લખવા જેવી છે.

પાઠ ૫૪ માં

અભયમિહ અને રવિદત્ત

કૃષિરા નગરીમાં આ યસિંહ નામે રાજા હતો. તે રાજા દ
 થાણુ, પદોપકારી અને સજિત વિદ્વાનો શોખી હતો. ઘણા ગવેષાઓ
 આવી આવી તેની પાસેથી ઈનામો લઈ જતા હતા. કોઈ કોઈવાર
 તે રાજા બીજાનો ઉપખર કરવામાં આગળ પડતો હતો. જેવો તેને
 ગાયન વિદ્યા ઉપર શોખ હતો, તેવો બીજા વિદ્યા ઉપર શોખ ન
 હતો. અને વિદ્વાન કરતા પોતે ઘણો મોટો છે, એવું તે માનતો
 હતો. એક વખતે અભયમિહ સભા ભરી બેઠો હતો, જાત જાતના
 ગાયનો થઈ રહ્યા હતા, તે વખતે રવિદત્ત નામે કોઈ એક પડિત
 ત્યાં આવી ચડ્યો. પડિત ગળતને ઘડે તેવા શબ્દો કહીને ઉભો ર

હો તે વખતે છડીદારે આવી રાત્રને બાહેડ ઝૂંડે, આ પડિતને
 મેલામા કયા બેસાડવા છે ? રાત્રએ ઝહુ ડે, તેને આપણા ગર્વેયા
 ની પછવાડે બેસાડી દે છડીદારે પડિતને પછવાડે બેસાર્યો તે વખતે
 પડિતના મનમા ઘણુ જ ખોડુ લાગ્યુ પડિત ગેસ કરીને ઉડી
 ત્યાંથી આલ્યો ગયો

તે પછી ઘણો સમય થયા પછી એક વખતે રાત્ર અલયસિંહ
 ઘોડા ઉપર બેસી બાહેડ ફરવા નીકળ્યો ઘોડો તોફાની હતો, તે
 ચમકીને નાગી ગયો તે રૂચિરાનગરીયાં એ કોશ આગળ આલ્યો
 ગયો ત્યાં જતા રાત્રને રસ્તામા આવેલા બેઠું ચેહેર પાને પાડીને
 ઘોડો જ ગલમા આલ્યો ગયો ગત્ર એકલો રહ્યો કોઇએ તેને રાત્ર કરીકે
 બાધ્યો નહીં, અને પરદેશમા કોઇએ તેને ખાવાપીવાનુ પણ આપ્યુ નહીં
 તેથી તે હુ ખી થયો આ વખતે પેલો રવિદત્ત પડિત પાલખીમા બેઠીને
 નીકળ્યો તેણે રાત્રને ત્યાં જોયો તત્ત ઝાળખી લીધો પડિત તેની
 પામે આંચો, અને તેમની વચ્ચે નીચે પ્રમાણે વાતચિત થઇ

પડિત—કેમ આપ અલયસિંહ રાત્ર તો નહિ ?

અલયસિંહ—હા, હુ રૂચિરા નગરીનો રાત્ર છુ તોફાની ઘોડો
 મને અહિ બેચી લાંબો છે મારે મારા દેશમાં જવુ છે હુ
 ભુખ્યો થયો છુ મારે મેહંગાની કરી મને મદદ આપો

પડિત—તમે મને ઝાળખો છો ?

અલયસિંહ—ના હુ ઝાળખતો નથી તમે કોણ છો ?

પડિત—આપે મને સલામા ગર્વેયાઓની પછવાડે બેસાર્યા
 હતો, તે હુ રવિદત્ત પડિત છુ

અલયસિંહ—હા, હવે તમને ઝાળખ્યા તમારે આવી

પડિત—આ વીરપુર નગરના રાજા વિદ્વાનોને બહુ માન આપે છે તેની સાથે મારી સુલાકાત થતા તેઓ મારી ઉપર ખુશી થઈ ગયા, અને મને આવી મોટી મનુષ્યિ બક્ષીસ આપી

પછી પડિત તે અભયસિંહને માનપૂર્વક પોતાને ઘેર લઈ ગયો, અને તેને ખાનપાન કરાવી વીરપુર નગરના રાજાને મેળવવી મોકલી ઘોડા સાથે રૂમિશ નગરીમા મોકલાવી દીધા

અભયસિંહને ઘણો પરતાવો થયો, અને તેના મનમા ખાત્રી થઈ કે, “ રાજા પોતાના દેશમા પૂજ્ય છે, અને વિદ્વાન બધે ઠેકાણે પૂજ્ય છે, માટે હવેથી દરેક વિદ્વાનોને માન આપવું

સારા બોધ

દરેક શાવકના છોકરાએ વિદ્યા મેળવવી જોઈએ રાજા પોતાના દેશમા પૂજ્ય છે અને વિદ્વાન બધે ઠેકાણે પૂજ્ય છે તે ઉપર અભયસિંહ અને રવિદત્ત પડિતનો દાખલો હમેશા યાદ રાખવો

સારાશી મંત્રો.

- ૧ અભયસિંહ કેવો રાજા હતો ?
- ૨ અભયસિંહે રવિદત્તને કેવું માન આપ્યું હતું ?
- ૩ અભયસિંહે રવિદત્તને કેવી સ્થિતિમા અને કયા જોયો હતો ?
- ૪ રવિદત્તને પાવણીનું માન શાથી મળ્યું હતું ?
- ૫ રવિદત્તે અભયસિંહનો ગો ઉપકાર કયાં હતો ?
- ૬ અભયસિંહે ઠેવે શો વિચાર કર્યો હતો ?

પાઠ ૫૫ મો.

ખ ત.

મોહને ચોતાના બાપા હરિચંદ્રને પુછ્યુ કે, બાપા ! અમારા શિક્ષક અમને હુમેશા પુછ્યા કરે છે કે, તમાગથી આટલો પાઠ થઈ શકશે કે નહિ ? તમે હુમેશા આટલુ લખી શકશો કે નહિ ? તમારાથી વેહેલા બીજી ગણશે કે નહિ ? તમે આ મોટી ચોપડી વાંચી શકશો કે નહિ ? તમે પરીક્ષા આપી શકશો કે નહિ ? તમે ઉપવાસ કરી શકશો કે નહિ ? તમારાથી જે-તથા ઉપાધ્યયે પો હોય્થી શકાશે કે નહિ ? અને તમે બધા કામ કરી શકશો કે નહિ ? એ બધાના ઉત્તર અમે આપી શકતા નથી તેમજ તે કરવાની હિંમત પણ લાવી શકતા નવી કહો, બાપા ! હવે અમારે શું કરવું ?

હરિચંદ્ર—બેટા મોહનાં તે બધા કામ મહેલાઈથી થઈ શકે તેનો એક ઉપાય છે જો તમે તે ઉપાય કરશો, તો પછી તમે તમારા માસ્તરને હિંમતથી કહી શકશો કે, માહેબ ! અમે બધા કામ કરી શકીશું

મોહન—બાપા ! એ ઉપાય બતાવો

હરિચંદ્ર—તે ઉપાય ખ ત છે જો દરેક કામ કરવામા ખ ત રાખવામા આવે તો, તે કામ મહેલાઈથી કરી શકાય છે ખ ત રાખવી, એ પણ મોટો ગુણ છે જે ગમે તેલુ મોટું કામ જો તમે ખ તથી કરશો તો તે કામ તમાગે આગળ ટકી શકશે ખ ત રાખવાથી જે કામ થયેલા છે આજના

હરીયાની શોધો, અને પર્વત તથા પૃથ્વીના પદાર્થોની વાતો, એ બધા કામ કરી શકાય છે આપણા જેન વિદ્વાનોએ ખતથી લાખો પુસ્તકો લખેલા છે, માટે તમે ખત રાખીને દરેક કામ કરજો પોતાના બાપના વચન સાલળી મોહન ખુશી થઈ ગયો, અને તે બોલ્યો કે, બાપા ! આ ઉપાય હું કોઈને કહીશ નહીં

હરિચંદ્ર—બેટા મોહન ! આવો માકડો વિચાર કદિપણ લાવીશ નહીં આ ઉપાય બીજા બધા છોકરાઓને કહેજે જેથી બીજાને પણ લાભ થાય જેનાથી બીજાને લાભ થતો હોય, તે વાત છુપી રાખવી ન જોઈએ જે માણસ પોતાનું માફ કરે, અને બીજાનું સાક દે નહીં, તે માણસ એકલપેટો કહેવાય છે

મોહન—બાપા ! હવેથી હું એકલપેટો નહિ થાઉં આ ખત રાખવાનો ઉપાય બધાને જતાવીશ પછી મોહને દરેક કામ ખતથી કરવા માડ્યા, જેમા તે કૃત્તેહમદ થયો હતો

સાર બોધ

દરેક શ્રાવકના છોકરાએ ખત રાખવી જોઈએ તેમજ એકલ પેટાપણુ ન રાખવું જોઈએ મોહન પોતાના બાપ પાસેથી ખત રાખતા શીખ્યો, તેથી તે બધા કામમા કૃત્તેહમદ થયો હતો

સારાગ મશ્વો.

૧ મોહને તેના બાપા હરિચંદ્રને શું ગુણ્યુ હતું ?

૨ તેના શિક્ષકે છોકરાઓને શું કહ્યું હતું ?

૩ દરેક કામ પાર પાડવાને હરિચંદ્રે મોહનને કયો ગુણ જતાવ્યો હતો ?

૪ ખત ગળવાથી શુ શુ કામ થઈ શકે છે ?

૫ ખત રાખવાથી દેવા દેવા કામ થયા છે ?

૬ એકલપેટા ન થવાને માટે હરિચ દે મોહનને શુ કહ્યું હતું ?

૭ મોહને છેવટે તેના બાપને શુ કહ્યું હતું ?

પાઠ પદ્મો

સાધર્મિ વાત્સલ્ય વિષે.

હૃદ્ગીતા.

શાથી મળે સઘળા સુખો શ્રાવકતણા મસારમા,
ગાથી મળે ઉદ્યોગના સાધન બધા વેહેવારમા,
એવા ઉપાયો રચોજવા જ્યાં ખત ખૂબ ધરાય છે,
વાત્સલ્ય તે સાધર્મિનું જગમા ખડ વખણાય છે ૧

સ્થાપી બલા નિધા રગૃહો ત્યાં ખાનપાન અપાય છે,
વિદ્વાન વિદ્યા દાનથી જ્યાં જૈન બાળક થાય છે,
શ્રીમત જનની ભાવથી જો નિત્ય તેમા રહાય છે,
વાત્સલ્ય તે સાધર્મિનું જગમા ખડ વખણાય છે ૨

સ્થાપી સુધારક મહોં પુરગામ જન સુધરાય છે,
રહાનિ ઘણી કરનાર જે કુરીવાજ દૂર કરાય છે,
ભિયોત કરવા ધર્મનો ધન ખતથી ખરચાય છે,
વાત્સલ્ય તે સાધર્મિનું જગમા ખડ વખણાય છે ૩

કરિ જો નિરાશ્રિત ફડ મોટું ^૫દિન જન બિહારવા,
 આગળ પડી આનંદ ધરતા જૈનજીવ તારવા,
 ખાતે કરી જો જૈન ^૬કન્યાબોધ નિત્ય અપાય છે,
 વાતસલ્ય તે સાધમિનું જગમા ખરૂં વખણાય છે ૪

પાઠ ૫૭ મો

અધુરા કામ કરવા નહિ.

દેવજી કરીને એ ^૫લાવક હતો તે મારા સ્વભાવનો અને જો
 યોગી હતો પણ તેનામાં અધુરા કામ કરવાની નકારી ટેવ હતી
 તેને કાંઈપણ કામ બતાવ્યું હોય તો, તે અધુરૂં રાખતો, અને
 નજીવા કામને લે બાવતો હતો શિક્ષક- તેને ચાર લીંટીની કવિતા
 કે કોઈ પાઠ પૂરો વાચવા આપે, ત્યારે તે જો લીંટી કવિતા કરતો
 અને પાઠ અડધો કરતો હતો તેના માબાપ કે કોઈ વડિલ તેને
 બહારનું અથવા ઘરની અંદરનું કામ બતાવે ત્યારે તે કરવા જતો,
 પણ અધુરૂં ચુકી પાછો આવતો હતો આવી નકારી ટેવથી તેના
 માબાપને તથા તેના શિક્ષકને તેની ઉપર ઘણો કટાણો આ
 વતો હતો આવી કુટેવથી તે બરાબર સારો અભ્યાસ કરી શ
 ક્યો નહિ જ્યારે તે લાયક ઉમ્મરનો થયો, એવે તેના બાપે
 તેને ઠાંધ વેપારીની દુકાને બેસાડ્યો તે વેપારી નાતાવાળો હતો
 એટલે તેને માડ માડ નભાવતો હતો એક વખતે કોઈ બાહરનો
 વેપારી તે દુકાનમાં નાચું મમજવાને આ યો તેના નામામાં

મોટો ગોટાળો નીડ્યો અધુરા કામ કરનારા દેવજીએ દરેક ના
માની રડમો અધુરી માટેની, અને શેકે તેના ઉપર વિશ્વાસ મુકેલો,
આથી પેલા બાહેંગના વેપારીને મોટો વેહેમ ગ્રહ્યો, અને તે વાત
બધે જાહેર કરી, એટલે બીજા લેણાદેણાવાળા લોકોના મનમાં અ
વિશ્વાસ આવી ગયો. ગધાના નામામાં પણ ગોટાળો નીડ્યો,
તેથી તે ગેઠની પેઢી ભાગી પડવાનો વખત આવ્યો. પછી તેણે
દેવજીની ઉપર તે બધા ગુન્હાઓ મુક્યા, એથી દેવજીને જેલમાં
જવાનો વખત આવ્યો. આ દેવજીનો દાખલો બગબગ સમજીને
કોઈએ અધુરા કામ કરવાની ટેવ રાખવી ન જોઈએ ગમે તે કામ
કરવાનું હોય, તેમાં મારી ગીતે વ્યાન આપવું, અને તે પૂરેપૂરું કરવું

માર બોધ

કોઈ પણ છોડગએ અધુરા કામ કરવાની કુટેવ રાખવી ન
જોઈએ અધુર કામ કરનારી કુટેવ ગણનાથી દેવજી દુ ખી થયો
હતો, અને તેને નોંધર ગણનાર શેકને દીવાગુ કાઢવાનો પ્રયત્ન
આવ્યો હતો.

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ દેવજીમાં કયો અવગુણ હતો ?
- ૨ દેવજીના તે અવગુણથી કોને નુકશાન થયું હતું ?
- ૩ અધુર કામ કરવાની ટેવથી શું થાય છે ?

- ૩ ગુરૂની આગળ તે શામાટે ચિતાતુર થયો હતો ?
 ૪ ગુરૂએ તેને શું બતાવ્યું હતું ?
 ૫ બતાવે એટલે શું ?
 ૬ કેવળ દ્રે પોતાનું જીવન શીરીતે સુધાર્યું હતું ?

પાઠ ૫૯ મો.

નિત્ય કર્મની નોંધ પોથી

શિક્ષક—આ તારા હાથમા શું છે ?

વાડીલાલ—સાહેબ ! એ મારા હાથમા નિત્યકાર્યની નોંધ પોથી છે

શિક્ષક—તેમા શું લખેલું છે ?

વાડીલાલ—સાહેબ ! તેમા હું હમેશના જામની નોંધ કરું છું

શિક્ષક—વાડીલાલ ! તું હમેશા શું શું કામ કરે છે ?

વાડીલાલ—સાહેબ ! મેં દિવસના કામ કરવાના જુદા જુદા ભાગ પાડ્યા છે

શિક્ષક—વાડીલાલ ! તે કેવી રીતે ભાગ પાડ્યા છે ? તે કહે

વાડીલાલ—સાહેબ ! સવારે પાંચ વાગે ઉઠીને હું સામાયિક કરું છું પછી દેહેરે જઈ છું, ત્યાં ન્હાઈ બાગવાનની પૂજા કરું છું તે પછી સાત વાગે ઘેર આવીને બે કલાક પાઠશાળાનો અભ્યાસ કરું છું પછી માળાપની સેવા કરું છું પછી દસ વાગે જમીને પાઠશાળામા જઈ છું ત્યાં ત્રણ કલાક વ્યવહારનું અને બે કલાક ધર્મ તથા નીતિનું જ્ઞાન મેળવું છું પછી ઘેર આવીને અરધી કલાક કસરત કરું છું તે પછી જમવા બેસું છું જમીને અરધી

કલાક ફરવા જાઉં છું, તે પછી દેહેરે દર્શન કરી સાત વાગે ઘેર આવું છું તે વખતે માળાપ કે મોટેરાનું કાંઈ કામ હોય તે કરી, અને તેમની સેવા કરી, પછી આઠથી દશ વાગ્યા સુધી મારો અભ્યાસ કરું છું દશથી સાડાદશ સુધી આખા દિવસમાં શુ શુ કામ કર્યું ? અને કંઈ કંઈ જાબતનું આજે વધારે જ્ઞાન મેળવ્યું ? તેનો વિચાર કરી આ નોંધ પોથીમા લખી લઉં છું પછી માળાપની આજ્ઞા લઈ સુઈ જાઉં છું

શિક્ષક—વાડીલાલ ! કોઈ દિવસે ઉપાશરે જઈ પડિછમણ કરે છે કે નહિ ?

વાડીલાલ—સાહેબ ! જો ગુરૂનો ભેગ હોય તો, જે દિવસે રજા હોય, તે દિવસે તેમની પાસે જાઉં છું, અને ચોમાસામાં હું મેશા, અને તે શિવાય દરેક આંમ તથા ચૌદશને દિવસે જ ને વખત પડિછમણ કરું છું જ્યારે મારો અભ્યાસ મારો થશે એટલે પછીથી હુંમેશાં જો વખત પડિછમણ કરવાનો મેં નિશ્ચય કર્યો છે અને તે શિવાય બીજા કેટલાએક નિયમો મેં મારી નોંધ પોથીમા લખી રાખ્યા છે

શિક્ષક—વાડીલાલ ! તને શાખાશી ઘટે છે તારી જેમ બીજા છોકરાઓ નોંધ પોથી રાખશે તો, તેઓ એક સારા પ્રહુરથ શ્રાવક થઈ પડશે હવેથી જો, છોકરો આવા નિત્ય કર્મની નોંધપોથી રાખશે, તેને હું સારી જગ્યા આપીશ અને તેનું નામ ઉચે ન જરે રાખીશ

સાર નોંધ

દરેક શ્રાવકના છોકરાઓ પોતાને માટે નિત્યકર્મની નોંધ

રાખવી ભેંધએ અને તે પ્રમાણે હમેશા વર્તવું ભેંધએ નોંધપે
રાખનારા છોકરાઓ વાડીલાલની જેમ પોતાના શિક્ષક પાસે
સારી ગાળાશી મેળવે છે

સારાશી પ્રશ્નો

- ૧ વાડીલાલના હાથમા શુ હતું ?
- ૨ નિત્ય કર્મની નોંધ પોથીમા શુ લખાય છે ?
- ૩ વાડીલાલ આખા દિવસમા શુ શુ કામ કરતો હતો ?
- ૪ વાડીલાલ ક્યાં ઉઠતો, અને ક્યારે સુતો હતો ?
- ૫ વાડીલાલને તેના માસ્તરે શુ કહ્યું હતું ?
- ૬ વાડીલાલની જેમ વર્તનારા છોકરાને માસ્તરે શો લાભ
પવાતું વધ્યું હતું ?

પાઠ ૬૦ મો.

દુર્ગુણ છોડવા વિષે

વસ તતિવ્રજા

મોટાઈ જે હૃદયમા સર્વ રાખે,
જોટા 'કુવાકય' સુખથી-જન સાથે રાખે,
મહેણાતણા વગર' બાળે,

બાપાનું નામ વિકૃલ હતું વિકૃલ જેન ધર્મમા આસ્તિક હતો તે મધુને હમેશા ધર્મનું જ્ઞાન આપવાની ઘણી કોશિશ કરતો હતો. એક વખતે વિકૃલ જામરમાથી એક ચિત્ર લાવ્યો. તે ચિત્રમા એક તરફ નારકીનો દેખાવ હતો, અને તેની સામે પક્ષી, માણસ અને દેવની એક એક ઝળી ચિતરેલી હતી તે ચિત્ર લાવી વિકૃલે મધુને આપ્યું.

મધુ—બાપા ! આ ગેનું ચિત્ર છે ?

વિકૃલ—તે ચારગતિનું ચિત્ર છે.

મધુ—ચાર ગતિ કઈ કઈ ? તે જતાવો.

વિકૃલ—જે આ નારકીનું ચિત્ર છે, તે પેહેલી નરકગતિ કહેવાય છે તેની સામે જે પક્ષીનું ચિત્ર છે, તે બીજી તિર્યચગતિ કહેવાય છે, જે આ માણસનું ચિત્ર છે, તે ત્રીજી મનુષ્યગતિ કહેવાય છે અને દેવતાનું ચિત્ર છે, તે ચોથી દેવગતિ કહેવાય છે.

મધુ—બાપા ! ગતિ એટલે શું ? તે સમજાવો.

વિકૃલ—આપણા શરીરમા જે જીવ છે, તે જીવને મુઆ પછી તથા જવાનું થાય, તે ગતિ કહેવાય છે અને તે જવાની ગતિ ચારજ છે એટલે જીવ મર્યા પછી એ ચાર માહેલી કોઈ પણ ગતિમા જાય છે.

મધુ—બાપા ! તે જીવ ચારે ગતિમા કેવી રીતે જાય ? તે સમજાવો.

વિકૃલ—ઘણું પાપ કરવાથી જીવ નરક ગતિમા જાય છે, તેનાથી થોડા પાપ કર્યા હોય તો, તિર્યચ ગતિમા જાય છે, થોડા પુણ્ય તથા પાપ કર્યા હોય તો, મનુષ્યાની ગતિમા જાય છે, અને એન્કા પુણ્ય કરેલ હોય તો, દેવતાની ગતિમા જાય છે.

મધુ—બાપા ! હવે હું બગબગ મમજ્યો આ ચિત્ર હું મારી
પાસે રાખીશ, અને નારકીની, તિર્યચની, મનુષ્યની અને દેવતાની
એ ચાર ગતિને હુંમેથા યાદ ગણીશ

માર જોઈ

દરેક શ્રાવકના છોકરાએ નારકીની, તિર્યચની, મનુષ્યની અને
દેવતાની—એ ચાર ગતિ મમજીને યાદ ગણવી

સારાંશ પ્રશ્નો.

- ૧ મધુ છોકરા કેવો હતો ?
- ૨ તે શેનો હોગીલો હતો ?
- ૩ વિકૃત કેવું ચિત્ર લાગ્યો હતો ?
- ૪ તે ચિત્રમા શેના ચિત્રો હતા ?
- ૫ ગતિ કેટલી હોય છે ?
- ૬ ચાર ગતિઓના નામ આપો ?
- ૭ ગતિ એટલે શું ?
- ૮ જીવ ચારે ગતિઓમા કેવી રીતે જાય છે ?
- ૯ નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય અને દેવતાની ગતિમા જીવ
શાયી જાય ?

પાઠ ૬૨ મો

પાંચ જાતિ.

શ્રાવકના દીકરાએ પાંચ જાતિની માહિતી અવશ્ય મેળવવી

બધા કામ કરી શકે છે જીવ સામળે છે, જીએ છે, સુધે છે, ખાય છે અને અડકે છે એ બધુ ઇદ્રિયોથી યાય છે તે ઇદ્રિયો કાને, આંખ, નાક, જીભ અને શરીરમાં રહેલી હોય છે કાનને ઓત્રે દ્રિય, કહે છે, આંખને ચક્ષુરિદ્રિય કહે છે, નાકને ઘ્રાણે દ્રિય કહે છે, જીભને રસને દ્રિય કહે છે, અને આનડીને સ્પર્શે દ્રિય કહે છે તેનું સારી રીતે જ્ઞાન થવાને પ્રેમજીની વાત્તા બાંધવા જેવી છે

પાટણનગરમાં પ્રેમજી કરીને એક શ્રાવકનો છેડચો હુતો તે પાચ ઇદ્રિયોમાં સમજતો નહતો અને તેના બીજા નામ યાદ રહેતા નહતા

એક વખતે તેના શિક્ષની પાસે ગયો શિક્ષકે તેને કહ્યું, પ્રેમજી ! તું ભોગશ્વર શિષ્યો છું ? પ્રેમજીએ કહ્યું, હા સાહેબ, તે પરથી તેની પાસે નીચેના પાચ શબ્દો લખાવ્યા

કાન, આંખ, નાક, જીભ, આમડી,

પછી પ્રેમજીને તેના શરીર ઉપર તે જોળખાવ્યા પછી તેના બીજા નામ નીચે પ્રમાણે લખાવ્યા

ઓત્ર, ચક્ષુ, ઘ્રાણ, રસના, સ્પર્શ

આ બધા શબ્દ જોખાવી એકે કરાવ્યા પછી શિક્ષકે કહ્યું, હવે તેની સાથે ઇદ્રિય શબ્દ ભેડી દે પછી પ્રેમજીએ તેની સાથે ઇદ્રિય ભેડી નીચે પ્રમાણે લખ્યું

ઓત્રેંદ્રિય, ચક્ષુરિદ્રિય, ઘ્રાણે દ્રિય, રસને દ્રિય, સ્પર્શે દ્રિય

પછી તરત પ્રેમજી મમજી ગયો અને તેણે શિક્ષકનો ઘણો આભાર માન્યો

સાર બોધ

દરેક શ્રાવકના ઊકરાએ પ્રેમની જેમ પાચ ઇન્દ્રિય ચોળખી લેવી અને તેને જોડણી કરી લખી માગી રીતે બાણવી બેઠાએ

મારાશ પ્રશ્નો.

- ૧ ઇન્દ્રિયો શેમા હોય છે ?
- ૨ તે ઇન્દ્રિયોથી જીવ શુ શુ કર્યું ગરે છે ?
- ૩ ઇન્દ્રિયોના બે જાતના નામ કહો ?
- ૪ પ્રેમજીને કેવી રીતે ઇન્દ્રિયોની સમજણ પડી હતી ?

પાઠ ૬૫ મો

છપર્યાસિ

આપણુ શરીર પુદ્ગળરૂપ છે જે પાચઇન્દ્રિયના વિષયમા આવી શકે તે પુદ્ગળ કહેવાય છે પૂરાયા કરે અને ગળી જાય, તે પુદ્ગળોનો સ્વભાવ છે તે પુદ્ગળોના વધારા થટાનથી શરીરમા ફારફેર થયા કરે છે જીવ છ જાતની શક્તિને ઉત્પત્તિ વખતે બાધે છે તેને પર્યાસિ કહે છે તે પર્યાસિ છ પ્રકારની છે જીવ મરીને જ્યારે બીજે જીવે જાય, તે વખતે પેહલા સમયે આહાર લે છે અને તે પછી જે શક્તિની ખાવા પીવાના ખોરાકનો રસ શરીરપણે પરિણામે એવી શક્તિને બાધે છે, તે પેહેલી આહાર પર્યાસિ કહેવાય છે ખોરાકના રસમાથી જે શરીરનુ બધાવાપણુ અને શરીરપણે આહારના પુદ્ગળોને પરિણામવાની જે શક્તિ, તે બીજી

બધા કામ કરી શકે છે જીવ ચાલજે છે, જીએ છે, સુરે છે, ખાય છે અને ચડકે છે એ બધું ઇદ્રિયોથી ચાય છે તે ઇદ્રિયો કાન, આંખ, નાક, જીભ અને શરીરમા રહેલી હોય છે કાનને શ્રાવે દ્રિય, કહે છે, આંખને ચક્ષુરિદ્રિય કહે છે, નાકને ઘ્રાણે દ્રિય કહે છે, જીભને રસને દ્રિય કહે છે, અને ચામડીને સ્પર્શે દ્રિય કહે છે તેનું સારી રીતે જ્ઞાન થવાને પ્રેમજીની વાત્તા બહુવા જેવી છે

પાટણનગરમા પ્રેમજી કરીને એક શ્રાવકનો છોડેલો હતો તે પાચ ઇદ્રિયોમા સમજતો નહતો અને તેના બીજા નામ યાદ રહેતા નહતા

એક વખતે તેના શિક્ષકની પાસે ગયો શિક્ષકે તેને કહ્યું, પ્રેમજી ! તું ભેદાક્ષર શિખ્યો છું ? પ્રેમજીએ કહ્યું, હા સાહેબ, તે પરથી તેની પાસે નીચેના પાચ શબ્દો લખાવ્યા

કાન, આંખ, નાક, જીભ, ચામડી,

પછી પ્રેમજીને તેના શરીર ઉપર તે જોખાવ્યા પછી તેના બીજા નામ નીચે પ્રમાણે લખાવ્યા

શ્રાવે, ચક્ષુ, ઘ્રાણ, રસના, સ્પર્શ

આ બધા શબ્દ જોખાવી મોઢે કરાવ્યા પછી શિક્ષકે કહ્યું, હવે તેની સાથે ઇદ્રિય શબ્દ ભેડી દે પછી પ્રેમજીએ તેની સાથે ઇદ્રિય ભેડી નીચે પ્રમાણે લખ્યું

શ્રાવેન્દ્રિય, ચક્ષુરિદ્રિય, ઘ્રાણે દ્રિય, રસને દ્રિય, સ્પર્શે દ્રિય

પછી તરત પ્રેમજી સમજી ગયો અને તેણે શિક્ષકનો ઘણો આભાર માન્યો

સાર ઝોધ

દરેક શ્રાવકના ઈકરાએ પ્રેમની જેમ પાત્ર ઇન્દ્રિય ઓળખી લેવી અને તેને જોડણી કરી લખી સારી રીતે જાણવી જોઈએ

મારાશ પ્રશ્નો.

૧ ઇન્દ્રિયો શેમા હોય છે ?

૨ તે ઇન્દ્રિયોથી જીવ શુ શુ કરી શકે છે ?

૩ ઇન્દ્રિયોના જે જાતના નામ હોય ?

૪ પ્રેમજીને જેવી રીતે ઇન્દ્રિયોની મમજી પડી હતી ?

પાઠ ૬૫ મો

છપર્યાસિ

આપણુ શરીર પુદ્ગળરૂપ છે જે પાત્રઇન્દ્રિયના વિષયમા આવી શકે તે પુદ્ગળ કહેવાય છે પૂરાયા કરે અને ગળી જાય, તે પુદ્ગળોનો સ્વભાવ છે તે પુદ્ગળોના વધારા ઘટાગથી શરીરમા ફારફેર થયા કરે છે જીવ છ જાતની શક્તિને ઉત્પત્તિ વખતે બાધે છે તેને પર્યાસિ કહે છે તે પર્યાસિ છ પ્રકારની છે જીવ મરીને જ્યારે બીજે ભવે જાય, તે વખતે પેહલા મમયે આહાર લે છે અને તે પછી જે શક્તિથી ખાવા પીવાના ખોરાકનો રસ શરીરપણે પરિણમાવે એવી શક્તિને બાધે છે, તે પેહલી આહાર પર્યાસિ કહેવાય છે ખોરાકના રસમાથી જે શરીરનું બધાંવાપણુ અને શરીરપણે આહારના પરિણમાનવાની ને નક્કિ, તે

શરીર પર્યાપ્તિ કહેવાય છે જે જીવને જેટલી ઇદ્રિયો જોઈએ તેટલી ઇદ્રિયો પેદા થાય તેની શક્તિ, તે નીજ ઇદ્રિય પર્યાપ્તિ કહેવાય છે તે ાજી પર્યાપ્તિ પૂરી થયા પછી જીવ સ્વાનોન્ધ્યાસ લઈ શકે છે એવી શક્તિનું બાધવું, તે શક્તિને યોગી સ્વાનોન્ધ્યાસ પર્યાપ્તિ કહે છે પછી જીવ ભાષા વર્ગના પુરુષોને ગ્રહણ કરી ભાષાપણે પરિણમાનવાની જે શક્તિ બાધે, તે પાચમી ભાષા પર્યાપ્તિ કહેવાય છે, અને પછી જીવ મનો વર્ગના પુરુષોને ગ્રહણ કરી મનપણે પરિણમાનવાની જે શક્તિ બાધે, તે છઠી મન પર્યાપ્તિ કહેવાય છે

આહાર, શરીર અને ઇદ્રિયની પર્યાપ્તિ પૂરી થયા વિના કોઈ જીવ મગી રાકતો નથી

સાર જોધ.

દરેક આત્મે છ પર્યાપ્તિની સમજૂતી લેવી, અને તે યાદ રાખવી

સાગશ પ્રશ્ના

- ૧ આપણું શરીર કેવું હોય છે ?
- ૨ પુરુષોને એટલે શું ?
- ૩ પુરુષોનો કેવો સ્વભાવ છે ?
- ૪ પુરુષોના વધારા ઘટારાથી શું થાય છે ?
- ૫ કેવી ભાવના શક્તિને પર્યાપ્તિ કહે છે ?
- ૬ પર્યાપ્તિ કેટલી હોય છે ?
- ૭ આ પર્યાપ્તિને સમજાવો

છ પર્યાપ્તિની વાત

ગોવિંદ કગીને એક વ્રાવકનો છેડો હતો તે હમેશા નવી નવી બાબત જાણવાની ઈચ્છા બહુ ગળતો હતો તેને જીવો 'ક' રીને એક નાનો ભાઈ હતો જીવની ઉમ્મર માત્ર બે વર્ષની હતી તેની ઉપર ગોવિંદની પ્રીતિ વણી હતી જ્યારે તેને પ્રુરમદ મળતી, ત્યારે ગોવિંદ જીવાને ગમાડતો, અને હુલાવતો હતો એક વખતે ગોવિંદ જીવાને તેડીને જૈનશાળામા લઈ ગયો તે દિવસે શાળામા રજા હતી બધા ઠોકરાઓ માહોમાહી મવાલ પુજવા, અને નવી નવી બાબતનું જ્ઞાન મેળવવા એકઠા થયા હતા તે પ્રસંગે છ પર્યાપ્તિની વાત ચાલી ગોવિંદ તે બાબત સારી રીતે જાણતો હતો ગોવિંદે પોતાના નાનાભાઈ જીવાને આગળ સુકી વહુ જે, મિત્રો ! આ જીવામા કેટલી પર્યાપ્તિ છે ? અને તે ટેલી રીતે છે ? તે બતાવો કેટલા એક ઠોકરા બરાબર કહી શક્યા નહિ એટલે ગોવિંદ બોલ્યો, ભાઈઓ ! જીવો, આ જીવાનું શરીર છે, તે બધું પુરુષગોથી થયેલું છે જીવો હમેશા મોટો થતો જાય છે, તે પુરુષગોના વધારાથી ગર્ભ રમા ફાગ્દેર થતો જાય છે આ જીવો આ માણસના ભવમા આવ્યો, લારેજ આહારના પુરુષગોને આહારપણે ગ્રહણ કરવાની શક્તિ બાધી છે તેથી તેને પેહેલી આહાર પર્યાપ્તિ છે તે લીધેલ આહારને શરીરપણે યથાયોગ્ય પરિણમાવવાથી તેની બીજી શરીર પર્યાપ્તિ છે તેને આ જ્ઞાન, આખ, નાક, જીભ અને આમડીની ઇન્દ્રિયો છે, તેથી તેને ત્રીજી ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ છે જીવો ! આ જીવો જ્ઞાન લે છે, તે તેની ચોથી આસોરૂપ પર્યાપ્તિ છે આ જીવો

થોડુ થોડુ બોલવા શીખ્યો છે, તેની બોલી શકે છે, તે તેની પાસેથી ભાષા પર્યાપ્તિની ખુબી છે અને જીવો મનમા રમવાના કે ખાવાપીવાના વિચાર કરી શકે છે, તે તેની છઠ્ઠી મન પર્યાપ્તિ છે

ગોવિંદે આ પ્રમાણે મમ તબુ, એટલે બધા છેકરાઓ ખુશી થઈ ગયા અને આગળ પાઠની ૭ પર્યાપ્તિની વાત તેમણે બગબગ ચાલ રાખી લીધી

માઠ પંચ

ગોવિંદની જેમ દરેક ડાંગરે ૭ પર્યાપ્તિ વિષે સમજૂતી મેળવવી, અને તેને હમેશા ચાલ રાખવી જોઈએ

સારાગ પ્રશ્ના

- ૧ ગોવિંદ કેવો હતો ?
- ૨ જીવો તેને શું થતો હતો ?
- ૩ જોવામા ૮ પર્યાપ્તિ કેવી રીતે મમબધી હતી ?

પાઠ ૬૭ મો.

દશ પ્રાણ

જીવમા દશ પ્રાણ રહેવાય છે તેમા કેટલાએક જીવમા એછા વધતા પ્રાણ પણ હોય છે જીવ જ્યારે મૃત્યુ પામે છે, ત્યારે તેનામાથી તે પ્રાણ આઠવા બચે છે એન દ્રિય એ જીવનો પેહલો પ્રાણ છે, તેનાથી સાલગી શકે છે અક્ષુરિ દ્રિય એ જીવનો બીજો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ જોઈ શકે છે માણે દ્રિય એ જીવનો ત્રીજો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ સુધી શકે છે

છે રસને દ્રિય જીવનો ચોથો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ આવાપીવાનો સ્વાદ લઈ શકે છે સ્પર્શે દ્રિય એ જીવનો પાંચમો પ્રાણ છે, તે નાથી જીવને ચામડી વડે ટાઢા, ઉના વિગેરેનું જ્ઞાન થાય છે મ નોખળ એ જીવનો છઠ્ઠો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ મનના વિચારો ફેલાવી શકે છે વચન બળ—એ જીવનો માતમો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ બોલવાનો શક્તિ ધરાવે છે, ડાય બળ—એ જીવનો આઠમો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ ચીજોનું બળ ડાગવી શકે છે સ્વાસોન્વાસ એ જીવનો નવમો પ્રાણ છે, તેનાથી જીવ સ્વાસ ઉત્સવાસ લઈ શકે છે, અને સુખી ગડે છે, અને આયુ—એ જીવનો દશમો પ્રાણ છે, તે નાથી જીવ તેની મુદત પ્રમાણે જીવી શકે તે દશ પ્રાણ ઉપર આ રાધકની વાત મમજવા જેવી છે

કપિલનગરમા આરાધક ડગીને ઓક શ્રાવક હતો, તેને દશ દિશા હતા તે પોતાના દશે દિકરા ઉપર ઘણી પ્રીતિ ગણતો ઘણીવાર તો તે પોતાના દશ દિકરાને “ માગ પ્રાણ ” એમ કહી બોલાવતો હતો તે દશેના નામ દગ પ્રાણના નામ ઉપરથી રાખેલા હતા તેમના નામ ૧ કાનચક્ર, ૨ ચક્ષુચક્ર, ૩ દ્વાણુચક્ર, ૪ ઝસચક્ર, ૫ સ્પર્શચક્ર, ૬ મનોબળ ૭ વચનબળ, ૮ ડાયબળ, ૯ શ્વાસોન્વાસપ્રસાદ, ૧૦ દીર્ઘાયુષ્ય એવા પાડયા હતા કપિલનગરના લોકો આગધરને દશ પ્રાણ છે, એમ કહેતા હતા ડમેયોગે તે દશે દીશગણો નામ પ્રમાણે ગુણવાન થયા કાનચક્ર માલજવામા વીન હતો ચક્ષુચક્રની આખ ઘણી તેજદાર હતી દ્વાણુચક્ર ગધ લેવામા ચાલાક હતો ઝસચક્ર આવાપીવાના સ્વાદમા શોખી હતો સ્પર્શચક્ર ચામડીને સુખ આપવામા ખતીલો હતો મનોબળ બુદ્ધિમા ઘણો બળવાન હતો વચનબળ

ભાવણ કરવામા એકઠો થયો હતો જાયજા શરીરે મજબૂત હો
શ્વામોશ્વામપ્રસાદ પ્રાણાયામની શ્વાસ છુટવાની વિદ્યામા આ
પડ્યો હતો દીધાચુધ્યની આચુધ્ય લાગી હતી

આરાધકના આ દશે દીકરાઓ દસ પ્રાણથી ઓળખતા હતા
અને લોકો તેના નામ ઉપરથી દશ પ્રાણના નામ યાદ રાખતા હતા

માઝ બેધ

દરેક શ્રાવણે દશ પ્રાણ નાણવા ભેધએ અને આરાધના દીકરા
નામ યાદ રાખી, અમજૂતી સાથે તે બધા નામ મનમા ઠસાવ
ભેધએ

સારાશ પ્રશ્નો

- ૧ જીવમા કેટલા પ્રાણ હોય છે ?
- ૨ જીવ ચેનાથી રહી શકે છે ?
- ૩ બધા જીવમા મરણા પ્રાણ હોય કે ઓછા વધતા હોય ?
- ૪ દશ પ્રાણ કયા ? તે ગણાવો
- ૫ દશ પ્રાણથી જીવ ગુ ગુ કરી શકે છે ?
- ૬ આરાધકને કેટલા દીકરા હતા ?
- ૭ તેમના નામ કેવી રીતે ગણ્યા હતા અને નામ પ્રમાણે શું
શા સુણ હતા ?

પાઠ ૬૮ મો

પાચ શીર

દેવનગરમા જ્ઞાનચક્ર અને વિનાનચક્ર નામના બે મિત્રો હતા

તેઓ જેન ધર્મના ઘણા રાગી હતા જ્ઞાનચક્રના બુદ્ધિ થોડી હતી અને વિજ્ઞાનચક્ર ઘણો હુગીયાન હતો પાઠશાળામાં તેઓ માથે જ લણુતા હતા વિદ્યાશુર જે વાત સમજાવતા તેને વિજ્ઞાનચક્ર તરત મહણ કરી લેતો અને જ્ઞાનચક્ર બરાબર સમજતો નહિ પણ પાઠશાળામાંથી ઘેર આવ્યા પછી જ્ઞાનચક્ર વિજ્ઞાનચક્રની પાસેથી બધું જાણી લેતો હતો

એક વખતે પાઠશાળામાં શુરુએ પાંચ શરીરોનો પાઠ સમજાવ્યો, તે વિજ્ઞાનચક્ર સમજી ગયો પણ જ્ઞાનચક્ર બરાબર સમજ્યો નહીં પાઠશાળામાંથી ઘેર આવ્યા પછી જ્ઞાનચક્ર અને વિજ્ઞાનચક્રની વચ્ચે નીચે પ્રમાણે વાતચિત થઈ હતી

જ્ઞાનચક્ર—ભાઈ વિજ્ઞાનચક્ર ! આજે પાંચ શરીરોના પાઠ મારાથી સમજાવ્યો નથી તો મને મેહરબાની દરી સમજાવ, મને તેમાં ઘણી શકાઓ રહે છે જીવને એક શરીર હોય, એ વાત સમજાય છે, પણ પાંચ શરીર ગીતે થાય ? તે મને સમજાવ

વિજ્ઞાનચક્ર—ભાઈ જ્ઞાનચક્ર ! શરીર પાંચ જાતના હોય છે તેના નામ ૧ આદારિક શરીર, ૨ વૈકિય શરીર, ૩ આહારક શરીર, ૪ તૈજસ શરીર અને ૫ કાર્મણ શરીર છે તે બધા શરીર હરેક જીવને કાંઈ હોતા નથી પણ પુણ્ય પાપના યોગને લઈને તે શરીર થઈ શકે છે જે જીવ આદારિક શરીરને યોગ્ય એવા પુણ્યોના શ્ર હણ કરે તે પેહેલુ આદારિક શરીર કહેવાય છે અને જે જીવ વૈકિય શરીરને ઘટે તેવા પુણ્યોના લઈ યોગના આત્મ પ્રદેશની સાથે મેળવે તે બીજુ વૈકિય શરીર કહેવાય છે તે બે જાતના હોય છે એક તો ભવ મળધી અને બીજુ લખધી મળધી વૈકિય શરીરથી જાત જાતના ૩૫ વિકૃતીય છે જ્યારે જીવ આહારક શરીરને યોગ્ય

કેવળ જ્ઞાન—એ પાંચ પ્રકારના જ્ઞાન કહેવાય છે મતિ અજ્ઞાન
 શ્રુત અજ્ઞાન, અને વિભગ જ્ઞાન—તે ત્રણ અજ્ઞાન કહેવાય છે ૨
 હુ દર્શન, અથગુ દર્શન, અવધિ દર્શન અને કેવળ દર્શન—એ ચાર
 પ્રકારના દર્શન કહેવાય છે પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર
 દર્શન—એ બધા મળીને બાર ઉપયોગ કહેવાય છે રમણિક ! આ
 બાર પ્રકારના ઉપયોગનો મળધ લુવની આવે છે જેહેવા પાંચ
 જ્ઞાન સમક્રિતને આગ્રીને કહેલા છે, એટલે જ્યાં સમક્રિત હોય ત્યાં
 પાંચ જ્ઞાન હોય છે અને ત્રણ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વને આગ્રીને રહેલા
 છે. એટલે જ્યાં મિથ્યાત્વ હોય, ત્યાં ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

રમણિક—બાપા ! એ બાર પ્રકારના ઉપયોગને માટે હું સ
 ક્ષેપમા મમલ જયો, પણ તે વિસ્તારથી ક્યારે સમજાવશે ?
 પછી તને વિસ્તારથી મમજવીશ અત્યારે તો એ ઉપયોગના
 બાર પ્રકાર ચાહ રાખજે

રમણિક—બાપા ! બહુ સારૂ, પછી મને સમજાવજે

સાત જોધ

દરેક શ્રાવકના છોકરાએ રમણિકની જેમ એ બાર ઉપયોગ
 યાદ રાખવા જોઈએ

સારાશ પ્રશ્નો

૧ રમણિક કેવો છોકરો હતો ?

૨ ઉપયોગનો અર્થ લોકો ગુ જાણે છે ?

૩ ઉપયોગનો ખરો અર્થ શો ?

૪. ઉપયોગ કેને હોય છે ?

૫. ઉપયોગ કેટલા પ્રકારના હોય ?

૬. જ્ઞાત કેટલા પ્રકારનું છે ?

૭. અજ્ઞાન કેટલા પ્રકારનું છે ?

૮. દર્શનના કેટલા પ્રકાર છે ?

૯. ઉપયોગના બે ભેદ કયા છે ?

૧૦. ઉપયોગના બાર પ્રકારમાં સમકિત અને મિથ્યાત્વને આશ્રીને કયા કયા પ્રકાર છે ?

પાઠ ૭૦ મો.

આઠ કર્મ.

કોઈ પણ જાતનું કામ કરવું, તે કર્મ કહેવાય છે. તે કર્મના આઠ પ્રકાર છે જેનાથી પાત્ર ઇન્દ્રિય તથા મન વડે વસ્તુનું અર્જુન જ્ઞાન થાય, તે મતિજ્ઞાન કહેવાય છે, એવું મતિજ્ઞાન જેના ઉદયથી દકાઈ જાય, તે મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે. શાસ્ત્ર માલગતથી જે જ્ઞાન થાય તે શુદ્ધ જ્ઞાન, તે જેના ઉદયથી દકાઈ જાય, તે શુદ્ધ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે. ઇન્દ્રિયો તથા મનની જરૂરીયાત શિવાય આત્માથી રૂપી દ્રવ્ય જ ભુવામાં આવે તે અવધિ જ્ઞાન, તે જેના ઉદયથી દકાઈ જાય. તે અવધિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે. જેનાથી બીજાના મનનો ભાવ જણાય તે મન પર્યવ જ્ઞાન, તે જેના ઉદયથી દકાઈ જાય તે મન પર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે જેનાથી કૃપી અકૃપી સુવે

તના દ્રવ્યો જાણી શકાય તે કેવળ જ્ઞાન કહેવાય છે, તે જેના ઉદયથી ઠકાઈ જાય તે કેવળ જ્ઞાનાવરણીય ધર્મ કહેવાય છે એ પાત્ર જ્ઞાન જેનાથી ઠકાઈ જાય તે પહેલું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહેવાય છે દર્શન એટલે સામાન્ય જોખ, તે જેનાથી ઠકાઈ જાય તે બીજું દર્શનાવરણીય ધર્મ કહેવાય છે જેનાથી જીવને કાઈ પણ દુઃખ સુખ વેઠવું પડે (ભોગવતુ પડે) તે ત્રીજું વેદનીય કર્મ કહેવાય છે જીવને જેનાથી દરેક વસ્તુ ઉપર મોહ થાય તે ચોથું મોહનીય કર્મ કહેવાય છે જેનાથી જીવ અમુક કાળ જીવે તે પાંચમું આયુ કર્મ કહેવાય છે, જેના ઉદયથી જીવ નારકી, તથા તિર્થંચ વિગેરેની ગતિમાં જાય, લોકોમાં યશ અપયશ વીગેરે થાય તે છઠું નામ કર્મ કહેવાય છે જેનાથી જીવ મારા કે નરસા કુળમાં અવતરે તે માતમ્ જોત્ર કર્મ કહેવાય છે અને જેનાથી જીવ દ્રવ્યાદિક મેળવાના પ્રયત્ન કરતા છતાં પણ મેળવી શકે નહીં અને મળેલી વસ્તુને ઉપયોગ માં લેઈ શકે નહીં તે સાથે ભોગવવામાં તથા ઉપભોગમાં પણ વાધો આવે, તે આઠમું અતરાય કર્મ કહેવાય છે

માર્ગના પ્રશ્નો

૧ કર્મ એટલે શું ?

૨ મતિજ્ઞાન, જુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યવજ્ઞાન અને કેવળ જ્ઞાન એ બધાની સમજૂતી આપો

૩ વેદનીય, મોહનીય, આયુ, નામ જોત્ર અને અતરાય એ બધાની સમજૂતી આપો

પાઠ ૭૧ મો

આઠ કર્મની કથા.

ત્રેમપુર નગરમાં કર્મચંદ્ર નામે એક આવક હતો તે જનધર્મનું જ્ઞાન મેળવવામાં ઘણો ઇતેજાર હતો કેવળ પણ ધર્મની વાત જાણવાને તે ઘણો પ્રેમી હતો એક વખતે તે જિપાશરામાં ગુરૂની પાસે વ્યાખ્યાન સાંભળવાને ગયો હતો ગુરૂનું નામ શ્રુતવિજય હતું તેમનામાં તપનો શુભ મોટો હતો તપના પ્રભાવથી તેમનું મન ઘણું નિર્મળ થયું હતું, એક વખતે મુનિ શ્રુતવિજય વ્યાખ્યાન વાંચી પરવાર્યો એટલે કર્મચંદ્રે જિભા ચડીને પ્રશ્ન કર્યો કે, મહારાજ ! આઠ કર્મનું સ્વરૂપ અને પ્રત્યક્ષ સમજાવો તો હું ચારિત્ર લેવાને તૈયાર થાઉં હયાળું મુનિએ જાણ્યું કે, જોઆ શ્રવણ સાંઈ થતું હોય તો શામાટે ન કરવું ? આવું વિચારી જ્ઞાનિ મુની બોલ્યાં હે આવક ! આઠ કર્મનું સ્વરૂપ તમને અહિં જ બતાવું તે ધ્યાનમાં રાખજો પછી પર્યટામાંથી એક આવકને બોલાવી પુછ્યું, ભાઈ તને શું હુ ખ છે ? તે બોલ્યો મહારાજ ! અને જ્ઞાન ચક્રનું નથી ગમે તેટલી મેહિનત કરે તોપણ મને એક અક્ષર ચાહ રહેતો નથી શુરૂ બોલ્યા—ભાઈ કર્મચંદ્ર ! આ જ્ઞાનાવસ્થાથી કર્મનું સ્વરૂપ જાણી લેજે ' જ્ઞાનાવસ્થાથી કર્મ બાધનારને જ્ઞાન ચક્રનું નથી ' પછી બીજા આવકને બોલાવી પુછ્યું, ભાઈ તને શું હુ ખ છે ? તેને કહ્યું મહારાજ ! અને નિદ્રા બહુ આવે છે મહારાજે કહ્યું જો ભાઈ કર્મચંદ્ર, આ દર્શનાવસ્થાથી કર્મનું એક સ્વરૂપ છે પછી ત્રીજા આવકને બોલાવી પુછ્યું કે, તને શું થાય છે ? તે બોલ્યો, મહારાજ ! મારા શરીરમાં દાંડઉંહયા કંઈ છે મુની બોલ્યા—ભાઈ જો કર્મચંદ્ર !

આ અશાતાવેદનીય કર્મનું એક જાનનુ સ્વરૂપ છે પછી મુનિએ એક
 ચોથા શ્રાવકને બોલાવીને પુછ્યું, શ્રાવકજી તને શું થાય છે ? તે બોલ્યો
 મહારાજ ! મને ક્રોધ, માન, માયા, લોભ વિગેરે બહુજી પીડા કરે છે અને
 જૈન ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રહેતી નથી હું ક્રોધ ક્રોધ વાગ મિથ્યાત્વીના
 દેવને માનુ છું વળી ક્રોધવાર મને ઘણા શુભો આવી જાય છે
 મુનિ બોલ્યા—ભાઈ કર્મચદ્ર ! જો આ મોહનીય કર્મનું સ્વરૂપ છે
 પછી એક પાત્રમા શ્રાવકને બોલાવીને પુછ્યું કે, તારામાં શું છે ?
 તે બોલ્યો—મહારાજ ! મારા શરીરમાંથી દુર્ગંધ છૂટવા કરે છે
 મુનિ બોલ્યા—કર્મચદ્ર ! આ નામ કર્મના ઘણા ભેદ છે પણ તે
 મંદિતુ આ એક સ્વરૂપ છે તેને અપ્રસ્તગંધ કહે છે પછી છઠા
 શ્રાવકને બોલાવીને પુછ્યું કે, તારામાં શું છે ? તે બોલ્યો—મહારાજ
 ! હું શ્રાવકનો ધર્મ માનુ છું, પણ મારો જન્મ બિમુક કે
 જર્મા છે, મુનિ બોલ્યા—કર્મચદ્ર ! જો આ ગોત્ર કર્મનું સ્વરૂપ
 છે પછી મુનિએ માતમા શ્રાવકને બોલાવીને પુછ્યું કે, તારામાં
 શું છે ? તે બોલ્યો, મહારાજ ! હું પેમાદાર છું, તે છતાં ક્રોધને
 ક્રોધ આપી શકતો નથી મુનિ બોલ્યા, કર્મચદ્ર ! જો આ અતરાય
 કર્મનું એક સ્વરૂપ છે અને તે દાનાતમય કહેવાય છે પછી મુ
 નિએ એક આઠમા શ્રાવકને બોલાવીને પુછ્યું કે તને શું છે તે
 બોલ્યો, મહારાજ ! હું અને રામચંદ્ર માથે એક દિવસે જન્મ્યા,
 છીએ પણ એક જોશીએ મારૂ આયુષ્ય પચવીસ વર્ષનું કહ્યું છે
 અને રામચંદ્રનું પચાસ વર્ષનું કહ્યું છે તેથી મને ખેદ થાય છે
 શુરૂ બોલ્યા જો, કર્મચદ્ર ! આ લાળા મળ સુધી અને ચોડી સુદત,
 સુધી જે એક ભવમા રહેવું તે આયુ કર્મ કહેવાય છે આ પ્રમાણે,
 મુનિએ પર્વદામાંથી આઠ કર્મનું પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ બતાવ્યું, તે બાકી

કર્મચક્ર ઘણા ખુશી થઈ ગયો અને ગુરુનો ઉપકાર જાની ત્યાથી ખુશી થતો પોતાને જો આવ્યો અને પછી તરતજ તેણે તેજ સુ નિની પાસે હીક્ષા લીધી હતી. આથી બધી પર્વદા પશુ, ચક્રિત મંદ ગઈ હતી

સાર બોધ

દરેક શ્રાવકે કર્મચક્રની જેમ તે આઠ કર્મનાં દુકા સ્વરૂપ બાણી તેની અમણીતી મેળવવી જોઈએ

સારાંશ પ્રશ્નો.

- ૧ કર્મચક્ર કેવો શ્રાવક હતો ?
- ૨ કર્મચક્રે ગુરુની અગળ કેવા પ્રશ્ન કર્યા હતા ?
- ૩ આઠ કર્મના બુદ્ધા બુદ્ધા દાખલા આપો
- ૪ શાન વાટે નહિ, બહુ નિદ્રા આવે, શરીરમાં દાહ ઉઠે, જૈનધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા ન રહે તથા ગુરુનો વિગેરે બહુ આવે, શરીરમાંથી દુર્ગંધ છુટે, લિધુક કુળમાં જન્મ થાય, અને પેસો છતાં આથી ન શકાય ચોડુ, જીવન અને ઘણા કાળ સુધી જીવવું તે બધા કયા કયા કર્મના દાખલા છે ? તે કેહો

પાઠ ૭૨ મો.

ત્રેવીશ વિષય

શ્રીચક્ર અને રતિચક્ર નામે બે વિગેરે હતા તેઓ જામા સાથે અભ્યાસ કરતા હતા. શ્રીચક્ર જે સહે તેજ કરતો અને રતિચક્ર પોપટીયું જાન ગણતો હતો આથી નકારી દેવ જોઈ તેના વિષય દેવ ઉપર

અને શ્રીચક્રમા મનન-કરવાની સારી જેવ જોઈ તેની ઉપર તે ખુશી રહેતા હતા એક વખતે પાચ ઇંદ્રિયોના વિષયની પરીક્ષા ચાલતી હતી તે વખતે શિક્ષકે નીચેના બે મવાલો લખાવ્યા હતા—

બે અને નણુ વિષય, કઈ કઈ ઇંદ્રિયોના છે ?

આઠ, અને પાચ વિષય કઈ કઈ ઇંદ્રિયોના છે ?

આ સવાલના જવાબ શ્રીચક્રે તરત લખી આપ્યા અને તેમા તે સારી રીતે પામ થયો અને રતિચક્ર તે લખી શક્યો નહીં તેથી નાપાસ થયો રતિચક્રને તેના શિક્ષકે ઘણો ઠપકો આપ્યો અને કહ્યું કે, જો હવે ફરીવારની પરીક્ષામા પામ થશે નહીં, તો તને વર્ગની બહાર કાઢી મુકવામા આવશે

આવી ધમકી સાંભળી રતિચક્ર ચિંતાતુર રહેવા લાગ્યો. પછી તેના ભ્રાત્ર શ્રીચક્રે તેને હીલાસો આપી કહ્યું કે, રતિચક્ર હવેથી તુ બરાબર ધ્યાન રાખેને વાચજે રતિચક્ર બોલ્યો, ભાઈ શ્રીચક્ર ! મારે શી રીતે ધ્યાન રાખેને વાચવું, તે ઉપાય બતાવ શ્રીચક્ર બોલે— ભાઈ ! રતિચક્ર જે વિષય આપણે શીખવાનો હોય, તેનો બરાબર વિચાર કરવો અને તે આપણા મનમા ઠસાવી દેવો રતિચક્રે કહ્યું, શ્રીચક્ર ! હવેથી તુ તારા કહેવા પ્રમાણે ડરીશ પણ પાચ ઇંદ્રિયોના ત્રેવીશ વિષયો કેવી રીતે યાદ રાખવા તે સમજાવ શ્રીચક્ર બોલ્યો ભાઈ રતિચક્ર ! પહેલા તો તારે નીચેની કવિતા યાદ રાખવી

ચોપાઈ

બે છે નાકે ત્રણે કાન

આખે જીભે પાચનું કામ,

આમડીના છે આઠે જે,

ત્રેવીશ વિષયો સંખ્યા તે

પેહેલા તો તુ જો, ત્રણ પ્રાંચ અને આઠ જો ચઠતા આઠડા
યાદ રાખજો પછી તેમને ઇંદિયોની સાથે જોડવજો સુગંધ અને
દુર્ગંધ જો, બે નાક (પ્રાણે દ્રિય) ના વિષયો છે જીવ શબ્દ, અજીવ
શબ્દ, અને મિશ્ર શબ્દ જો ત્રણ કાન (શ્રોત્રે દ્રિય) ના વિષયો
છે કાળો, લીલા, પીળો, સતો અને ઘોળો જો પાંચ વિષયો આખ
(ચક્ષુર દ્રિય) ના વિષયો છે ડડવો, કપાયેલો, ખારો, મીઠો અને
તીજો જો પાંચ વિષયો જીભ (રસે દ્રિય) ના છે અને સુવાળો, ખ
રમડ, હળવો, ભારે, ટાહાડો, ઉનો, લૂજો અને ચોપડ્યો-જો આઠ
વિષય આમડી (સ્પર્શે દ્રિય) ના છે, આ પ્રમાણે પાંચે ઇંદ્રિયોના
બધા મળીને પેલીશ વિષયો થાય છે

રતિચ દ્ર—ભાઈ શ્રીચ ન ! હવે હું બરાબર ઇંદ્રિયોના વિષયો
મા સમજી ગયો આપણા શિક્ષક, ગમે તેવી પરીક્ષા લેજો, તોપણ
હવે હું નાપાત્ર નહિ થાઉં

શ્રીચ દ્ર—રતિચ દ્ર ! આ પ્રમાણે બધા વિષયો વિચાર કરી
ગીખીશ તો તુ કદિપણ નાપાત્ર નહીં થા છેવટે તને એટલું વગી
કહેવાનું છે કે, આ પેલીશ વિષયો તુ બરાબર ગણીને યાદ રાખજો

રતિચ દ્ર શ્રીચ દ્રનો ઉપકાર માન્યો અને પછી તે ઇંદ્રિયોના
વિષયોની પરીક્ષામાં આગે નબરે પાત્ર થયો હતો

સાર બોધ

દરેક ઇંદ્રિયને શ્રીચ દ્રની જેમ દરેક વિષય મનન કરીને ભણવો
રતિચ દ્રની જેમ પોપટીયું જ્ઞાન રાખવું નહીં, કેઈ આપણને માગે
બોધ આપે તો તે બોધ લેવો, તે પ્રમાણે વર્તવું તેમ કળ્યાદી જેમ
રતિચ દ્ર, શ્રીચ દ્રનો બોધ લઈને સુધરી ગયો, તેમ સુધરી જવાય છે

સારારા પ્રશ્નો

- ૧ શ્રીચંદ્ર અને રતિચંદ્ર કોણ અને કેવા હતા ?
- ૨ શિક્ષકે ઇંદ્રિયોના વિષયોની પરીક્ષામાં કેવા મવાલો લખાવ્યા હતા ?
- ૩ રતિચંદ્રને શિક્ષકે કેવી ધમમી આપી હતી ? અને તે શા માટે આપી હતી ?
- ૪ શ્રીચંદ્રે રતિચંદ્રને ગો ઉપાય બતાવ્યો હતો ?
- ૫ પાશ્વ ઇંદ્રિયોના કેટલા વિષયો છે ?
- ૬ તે વિષયો યાદ રાખવાની કવિતા શી છે ?
- ૭ વિષયો યાદ રાખવામાં પેહલા કેવા આંકડા યાદ રાખવા ભેદબેદ ?
- ૮ આંક, બે, પાશ્વ અને ત્રણ વિષયો કઈ કઈ ઇંદ્રિયોના છે ?
- ૯ રતિચંદ્ર કંગીવાળી પન્થિયામાં કેવો ઉતર્યો હતો ?

પાઠ ૭૩ માં

દશ પ્રકારના મિથ્યાત્વ

જય અને વિજય નામે બે મિત્રો હતા તેઓ જુદી જુદી જાતિના અને જુદા જુદા ધર્મના હતા જય શ્રાવકનો દીકરો હતો અને વિજય અન્યધર્મની દીકરી હતો જય હમેશા પોતાના મનમાં એવો વિચાર કરતો હતો કે, આ વિજયને હું શ્રાવક ધર્મની કંગી દઉં તો મણુ વિજયના મનમાં તે વાંત ઉતરતી નહતી એક વખતે એમણે વિજયને મિથ્યાત્વો 'કહીને' બોલાવ્યો એટલે વિજયે જુ, જય ! હું અને મિથ્યાત્વો કેમ કેહે છે ? માત્રમાં મિથ્યાત્વો

૧૭ છે ? તે મને બતાવ જય, બોલો, ભાઈ વિજય ! અમારા શાસ્ત્ર-
 માં દશ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ કહેલું છે, તે બધું તને ત્લાશુ પડે છે
 વિજય બોલો, એ તું મોંગા ઉપર દશ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ સામીત
 કરે તો હું માફ મિથ્યાત્વ છોડી દઉં અને તોને જન ધર્મ ગ્રહણ
 કરે જય બોલો, ભાઈ વિજય ! તું એક ચિત્તથી સાલજાને શ્રવ
 હોય, તેને અશ્રવ કરી જાણવો એ પેહેલું મિથ્યાત્વ છે અને અશ્રવને
 શ્રવ કરી માનવો તે બીજું મિથ્યાત્વ છે તું કાચા પાણીને
 શ્રવવાળું છતાં અશ્રવ જાણી વાપરે છે, એ તારું મિથ્યાત્વ છે
 ધર્મને અધર્મ કરી જાણવો, એ ત્રીજું મિથ્યાત્વ છે અને અધર્મને
 ધર્મ કરી માનવો એ ચોથું મિથ્યાત્વ છે વિજય ! તું ધર્મને અ
 ધર્મ અને અધર્મને ધર્મ કરી જાણે છે, માટે એ બંને મિથ્યાત્વ
 તાગમા છે માધુને અમાધુ જાણે અને અમાધુને માધુ જાણે—એ
 પાંચમું અને છઠ્ઠું મિથ્યાત્વ છે વિજય ! તું તેવીજ રીતે જાણે
 છે, માટે નારામા પાંચમું અને છઠ્ઠું મિથ્યાત્વ રહેલું છે ખરેખર
 મોક્ષ માર્ગને અવળો માર્ગ જાણે અને વિપક્ષ નેવા રૂપ અવળા માર્ગ
 ને મોક્ષ જાણે તે માતમું અને આઠમું મિથ્યાત્વ છે વિજય ! તું પણ
 એવીજ રીતે નારા માર્ગને મોક્ષ માર્ગ માને છે અને ખરેખર મોક્ષ
 માર્ગને નારા માર્ગ માને છે, માટે તાગમા એ બંને મિથ્યાત્વ ગણવા
 છે પવન વિગેરે રૂપી પદાર્થને અરૂપી પદાર્થ કહે અને મોક્ષ વિગેરે
 અરૂપી પદાર્થને રૂપી કહે તે નવમું અને દશમું મિથ્યાત્વ છે વિજ
 ય ! તું પણ તેવી રીતે માને છે, માટે એ દશે પ્રકારનો મિથ્યાત્વ
 તારામાજ પડે છે, માટે હું તને ખરેખર મિથ્યાત્વી કહું ! હું
 જયના આવા વચન સાંભળીને વિજયના મનમા મારી 'એસર' થઈ
 ગઈ તરત તેણે જન ધર્મ સ્વીકાર્યા અને તે પ્રમાણે વર્તીને છેવટે
 તે એક મારો મુદ્દસ્થ આવક થઈ પડ્યો

સાર બોધ

જ્ય વિજયની જેમ દશ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ મમજીને તે માણે દરેક શ્રાવકે વર્તવું અને વિજયની જેમ જે માણુ લાગે તેને ઉધાડી રીતે અગીકાર કરવું

સારારા મંત્રો

- ૧ જ્ય વિજય કોણુ અને કેવા હતા ?
- ૨ વિજયે જેન ધવાને કેવી પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી ?
- ૩ વિજયની ઉપર કેટલા પ્રકારનું મિથ્યાત્વ ઘડાવ્યું હતું ?
- ૪ વિજય છેવટે કેવો થયો હતો ?

પાઠ ૭૪ મો

જૈન શાસન વિષે કવિતા

હુગિગીત

હિલમા દયા ધરવા થકી જ્યા મત્ય ધર્મ મનાય છે,
 ઉપકાર કરવા 'અન્યનો જ્યા 'પરમ પુણ્ય ગણાય છે,
 જ્યા ધર્મ કેડે મૂળ મદગુણુ વિનય ગાળે ગર્વથી,
 જ્યવત તે આ જગતમા હે જૈન શાસન મર્વથી ૧
 વખણાય ભારે વીરનો એ ધર્મ સધળો 'લોકમા,
 શ્રાવક ક્રમે અવતાર આજે ૨
 પામ્યા બલો ૩

